

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir,

TRST 4. nov. 1949

LETO ČETIRTO številka 190

Poštnina plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

OPOZORILLO!

Sprico nove ureditve izvoza Primorskega dnevnika in ostalih listov Založništva tržaškega tiska v cono B, Jugoslavijo in v inozemstvo sploh, je nastala v zvezi s carinskimi in klirinškimi pristojbinami ter večjimi prevoznimi stroški potreba, da se povišajo cene naših listov. Ustrezno novim stroškom za vsako izmed navedenih področij veljajo, za «Ljudski tednik» naslednje nove cene:

V Jugoslaviji:

izvod 15 Din

mesečna 60 Din

V coni B:

mesečna 48 Din

izvod 12 Din

UPRAVA

OB OBČNEM ZBORU SHPZ VLOGA NAPREDNE LJUDSKE KULTURE

Ziviljenjskost posameznih narodov se ne izraža le v njihovi gospodarski moči, temveč predvsem v njihovi kulturi, v tem, v kolikor je ta kultura last celotnega naroda.

Ce pogledamo nazaj v zgodovino, vidimo, da ima vsaka doba svojo posebno kulturo, vidimo pa tudi, da do najnovejših dob ta kultura ni prodrla v globino ljudstev.

Antična ali staroveška kultura je bila izključna domena najvišjih družabnih plastí. Tudi v srednjem veku se razmere niso izboljšale. Kultura je bila privilegij plemstva in cerkve, ki sta potiskali ljudstvo v nevednost, da sta ga laže izkoriščali in izžemali. Krščanstvo, ki je pridigovalo o enakosti in bratstvu, pa je dejansko širilo svojo moč po Evropi z nasiljem. Uporne, napredne evropske duhove je postavljalo na grmado, da bi zavrglo napredek in svobodoljubno miselnost. Le imovitejši meščanstvo se je počasi začelo dvigati iz teme.

Na prehodu v XVI. stoletje sta humanizem in renesansa prodrla v svet z novimi mislimi o kulturi, napredku in vzgoji. Velika odkritja in iznajdbe so preobrazile svet. Se so razni absolutizmi vladali v Evropi, še so hoteli ljudske množice držati v temi, toda že so posamezniki, prav iz ljudstva, pomagali ustvarjati novo kulturo, čeprav je ljudstvo še ni moglo uživati.

Francoska revolucija je strmoglavila absolutizem v Franciji in obenem pretresla ves svet s svojimi gesli: svoboda, enakost, bratstvo. In čeprav je novi absolutizem, ki ga je v Evropi hotel Metternich vkovati v železni oklep, znova prevladal in zavril pot napredku in svobodi, napredka in misli o svobodi ni mogel več zatreti.

Vzporedno s kulturo meščanske in kapitalistične družbe pa se je porajalo delavsko gibanje, ki je v manifestu Komunistične partije dobilo močan izraz v geslu: Proletarci vseh dežel, združite se! To je bil klic v borbo za socialne pravice zatiranih, toda tudi poziv v borbo za kulturni dvig in izobrazbo množic, kajti brez kulturnega dviga množic bi svoboda teh bila vedno ogrožena.

S to borbo pa so bili postavljeni temelji ljudski kulturi, ki se je razvijala vzporedno z meščansko, večkrat tudi v nasprotju z njo.

Sovjetska oktobrska revolucija pa je postavila gesla francoske revolucije na nove temelje maksizma-leninizma. In prav po teh temeljih je tudi kultura postajala last širokih ljudskih množic v socialistični domovini.

V borbi s kapitalizmom in imperializmom je človeštvo po obeh vojnah doseglo velike uspehe. V državah, kjer je prevzelo ljudstvo oblast v svoje roke, je postavilo tudi temelje pravi ljudski kulturi, to se pravi, da so postale kulturne dobrine last vsega naroda.

Temelje napredni ljudski kulturi slovenskega naroda je postavila narodno osvobodilna borba. Ze med samo borbo, v kateri so sodelovali prav vsi sloj slovenskega naroda, se je izoblikovala ta napredna ljudska kultura. Vzporedno z oboroženimi borbami so partizanske edinice in terenski aktivisti po svojih kulturnih skupinah stvarno gojili prosveto prav po vseh, tudi najmanjših vaseh. Jasno je, da to prosvetno delovanje ni moglo biti nepovezano s krvavo borbo slovenskega naroda, se od nje ni moglo odtrgati, ni se moglo oddaljiti od politične borbe Slovencev za svobodo in socialno neodvisnost. Iz narodnoosvobodilne vojne so izšli delavci, kmetje in delovna inteligenca kot vodilni razred, njihova kultura pa predstavlja danes kulturo vsega naroda. Zdrave sile meščanske kulture so že med borbo stopile z napredno ljudsko kulturo, medtem ko so ma-loštevilne nezdrave sile odpadle.

Napredna ljudska kultura je danes v marsičem naprednejša od zapadnih kultur. To je kultura socialistično urejene družbe. Njen značaj pa ni samo v tem, da črpa kultura snov za svoje ustvarjanje iz ljudstva, temveč predvsem v tem, da je dostopna vsemu ljudstvu. In to je prava značilnost socialističnih kultur.

V Sloveniji in v vsej Jugoslaviji lahko govorimo o pravi ljudski kulturi, tam prav vsakdo lahko uživa kulturne dobrine, vsak ima tudi možnost in vso podporo, da jih ustvarja.

Tisti Slovenci, ki smo ostali izven narodnih meja, ne moremo svoje kulture gojiti tako, kakor je to dano našim bratom v svobodni domovini. Vendar si moramo v danih pogojih pomagati sami. Ustvarjati si moramo svojo napredno kulturo, ki nikakor in nikoli ne more biti odmaknjena od zgodovine celotnega slovenskega naroda, tem manj pa bo uspevala, če bo ločena od današnjega ustvarjanja Slovencev v Jugoslaviji. Kakor smo jezikovno vezani na Slovence v matični domovini, tako moramo biti tudi v ustvarjanju kulturnih dobrin, tembolj pa v tem, da kulturne dobrine celotnega slovenskega naroda širimo med Slovence izven me ja Slovenije. O neki samobitni kulturi tržaških Slovencev — kot to trde tkim, zaščitniki slovenske kulture — ne more biti govora. V takem primeru bi mi predstavljali trhlo vejo, ki bi ob najhujšem pretresu odpadla od glavnega debla in stromela. Kulturno mrtvilo pomeni lahko tudi smrt nekega naroda. Tega se moramo prav vsi za-

JESENSKI MOTIV IZ ISTRE

vedati in zato tega nikdar dopustiti. Mi Slovenci na TO to lahko preprečimo, kajti naši ljudje so želni kulture in zato moramo prav vsi sodelovati, da celotno slovensko kulturo posredujemo našemu ljudstvu in tako ustvarjamo našo ljudsko prosveto.

Da se pa ljudska prosveta lahko uspešno neguje, je nujno da poteka po določenih smernicah. In te smernice nam je postavila SHPZ v svojem programu, v katerem pravi:

«Nobena kultura ne more biti apolitična in tudi naša ljudska kultura, ki ji je dalo osvobodilno gibanje velikanski razmah in ji pokazalo novo pot, bo ostala vedno trdno povezana z OF in se poživljala z njenim duhom. Zato naša društva ne smejo štati ob strani, temveč morajo svoje delovanje usmerjati vzporedno z naprednim političnim gibanjem. Naša kultura je in bo trdno povezana s kulturo matičnega naroda v svobodni domovini.

Ce se bomo vsi pošteno misleči Slovenci na TO zavedali pomena teh smernic, ki nam jih postavlja SHPZ ter se po teh

smernicah tudi ravnati, bomo mnogo pripomogli, da bo kulturno življenje tržaških Slovencev vzcvetelo tako, kot cvete v svobodni domovini. Ce bomo visoko dvignili svojo kulturno zastavo, nas nihče več ne bo mogel potisniti na stopnjo manjvrednega plemena, nihče nas več izkoriščati. In to je tudi velika in sveta dolžnost vsakega posameznika.

LJUDSKI TEDNIK

KRONIKA

Ceškoslovaška vlada je izgnala dva člana francoskega poslaništva v Pragi potem, ko ju je v posebni noti obtožila vohunškega delovanja na škodo Češko-slovaške države.

Z odločitvijo ameriškega admirala Denfelda, poveljnika glavne stane ameriške mornarice, je spor glede združenja vseh oboroženih ameriških sil dosegel višek.

Avstrijski sindikati so proti volji delavstva izstopili iz Svetovne sindikalne zveze. Za ta sklep so glasovali desni socialisti in klerikalci.

Henry Wallace je izjavil, da morajo ZDA priznati novo kitajsko vlado, ker to pomeni pridobiti si prijatelstvo prebivalstva, ki šteje preko 300 milijonov ljudi.

V Tel Avivu so delavci demonstrirali proti vladi in jo obtoževali kapitalističnih tendenc. Demonstranti so peli Internacionalno in Židovsko himno.

Namestniki štirih zunanjih ministrstev, ki se vedno razpravljajo o avstrijski mirovni pogodbi, so se sporazumeli o nekaterih manj važnih stvareh. Na Dunaju pa so medtem pogajanja za sestavo nove avstrijske vlade, za katero pa pravijo, da še dolgo ne bo sestavljena. Dosedanja vlada vrši dalje svoje posle.

Podkomisija 21 članov za kolonije je z veliko večino sklenila, da bodo vsako dokončno odločitev o Eritreji odložili za eno leto.

21 holandskih vojakov se je uprlo vkrcanju na ladjo, ki bi jih morala z drugimi vojaki vred odpeljati v Indonezijo v borbo proti indonezijskim partizanom. Događek je imel na Holandskem velik odmev.

V Greenwichu je umrl Edvard Stetinius, bivši ameriški zunanji minister. Stetinius je bil predstavnik velikih monopolističnih družb, med njimi družbe «General Motors». S politiko se je začel baviti l. 1941. l. 1943 ga je Roosevelt imenoval za zunanjega ministra namesto Cordella Hulla. L. 1946 je bil imenovan za predsednika univerze v državi Virginiji.

Britanska vlada je obvestila grško vlado, da bo v bližnji bodočnosti odpoklicala svoje čete iz Grčije. V Grčiji bosta ostali še britanska vojska in policijska misija.

V Berlinu se je mudil predsednik nemške «Bonnske republike» Theodor Heuss in po svojem prihodu izjavil med drugim, da noda Berlina zavisi od zapadne Nemčije, usoda vse Nemčije pa od Berlina. Izrazil je tudi staro pangermanistično frazo, da je Nemčija povsod tam, kjer so Nemci.

Kitajska ljudska armada je po osvoboditvi Kantona naglo napredovala vzdolž obale pokrajine Kwantung proti jugozapadu in dospela v bližino polotoka Luicuw, ki je od Kantona oddaljen 400 km. Od tu se skušajo preostali nacionalisti umakniti na otok Hainan, vendar je njihov položaj kritičen, in ga je mogoče primerjati Dunquerque-u.

Poročajo, da se bosta 7. novembra sestala sovjetski in ameriški zunanji ministri Višinski in Acheson. V političnih krogih so mnenja, da bo morda Višinski predlagal nov sestanek Sveta zunanjih ministrstev.

Iz Londona poročajo, da je bil opkljan v domovino britanski poslanik v Beogradu Charles Peake na poročanje v zvezi z gospodarskimi pogajanjimi z Jugosla vijo.

Severni del Argentine so začele velike stavke.

Britanski laburistični poslanik Ziliacus je izjavil, da je istovestjenje razširjanja komunizma s sovjetsko napadalnostjo politični analfabetizem. Poudaril je, da se komunizem v vseh državah naglo širi brez agresije Sovjetske zveze.

REŠITI «GRŠKO VPRAŠANJE» v interesu narodov Balkana!

GRŠKO VPRAŠANJE SPET NA DNEVNEM REDU

V eni izmed prejšnjih števk smo že pisali, da je akcija tako imenovane komisije za pomirjenje na Balkanu iz znanih vzrokov propadla. Iz tega razloga je politični odbor spet začel razpravljati o grškem vprašanju.

TEROR NAD MAKEDONSKO NARODNO MANJŠINO

Se preden je debata prišla v jedro samega problema, je sovjetski predstavnik Višinski predlagal sprejem resolucije, v kateri se poziva atenska vlada, naj ne izvrši smrtne obsodbe neduglednim demokrati, ki so se med vojno borili proti okupatorju. Ko je jugoslovanski delegat Bebler za vzemal jugoslovansko stališče do tega predloga, je navajal primere strahovitega nasilja grških monarhofašističnih oblasti nad slovansko manjšino v egejski Makedoniji, kjer s pomočjo izumetničenih obtožb streljajo v množicah mirne ljudi, starce, žene in otroke. V imenu jugoslovanske delegacije je nato zahteval, da mora politični odbor jasno povedati, ali je stališče atenske vlade nasproti narodnim manjšinam pravilno ali ne in da je treba s tem dodatkom sprejeti sovjetsko resolucijo. Da bi se politični odbor le na neki način izrazil o tem, je bila z večino glasov sprejeta resolucija Elvadorja, naj se predsednik Generalne skupščine posvetuje o tem z grško vlado.

PREDLOG ZDA IN DEBATA O NJEM

Do bistva vprašanja so prišli razgovori potem, ko je delegacija ZDA v imenu delegacij Avstralije, Kitajske, ZDA in V. Britanije predložila resolucijo, ki obtožuje predvsem Albanijo, da nudi pomoč grškim partizanom, ki dalje poziva Albanijo, Jugoslavijo in Bolgarijo naj na mirnem diplomatski način poravnajo nasprotstva z Grčijo in vzpostavijo normalne odnose, ter končno poziva iste države naj sodelujejo s tako imenovano balkansko komisijo. Razen te resolucije je predložila delegacija ZDA še resolucijo, v kateri zahteva vrnitev pobeglih grških otrok monarhofašistični Grčiji.

BEBLER ZAVRNE OGABEN VISINSKIJEV NAPAD NA JUGOSLAVIJO

Ameriška resolucija je takoj prišla v debato, v kateri so sodelovali predvsem predstavniki ZSSR, Jugoslavije in Grčije. Po že stari praksi, si Višinski ni mogel kaj, da ne bi med sicer resnimi predlogi izustil nekaj že običajnih klevet proti Jugoslaviji,

ki pa so toliko nesramnejše, ker je njihov cilj prikazati kot da je socialistična Jugoslavija ona, ki ogroža mir na Balkanu in ne monarhofašistična Grčija. Višinski je namreč zagovarjal stališče, da je mogoče mednarodno sodelovanje samo na temelju priznanja držav, da smatrajo svoje meje za dokončne. Rekel je, da imajo sosedne države Albanije do nje ozemeljske zahteve in da uživajo pri tem podporo «velikih zaščitnikov». Ker je s tem Višinski očitno mislil na Jugoslavijo, kot na, razen Grčije, edino sosedo Albanije, mu je Bebler takoj odgovoril. Mnogogrede je zavrnil namig o «velikih zaščitnikih», ker se ta teza ponavlja že od obstoja resolucije Informbiroja, podrobneje pa se je zadržal pri kleveti, da ima Jugoslavija ozemeljske zahteve do Albanije. Bebler je pozval Višinskega naj navede samo en dokaz, da je Jugoslavija kdaj koli izrazila kakšno zahtevo po albanskem ozemlju. Ker Višinski seveda tega ni mogel storiti, se je diplomatsko umaknil s tem, da je trdil, da ni izrekel besede Jugoslavija, ko je dejal sosedo Albanije. Za kominform pač velja lepi slovenski pregovor: «Vsak izgovor mu je dober, pa čeprav ga pes na repu prične».

MONARHOFASISTICNI DELEGAT PIPINELIS SE PRIDRUŽI VISINSKEMU V KLEVETANJU JUGOSLAVIJE

Potem, ko je Višinski predložil političnemu odboru resolucijo, s katero

se zahteva naj se v Grčiji razglaši amnestija, razpišejo svobodne volitve ter vzpostavi nadzorni organ, sestavljen iz predstavnikov vseh sil, ki naj bi nadzoroval volitve in ki zahteva razpust tako imenovane balkanske komisije ter umik tujih čet iz Grčije, je v debati govoril predstavnik grške monarhofašistične vlade, ki je skušal braniti politiko svoje vlade. Pri tem pa je kot Višinski vrgele proti Jugoslaviji preračunano provokacijo, primerjaje sedanje stanje v Grčiji s stanjem v Jugoslaviji rekoč, da sta obe državi ogroženi od istih držav in da je v Jugoslaviji kakor tudi v Grčiji gverilska aktivnost, ki je bila organizirana v inozemstvu. Tudi to nesramno provokacijo, ki se sumljivo sklada s provokacijami Kominforma, je Bebler zavrnil tako, kot je treba: Dejal je med drugim:

«Grška državljanska vojna se je pričela, kakor je znano, že decembra leta 1944, ko sta operirali na Balkanu narodno osvobodilna vojska Jugoslavije in Sovjetska armada zoper Nemce, v času torej, ko se severni sosedje Grčije niso mogli baviti z grškimi razmerami, čeprav bi to hoteli. Edini tujci, ki so bili tedaj v Grčiji, so bile britanske čete, ki so se izkrcale v Grčiji ter so se takoj udeležile državljanske vojne na strani reakcionarne vlade. Grška gverila se je torej rodila iz odpora zoper tuje vmešavanje, ne pa po ukazu iz inozemstva. Obstajala in borila se je polna štiri leta kljub vladni premoči, ker je bila

Zasedanje nemškega ljudskega sveta v Berlinu

Ameriški diktat maršaliziranim državam

Komaj so v Parizu s težavo pospravili krizo vlade, že se ves pariški in svetovni tisk bavi z drugo krizo, večjo in širšo: z ekonomsko krizo, ki je zajela ves evropski zapad in Ameriko in o kateri je začel v teh dneh razpravljati v Parizu «Odbor za gospodarsko sodelovanje maršaliziranih držav».

Polom maršalovega plana priznava sedaj že iz samih protikomunističnih virov. List «Le Monde» je prvi dan zasedanja «Odbora za gospodarsko sodelovanje maršaliziranih držav» pisal: Danes že lahko govorimo o krizi Evrope (misli zapadno Evropo) in Maršalovega plana. Polom je viden predvsem na dveh glavnih točkah: Evropa ni uravnovesila svoje trgovske bilance in se ni združila. Evropska enotnost? Nikoli še ni bila tako ogrožena. Odbor za gospodarsko sodelovanje je le prevečkrat za boljše med evropskimi nasprotji. Danes je ta odbor samo še priča razpadanja njegovih nekdanjih sanj.

Konferenca, ki je že nekaj dni v teku, bo razdeljena v dva dela. Prisostvujejo ji delegati 17 evropskih držav ter dva delegata zapadno nemških področij, ki pa ju je pozneje nadomestil zastopnik bonnske nemške vlade.

Prvi sestanek med osmimi člani direktivnega sveta je bil bolj tehničen, značaja in nekako pod vplisom pričakovanja govora administratorja,

Maršalovega plana Hoffmana. Vsi evropski zastopniki maršaliziranih držav so ta Hoffmannov nastop pričakovali bolj s strahom kot z radovednostjo, ker so pač mogli že vnaprej vedeti, da bo šlo za ameriške zahteve, niso pa vedeli kakšnega obsega bodo te zahteve.

S Hoffmannovim nastopom se je pokazalo, da je bil strah evropskih maršalizirancev upravičen. Hoffmannov nastop in še bolj ton njegovih besed je potrdil, da si Američani prisvajajo vedno večjo vlogo v vodstvu evropskih poslov. Njegov govor je bila spretna diplomatska igra, ki pa ni zakrivala dejstva, da gre za ameriški diktat. Glavni ameriški zahtevi, ki ju je postavil Hoffman sta: uravnovesiti račune v dolarjih in poenotenje gospodarstva zapadne Evrope z ustvaritvijo širokega enotnega notranjega trga, v katerem morajo biti ukinjene vse ovire za kroženje blaga, v katerem morajo pasti vse valutne ovire in carinske tarife. «Enoten trg» je že nekaj časa dneva parola Wall Streeta, ki vidi v evropskih nacionalnih mejah oviro za gibanje svojih kapitalistov in za prodiranje svojega blaga. Brez sramu je Hoffman priznal, da se Amerika v sedanjih krizi ne misli odreči tako važnemu kolonialnemu tržišču, kakršnega predstavlja zapadna Evropa s svojimi 270 milijoni prebivalci. Prav v tem je iskati razloga, da je Hoff-

man ostreje postavljaj ameriške zahteve kot po navadi.

Hoffman pa je seveda nakazal tudi sisteme, s katerimi bodo morali maršaliziranci doseči cilje, ki jih je postavil. V prvi vrsti bodo morali kar najtežje vzporediti monetarno in valutno politiko svojih dežel, izvesti potrebno popravilo izmenjav (t. j. znova razvednotiti valute), najti sredstva za utešitev nelzbežnih posledic in ukiniti trgovske prepreke. Pokrajinski sporazumi tipa Fritalux (nameravana ekonomska povezava Italije, Francije in Belgije) so bili predlagani za najboljšo prehodno pot k «zapadnoevropski ekonomski skupnosti».

Hoffman je postavil evropskim maršalizirancem tudi termin, do kdaj morajo biti vsi ti ukrepi izvedeni. Termin je zelo kratak, namreč do prvih mesecev prihodnjega leta. Za slučaj pa, da zastavljeni ukrepi ne bi bili izvedeni, je Hoffman tudi primerno, čeprav diplomatsko zagrozil. Dejal je: «Ljudstvo in Kongres ZDA čutita instinktivno, da je gospodarsko poenotenje nujno. Evropski načrt, ki bo zasledoval ta cilj bo vzpodbujal ZDA, da nas (misli Organizacija za evropsko sodelovanje) bo podpirala do konca l. 1952, da bomo lahko naše načrte izvedli».

Grožnja je za evropske maršalizirance, ki brezmočno plavajo v vse-možni ameriški volji vsakakor huda. Če se ne bodo popolnoma pokoravala zahtevam Wall Streeta, bodo ostali brez ameriške pomoči, kar bi še občutneje vplivalo na že itak strahovito krizo, ki tlači zapadno Evropo.

izraz upora grškega ljudstva. To je tudi pogoj za obstoj gverile.

Kar pa se dogaja v Jugoslaviji in današnje gverilske akcije zoper jugoslovansko vlado — o katerih govori Pipinelis — obstajajo izključno v stolpcih časopisov v inozemstvu, v Jugoslaviji pa o tem ni niti sledu».

«PREMIČNA TERENSKA SLUŽBA OZN»

Na preteklem zasedanju generalne skupščine OZN je njen generalni sekretar predlagal, naj bi ustanovili «Stražo združenih narodov», ki naj bi štela nad 2000 ljudi. Temu predlogu so nasprotovali vse demokratične države, ker je bil protizakonit. V času med zadnjim in sedanjim zasedanjem pa je posebna komisija sprejela nov, docela spremenjen predlog generalnega sekretarja OZN, in ga predložila generalni skupščini. Ta predlog predlaga ustanovitev «premične terenske službe OZN», ki bi jo tvorilo 3009 uslužbencev, ki bi bili na razpolago posameznim komisijam in imeli nalogo opravljati tehnične posle in še ustanovitev «službe opazovalcev OZN», ki bi jih določila vlada vsake države.

Sovjetska zveza ni naklonjena tem predlogom, jugoslovanski delegat pa je dejal, da je vlada FLRJ pripravljena podpreti vsako prizadevanje, ki bi slo v okviru Ustanovne listine za tem, da bi čim bolj okreplili učinkovitost akcij OZN pri uresničevanju velikih nateč Ustanovne listine.

Na drugi strani pa bi vlada FLRJ odločno nasprotovala vsakemu poskusu, da bi to organizacijo spremenili v orodje, nasprotno določbam in namenom Ustanovne listine. Jugoslovanska delegacija zato v načelu sprejema resolucijo, ki je bila predložena posebnemu političnemu odboru, vendar pa je mnenja, da bi bilo treba posvetiti več skrbi določitvi pravnega statuta «premične terenske službe» in nenege odnosa do oblasti države, v kateri bi prišlo do uporabe te službe.

Vojni hujskači Kominforma na delu

V seriji vojnihujskaških provokacij, ki jih izživajo kominformistična vodstva predvsem severnih sosedov Jugoslavije z namenom, da preprečijo ali vsaj ovirajo socialistično izgraditev v Jugoslaviji in s tem za doseže resoluciji Kominforma, so v noči med 28. in 29. oktobrom madžarske oblasti izvedle doslej najhujšo provokacijo, o kateri je jugoslovanska uradna agencija Tanjug izdala naslednje poročilo:

V mesecu oktobra so madžarske oblasti organizirale več obmejnih provokacij, da bi se naprej zaostrele napeto stanje na meji. V noči med 27. in 28. oktobrom je bila organizirana dosedaj največja in najbolj predrzna provokacija. Vzhodno od Spodnjega Miholjca v območju obmejne stražnice št. 19 pri Podgačjem Ridu se je začelo 27. t. m. ob 19. uri močno streljanje iz avtomatskega orožja z madžarskega ozemlja 200 m za mejno črto. Streljanje iz avtomatskega orožja je trajalo s presledki do treh zjutraj 28. oktobra. Madžari so metali ročne bombe v smeri mejne črte in prižigali rakete. Streljanje je prihajalo vsakokrat s širine okrog 200 m in uporabljali so večje število avtomatskega orožja. Naši obmejni stražarji, ki so bili ves čas na položaju, niso odgovarjali na to izzivanje, bili pa so v pripravljenosti in pričakovali nadaljnjih akcij. Mrvih in ranjenih vojakov na naši strani ni bilo.

Razen tega poročila je beograjski radio tudi javil, da je jugoslovanska vlada izročila madžarskemu poslanstvu v Beogradu protestno noto, jugoslovanski zastopnik v OZN Bebler pa je o vojnihujskaškem incidentu madžarskih oblasti takoj obvestil politični odbor OZN.

ŠIRITE

Informburo ruši trdne temelje svetovne mednarodne organizacije pristašev miru

28. oktobra se je začelo v Rimu plenarno zasedanje mednarodnega odbora pristašev miru. Kakor vsa ostala zasedanja raznih organizacij, tako so kominformisti izkoristili tudi to zasedanje ter po navodilih Informburoja nesramno obrekovali in blafili Jugoslavijo. V to gonjo so pritegnili celo znanega francoskega znanstvenika Joffota Curie predsednika odbora, ki je v svojem otvoritvenem govoru obtožil vlado FLRJ, da je na strani imperialističnih držav. Poleg tega je dejal, da Jugoslavija leze v nacional-socializem.

Jugoslavijo je napadel tudi generalni tajnik mednarodnega odbora pristašev miru Jean Lafitte ter protestiral proti izvojitvi Jugoslavije v Varnostni svet, češ da beograjski voditelji niso zakoniti predstavniki jugoslovanskega ljudstva.

Organizatorji tega zasedanja niso dovolili jugoslovanski delegaciji pristašev miru, da bi se udeleževala njegovih sej in so prepovedali celo dostop jugoslovanskim novinarjem.

Predsednik jugoslovanskega odbora pristašev miru Josip Vidmar je imel v zvezi s tem v jugoslovanskem poslaništvu tiskovno konferenco in na njej ostro obsodil ukrep organizatorjev, ki so preprečili jugoslovanskim delegatom udeležbo na zasedanju. Josip Vidmar je med ostalim dejal:

«Vladam držav Informburoja in skupinam v nekatere drugih državah, v katerih so komiteji pristašev miru njihovo orodje, je danes eno glavnih vprašanj borba proti neodvisni socialistični Jugoslaviji oziroma proti jugoslovanskemu Nacionalnemu komiteju za obrambo miru. V tej borbi so mobilizirali biro Svetovnega kongresa pristašev miru, mobilizirajo pa tudi stalni komitej Svetovnega kongresa pristašev miru. Zveza med Informburojem in birojem Svetovnega kongresa pristašev miru se je pokazala v vedno bolj ostri in brezobzirni gonji neresnic ter obrekovanj proti socialistični Jugoslaviji. Kot eno najpodernejših obrekovanj, ki naj bi bilo glavni dokaz za izključitev jugoslovanskega Nacionalnega komiteja za obrambo miru upravlja tudi izmišljotina o pomoči Jugoslavije monarhistični grški vladi. S tem si prizadevajo, da bi pritegnili tudi Svetovni kongres pristašev miru v sramotno gonjo, ki naj bi prikrila prave krivce za prenehanje grškega osvobodilnega gibanja.

Najnovejši ukrep biroja — da so onemogočili jugoslovanskim predstavnikom udeležbo pri delu plenuma stalnega komiteja v Rimu, je samo nadaljevanje te gonje in verjetno ne zadnje. Jugoslovanski narodi vidijo v takem ravnanju biroja sestavni del politike pritiska, ki jo izvajajo proti Jugoslaviji vlade Sovjetske zveze in držav ljudske demokracije, da bi odstranile njeno državno vodstvo in uničile njeno državno neodvisnost. Vendar pa odkriva ta ukrep pomembne načelne slabosti vodstva, ki je na tak način priredilo sestanke v Rimu. Neenakopravni odnosi med državami in narodi, neenakopravni odnosi med socialističnimi državami in narodi, zavzemanje za take odnose lahko samo razdružujejo in slabe svetovno fronto demokratičnih sil.

V taki politiki ne vidijo milijoni možkih in žena na svetu temeljnega poročstva za ohranitev bistvenih pogojev svobode, neodvisnosti, enakopravnosti ter pravičnega in trajnega miru. Za tako politiko se je odločil konkretno v odnosu na socialistično Jugoslavijo tudi biro, ki je izključil na način, ki nasprotuje temeljnim demokratičnim načelom in manifestu Svetovnega kongresa pristašev miru, jugoslovanski Nacionalni komitej za obrambo miru.

Globoko prepričani o zmagi enotnosti vseh naprednih sil na svetu podarjamo, da je onemogočanje udeležbe jugoslovanskih predstavnikov, ki so bili izvoljeni za člane stalnega komiteja Svetovnega kongresa pristašev miru, soglasno po želji predstavnikov 72 držav na kongresu v Parizu, nepravilno, nedemokratično in škodljivo za smotre, ki jim mora služiti v smislu manifesta aprilskega kongresa biroja. To izjavljamo v imenu enega milijona in 700.000 Jugoslovancev, ki so padli v osvobodilni borbi in ljudski revoluciji ter žrtvovali svoje življenje za svobodo in enakopravnost narodov. To izjavljamo v imenu milijonov članov Ljudske fronte, Zveze sindikatov, Ljudske mladine, Antifašistične fronte žena in drugih organizacij, ki predstavljajo Nacionalni komitej Jugoslavije. To izjavljamo v imenu milijonov jugoslovanskih delavcev in ljudi, ki pod vodstvom Komunistične partije zmogovito grade srečno socialistično življenje, ki stoje s svojo vlado na čelu neomajno v prvih vrstah borbe za svobodo in enakopravne odnose med narodi, za miroljubno ustvarjalno sodelovanje med narodi in državami, za pravičen in trajen mir.

Enotnosti milijonov naših delovnih ljudi z milijoni pristašev miru na svetu ne more nihče razbiti, najmanj je pa to mogoče storiti z upravnimi ukrepi, kajti z vsem svobodoljubnim in naprednim človeštvom nas združuje najmočnejša in najgloblja mirovna vez za zgraditev socializma.

Prizadevanje, da bi monopolizirali propagando za obrambo miru, kakor tudi izključitev jugoslovanskega komiteja od dela stalnega komiteja Svetovnega kongresa pristašev miru je neuspeh poskus prikriti vojaškujsko politiko prav tistih, po nalogu katerih so bili izključeni jugoslovanski delegati s tega zasedanja v Rimu. Logično je, da takega ravnanja ni mogoče imeti za prispevek k obrambi miru.

V zapadni Nemčiji se naglo širijo po vojni potuhne, ene nacistične tendence, seveda ne brez vednosti udemokratične vlade in visokih zapadnih pokroviteljev

Nova Bidaultova vlada verna kopija vseh prejšnjih

Po 24 dnevni krizi (ki pa za francoske razmere še ni dosegla rekorda), je demokristijan Bidault postavil vlado, ki se v bistvu ne razlikuje od one, ki je pred dobrimi tremi tedni podala ostavko in predstavlja le konsolidacijo desničarskega parlamentarnega bloka.

Kakšna bo politika nove vlade? Program, ki ga je objavil Bidault dokazuje, da bo nova vlada vodila še bolj reakcionarno politiko. Bidault se je v imenu svoje nove vlade izjavil za široko amnestijo kolaboracionistov z nacističnimi oku-

patorji, za omejitve pravice do stavke, za nadaljevanje vojne v Vietnamu, za nadaljnjo reorganizacijo nacionaliziranih podjetij. Glede vprašanja cen in mezd je Bidault, kakor njegova dva prednika, predlagal enkratno denarno pomoč najslabše plačanim delavcem. Glede politike nasproti Nemčiji je Bidault pozval stranke vladne koalicije, naj se med seboj sporazumejo.

Ze takoj v začetku je nova Bidaultova vlada postavljena pred težko nalogo, uravnovesiti francoski državni proračun za l. 1950. Predvideva se, da bo proračun za l. 1950 višji od lanskega in predlanskega, ki sta že oba s svojimi 2 tisoč milijardami frankov rekordna. Čeprav ni točnih podatkov, so finančni krogi mnenja, da bi deficit znašal okrog 200 milijard francov.

George Bidault

15 milijard dolarjev za oborožitev ZDA

29. t. m. je ameriški predsednik Truman podpisal zakonski načrt, ki ga je Kongres že prej odobril, po katerem so za tekoče državno leto, ki se zaključuje 30. junija 1950, odobrili 15 milijard dolarjev za vojaške izdatke. To je največja vojaška bilanca, kar jib je bilo v zgodovini Amerike. Niti v času zadnje vojne niso vojaški izdatki v ZDA dosegli take vsote.

V to velikansko vsoto pa niti niso vključeni vsi vojaški izdatki ZDA. Izven te vsote je ostalo skoraj pol milijarde dolarjev izdatkov za PAM, vsote, ki so namenjene za vojaško pomoč Turčiji in Grčiji, izdatki za izdelovanje atomskih bomb in za izpopolnjevanje atomskih naprav. Upoštevajoč vse te izdatke se dvignejo

ameriški izdatki za vojaške namene na več kot 20 milijard dolarjev, torej na 50% celotnega državnega proračuna.

Kredit iz določene vsote 15 milijard dolarjev bodo razdeljeni trko: vojska 4 milijarde 380 milijonov 644.298 dolarjev; mornarica 4 milijarde 285 milijonov 382.260 dolarjev; letalstvo 4 milijarde 88 milijonov 386.000 dolarjev. Preostanek gre za drugo vrstne izdatke.

Tržaški štetalet, ki ga dan za dnem prepičujejo poročila reakcionarnega tiska ter prav tako reakcionarnega tržaškega radia o miroljubnosti ameriške politike, naj si iz teh števil, ki so uradne, sam ustvari sliko imperialistične miroljubnosti.

Notranje težave v Italiji

ITALIJANSKE MISLI O ODNOSIH Z JUGOSLAVIJO

V Rimu je zasedal italijanski senat in poslušal referat o italijanski zunanji politiki, ki ga je imel zunanji minister Sforza, ter poročilo o letnem proračunu.

INDOKINA v Cangkajškovih načrtih

Francoski reakcionarni listi, ki so v velikem strahu za svojo kolonialno posest v Indokini zaradi naglega napredovanja kitajske ljudske vojske, pišejo, da pripravljajo Cangkajšek vojaško akcijo proti Vietnamu. Vendar francoska reakcija proti temu ne protestira in smatra to novo provokacijo na daljnem vzhodu za popolnoma naravno, ker je pač vključena v splošni ameriški vojaški načrt za Daljni vzhod.

Cangkajšek

V čem obstaja ta nov Cangkajškov načrt? Sam Cangkajšek ga je nazval »obrambni načrt« računajoč s tem, da bo Indokina igrala važno vlogo za obrambo jugozapadne Kitajske pred napredujočimi ljudskimi armadami. Naprej namerava Cangkajšek poslati v Tonkin 50.000 mož, da bi pokrajino očistili partizanskih enot; tem četam bi sledila armada močna 400.000 mož, ki bi ji poveljeval general Pai Cui Si z nalogo, da okupira Indokino. Potem bi se Cangkajškova vlada umaknila iz Cunkinga ter se preselila v Kuon Ming, v prestolico Junana.

Pripravljalni razgovori za izvršitev tega načrta se baje sedaj razvijajo v Kuang Siu med predstavniki ZDA, Francije in Kuomintanga. Toda podčrtati je treba, da tudi ta reakcionarni in imperialistični načrt na Daljnem vzhodu ne bo mogel rešiti Cangkajška pred popolnim porazom in ameriške imperialiste pred izumobom stotih tisočih postojank na Daljnem vzhodu.

Sforza je na dolgo in široko razlagal italijansko kolonialno politiko, vlogo Italije v Marshallovem planu in atlantskem paktu, dotaknil pa se je tudi odnosov z Jugoslavijo. Ne glede na to, da je Sforza tolmačil vladno politiko do Jugoslavije z znanega stališča italijanske vladajoče buržoazije in da gre zato bolj za demagogijo kot za težnjo po resnično demokratičnih odnosih, bomo citirali nekatere Sforzove izjave. Dejal je: »Imamo razloge, da smo zaskrbljeni zaradi jugoslovanskih tendenc proti našim ozemljem, vendar se zavedamo, da obstajajo obveze treh velešil do Trsta, ki jih mi ne bomo ošibili, 2. da se je treba po silil razmer s sosedi razumeti posebnost z Jugoslavijo, s katero upamo, da smo prijatelji. Upamo, da smo dali razumeti vsem, tudi Jugoslaviji, da nas potem, ko bodo zadoščeni naši nacionalni interesi, ničesar več ne bo oviralo, da prisrčno sodelujemo z vsemi. Jaz celo menim, da bosta Jugoslavija in Italija zadbi b'le meje urejene. H kateremu koli vili svet z obsežnostjo sodelovanja, ko režimu naj Jugoslavija pripada, mi smo ji pripravljeni nuditi roko»

VLADA V KRIZI

Vednave debate v parlamentu in senatu so pokazale, da bo obstajal med posameznimi vladni mi strankami dokajšen nesporazum v številnih vprašanjih notranjega značaja, ki pa ga vlada zaenkrat ne more odstraniti. To dejstvo in pa spori v socialdemokratski Saragatovi stranki, ki se pripravljajo na kongres so privedli do tega, da je podpredsednik vlade Saragat in še nekaj ministrov njegove stranke podalo ostavko. S tem je nastopila vladna kriza, ki še traja, in ki se je po nekaterih naslednjih dogodkih notranjega značaja še poslabšala.

KMETJE V BORI PROTI AGRARCEM

Ze dalj časa je namreč v vseh pokrajinah Italije v teku velika akcija kmetijskih delavcev, ki so iz protesta proti ukrepom kmetijskih veleposestnikov zasedli velika zemljišča. Največje površine zemljišča so kmetijski delavci zasedli v pokrajini Cremona v severni Italiji, kjer so veleposestniki odpustili z dela dlnarje in polvinarje. V pokrajini Catanzaro so zasedli več tisoč hektarjev zemlje. Pri vseh teh akcijah kmetijskih delavcev je prišlo do nasilstev policijskih organov, vedno seveda na škodo delavstva. Polcija je izvedla številne aretacije itd. Do najhujših incidentov pa je prišlo 30. oktobra v pokrajini Catanzaro v kraju Crotone, ko je policija strelala v delavce, ki so protestirali ter dva ubila in jih več ranila. Takoj, ko se je vest o incidentu razširila, je splošna konfederacija dela izdala poročilo, v katerem je razglasila splošno protestno stavko po vsej Italiji, ki je klub nekaterim stavkozom trajala skoraj 24 ur kompaktno po vsej Italiji.

KRONIKA

Vojaška uprava je v zvezi z izmišljenimi vestmi glede cone B Tržaškega ozemlja, katere so objavili listi «L'Emancipazione», «Il Lunedì», «L'Unità» in «Il Lavoro» izdala izjavo, ki te vesti zanika. Omenjeni listi so pisali, da bodo priključili del jugoslovanskega področja STO-ja k Jugoslaviji, in sicer Južno od reke Dragonje, da so v ta namen bili v Bujah anglo-ameriški častniki in da bodo raztegnili ERP na cone B, VU izjavlja, da ji ni znan nikak načrt, da bi se spremenila obstoječa meja med obema področjema STO-ja, da ni noben zavestniški častnik obiskal področje Buj in da je bil pred kratkim v Kopru med predstavniki obeh vojaških uprav običajen sestanek, kakršni so že bili in se bodo in na katerih obravnavajo trgovinska vprašanja in druge manjše gospodarske zadeve STO.

V Gropadi so imeli člani OF seštevki, na katerem so obravnavali razna prečeta gospodarska vprašanja.

Uslužbenci bolniške blagajne so stavkali pretekli petek in soboto, ker nočejo delodajalec ugoditi njihovim pravičnim zahtevam.

Pomanjkanje elektrike se je pretekli teden pridružil še pomanjkanje vode zlasti v višje ležečih predelih mesta.

Kos prekažene stanine je sunil Ivan Novak s Skedenjske ceste z motornega vozila Donata Millina, ki je pripeljal trgovcu Skrinjarju v Skednju nekaj svinjskih dobrot. Mož pa ni imel sreče in so ga prijel.

Važna sindikalna konferenca bo v Trstu 13. t.m. Udeležili se je bodo delavci cone A Tržaškega ozemlja, ki so v zadnjem času najbolj zaskrbljeni zaradi vedno težje sindikalnega položaja. V ta namen se je ustanovil v zadnjih dneh pripravljalni odbor.

Dva kominformista sta se v torek zvečer približala stadionu «Prvi maja», se ustavila pred vhom, oddala iz revolverja dva strela in kričala: «Vien fora Babič che te copemo.» To je že drugič, da ti lopovi grozijo pri stadionu.

Tržaške demokratične žene, včlanjene v ASIZZ II, in III. okraja, so v odprtem pismu protestirale proti krivičnemu postopanju SFDZ, ki je s protidemokratskim ravnanjem preprečila, da bi se jugoslovanske žene udeležile plenuma v Moskvi.

V tovarni «Modiano» so odpustili 11 uslužbencev.

Po topli jeseni je nanadoma pripihala burja. Najprej je začel padati dež, nato pa je burja dosegla do 100 km brzine na uro. Ljudje so hitro privlekli iz naftalina plašče in šale in se najraje tišljivo doma.

V nedeljo 6. t.m. ob 10.30 bo v kinu Excelsior posebna spominska slovesnost, ko se bodo britanske vojaške sile v Trstu poklonile spomenu tistih, ki so padli v prvi in drugi svetovni vojni.

Demokratične žene so okrasile grobove padlih borcev s cvetjem in so položile vence in cvetje tudi v ržarni.

Pred okrožnim sodiščem se je začela obravnava proti 26-letnemu Josipu D'Argenziju iz ul. Crosada 12, ki je 18. junija pijan stopil v tuj avto, se divje pogajal v dir in do smrti povozil 23-letnega študenta Cuccagno Ennia.

Francoscu Petrinu so neznani tatovi vlomili v stanovanje in mu odnesli nekaj plaščev, obleke in volnenih predmetov za 150.000 lir vrednosti. Jih je pač zeblo.

Na predsedstvu cone je bila tiskovna konferenca. Glavno vprašanje je bila derekvizicija linceja «Dantea», v katerem je sedaj vojaška policija. VU je pripravljena lincej izprazniti, če dobi policija na razpolago kasarno «Cumanos».

Vsi meščani, ki bodo dosegli 21. leto starosti do 30. aprila 1950, naj napravijo prošnjo za vpis v volilne sezname. Enako prošnjo lahko vložijo tudi oni, ki niso bili doslej vpisani v seznamih.

JESENSKO ZASEDANJE TRŽAŠKEGA OBČINSKEGA SVETA

Samo Ljudska fronta

se dosledno bori za narodno enakopravnost Slovencev

Na dosedanjih sejah občinskega sveta je bilo vsekakor za nas najbolj važno vprašanje enakopravnosti slovenskega jezika z italijanskim. To vprašanje je odločno in pogumno zastopal samo zastopnik Slovansko-italijanske ljudske fronte tov. Dekleva. Vidaličevci so sicer formalno predlagali protest proti ukazu VU št. 183, ki omejuje uporabo slovenščine na izključno slovenske občine, toda nihče izmed njih ni spregovoril v slovenščini. S tem so pokazali, da jim gre samo za navaden demagoški manevar in da se vsa njih zahteva omejuje na slovenskega tolmača.

Najbolj oportunistično pa je bilo v tem pogledu ravnanje svetnika Agneletta od Slovenske demokratske zveze, ki je na zahtevo tov. Dekleve, da se na dnevni red postavi tudi vprašanje enakopravnosti, dejal, da se zadovoljuje, če se bo o tem vprašanju razpravljalo v slučajnostih, češ saj večina itak ne bo pristala, da se to vprašanje vključi v dnevni red. Tako so se ti borci za pravice slovenskega naroda še enkrat razkrinkali kot največji oportunisti in kapitulanti.

Tov. Dekleva je spregovoril v slovenščini takoj potem, ko je tajnik prečital zapisnik s prvega zasedanja občinskega sveta. Komaj pa je spregovoril prve besede, se je ponovil prizor s prvega zasedanja. Vsi italijanski svetniki so začeli rjaveti skupno s fašističnim občinstvom ter pokazali, da ni med njimi in fašisti nobene razlike. Kominformistični svetniki so seveda molčali. Zupan Bartoli je najprej opozarjal tov. Deklevo na ukaz VU, nato pa mu je naravnost prepovedal govoriti po slovensko.

Zaradi tega je tov. Dekleva nadaljeval svoj govor v italijanski in dejal: «Ugotavljam, da ne morem več nadaljevati govora v svojem materinskem jeziku. Da pa me ne boste dolžili sabotaže, bom nadaljeval svoj govor v italijanski. Ne bome se odrekli borbe za narodno enakopravnost v tem občinskem svetu.

Obžalujem, da mora kljub tolikim velikim izgubam v zadnji vojni slovenski narod še vedno tipeti krivice kakor pred vojno med fašističnim obdobjem. Tako se danes prevladuje ono mišljenje, ki prepoveduje rabo slovenskega jezika slovenskim svetovalcem.

Z ogorčenjem ugotavljam, da so tu - označili moj materinski jezik za «nerazumljiv» jezik, čeprav bi ga moral več ali manj poznati vsak tržaški državljan. Zahtevam, da se namesto označbe «nerazumljiv» jezik zapiše v zapisnik seje slovenski jezik.»

Tov. Dekleva je jasno zaznačil, da se bo Slovansko-italijanska ljudska fronta vedno in odločno borila ne le za enakopravnost jezika, temveč za enakopravnost Slovencev z Italijani sploh in da se tej borbi ne bo nikoli odpovedala. V tem pogledu je tov. Dekleva na prvi seji izjavil tudi tole: «Hotel bi, da se doda vprašanje sodržavljanov slovenske narodnosti med vse točke dnevnega reda. O tem vprašanju bom razpravljal v vseh točkah; pri proračunu za leto 1950 in to v zadevah slovenskih otroških vrtcev, gledališča itd.»

Nastop italijanskih šovinistov in župana samega na obeh zasedanjih občinskega sveta nam je pokazal, da bo borba za enakopravnost Slovencev še težka in dolga. To pa tembolj, ker zastopajo v tem pogledu kominformisti in zastopnik tako imenovane Demokratske zveze oportunistično stališče. Ravno zato je dolžnost nas vseh, da podpremo našega zastopnika v njegovi pravični borbi. Vemo, da demokri-

V soboto je bila prva seja jesenskega zasedanja tržaškega občinskega sveta. Po čitanju zapisnika je prvi spregovoril po slovensko v obrambo enakopravnosti tov. dr. Dekleva, zastopnik Slovansko-italijanske ljudske fronte. Nato so razveljavili mandat fašistke Ide De Vecchi, ki je bila izključena iz občinskega sveta. Vidaličev svetnik je potem dal formalen predlog o uvedbi dvojezičnosti z zahtevo po slovenskem tolmaču in zapisnikarju, o čemer je spregovoril tudi svetnik Agneletto od SDZ. Končno so razni opozicijski svetniki predlagali, naj občinski svet obsodi delovanje občinskega odbora, ki je zlorabljal člen 140 zakona o občinah in ukrepal o stvareh, ki niso nujne in ki spadajo v pristojnost občinskega sveta. Sledilo je glasovanje, v katerem so ta predlog odbili z 32 glasovi proti 23.

Druga seja občinskega sveta je bila v ponedeljek. Potekala je mirno in se bavila v glavnem z upravnimi vprašanji. Odvečnik Stocca od Tržaškega bloka je predlagal, naj se sestavi pravilnik o sejah občinskega sveta. Nato so izvolili komisijo za revizijo volilnih seznamov, v katero so prišli tudi zastopniki opozicije. Svet je po daljši ali krajši diskusiji odobril 21 sklepov občinskega odbora. Prihodnja seja občinskega sveta bo v soboto 5. t.m.

stjani in njihovi priskledniki v d. penjajo vse sile, da bi preprečili hu tradicije tržaške kamore na našo enakopravnost. Toda mirovna

PROBLEMI SLOVENSKIH ŠOL še vedno nerešeni

Solsko leto je že v teku, odprti pa so ostali vsi šolski problemi, nerešeni vsi mnogi protesti in na zahteve slovenskih staršev odgovorne solske oblasti še niso odgovorile. Tako morajo že najmlajši, ki so komaj stopili v življenje, občutiti, da so zapostavljeni, ker so Slovenci, njihovi starši pa se morajo boriti za tiste najosnovnejše narodnostne pravice, kakršne uživajo narodne manjšine v reakcionarnih deželah, ko so vendar na ozemlju, kjer bi morali po mirovni pogodbi uživati popolno enakopravnost.

Kljub temu, da so Slovenci, ki živijo v Trstu, večinoma delavci in otrokom teh so predvsem namenjeni otroški vrtci, slovenski otroci v Trstu slovenskih otroških vrtcev skoro nimajo. Tam pa, kjer so, so prostori tako tesni in neprimerni, da ne morejo sprejeti vseh otrok, katere hočejo starši vpisati.

Pri Sv. Jakobu n. pr. ima vrtec v poslopju osnovne šole eno šolsko sobo brez vrta ali dvorišča, kar je nujno za tako ustanovo, kjer prebijejo otroci večji del dneva. Slovenski vrtec pri Sv. Jakobu obiskuje sedaj 60 otrok, ker za več ni prostora.

Ce bi vzgojiteljica hotela sprejeti vse, ki so se prijavili, bi jih imela okrog 300. Kam naj vse te, nadzorstva potrebne otroke, spravi, ko jih je še 60 za en prostor veliko preveč! Starši tega šolskega okoliša so na šolski odsek Vojaške uprave vlagali proteste in zahteve po novih odgovarjajočih prostorih, toda brez uspeha.

Podoben položaj je tudi v Skednju in pri Sv. Ivanu. «Scuole materne», ki so bile zidane za otroške vrtce, so zasedene po brezdomcih, medtem ko se morajo otroci stiskati v osnovnih šolah, kar je neprimerno, in kjer je bilo zaradi prostora mogoče sprejeti le omejeno število otrok. Tudi v teh mestnih predelih so starši protestirali in zahtevali ureditev šolskih vrtcev, toda tudi njihovi protesti so zadelo na gluha ušesa.

V Rojanu pa, kjer so lani slovenski otroci imeli svoj vrtec, ga letos nimajo več. Učiteljici italijanskega oddelka je šla na živce slovenska govorica, ki jo je morala poslušati na hodniku, kjer se je srečavala z našimi otroki. Tako je dosegla, pod pretvezo, da je itali-

pogodba nam je to enakopravnost zajamčila in naša borba bo morala končno žeti uspeh.

Tov. Dekleva pa je tudi odločno branil interese prebivalstva v naših okoliških vaseh, ki jih občinska uprava zanemarlja. Ko so v ponedeljek razpravljali o električni razsvetljavi v mestu, je tov. Dekleva zahteval, naj občina bolje poskrbi za razsvetljavo v Barkovljah in naj končno napelje elektriko tudi v Gropado. Tov. Dekleva je pri tem ugotovil, da voili občina napram italijanskemu vašemu elektrifikacijsko politiko. Komunistični Mačan je omenil, da tači v Piščancih ni električne napeljave. Pri tem je neka demokristjanska svetnica dejala, da ni še nikoli čula tega imena ter celo pri tem vprašanju pokazala svoj zakrknjeni šovinizem.

Na zahtevo tov. Dekleve je odgovoril referent Bonetti. Dejal je, da je vprašanje napeljave električnega toka že v načrtu kmetijske elektrifikacije, ki določa 105 milijonov lir izdatkov. Pri tem pa nastaja vprašanje, ali bo ostalo le pri načrtu, kakor je bilo doslej v navadi. Toda tudi to vprašanje bo morala občina končno rešiti. Zlasti če bo ljudstvo prizadetih vasi odločno zahtevalo, da se napravi konec temu zapostavljanju.

janskih otrok dovolj za celo šolo, da je šolski oddelček odločil, naj slovenski otroci iz Rojana obiskujejo vrtec na Greti. Kdor pozna rojanski teren, bo takoj presodil, da je nemogoče tri, štiri petletne otroke posiljati n. pr. z Vernielisa na Greto. Neumestno pa je tudi zahtevati, da bi matere dnevno spremljale otroke tako daleč, saj jih dajo v vrtec predvsem zaradi tega, ker so zaposlene. Matere so vložile nešteto protestov zaradi takega nesocialnega postopanja oblasti, ki je naperjena predvsem proti Slovincem. Tudi same so obiskale vse odgovorne, da jim obrazložijo potrebo vrtca v Rojanu, toda tudi njihove pritožbe in zahteve so ostale brez uspeha.

Brez edinega vrtca v središču mesta pa so ostali slovenski otroci po zašlugi «internacionalistov», ki so naše otroke in vzgojiteljice dejansko vrgli na cesto in zaprli vrata prostorov v Vicolo Ospedale. Obliasti so sicer obljubili, da bodo preskrbele prostore za ta vrtec, vendar pa za zdaj še ni izglelov, da bodo mestni otroci kmalu pod streho.

Prav tako je ostalo odprto vprašanje šole pri Sv. Ani. Slovenski starši so upravičeno zahtevali, da italijanski in slovenski otroci, ki stanujejo v bližini stare šole, obiskujejo to, za tiste pa, ki so bliže Nadaljevanje na 5. strani

PESTRA PROSVETNA DELAVNOST

NASE DIJASTVO IN PROSVETNO DELO

V zadnjem času opažamo veliko živahnost in zanimanje pri delu na prosvetnem področju med vsemi sloji naših ljudi. Naš človek se živo zaveda, da ne moremo gojiti neke posebne tržaške slovenske napredne ljudske kulture brez povezave z vsem slovenskim narodom. Mi ne moremo hoditi svoja pota. To bi bilo nesmiselno. Vsako tako separatistično delo mora nujno biti brez vsakega smisla, brez plodno, brezuspešno in brezsmotno. Poglejmo najprej, kaj dela naša dijaška mladina. Delo mladih ljudi je pogoj za uspešen razvoj vsega javnega življenja tudi v bodočnosti. Mi ne živimo samo danes, naše delo je usmerjeno tudi v prihodnje čase in mi naprežemo svoje sile tudi za sedanj mladi rod in za rodove, ki bodo še prišli za nami.

Kot vsi so se tudi naši dijaki pridno lotili dela. Ze od nekdaj je bila mladina borbena in mladi rodovi so skušali ob vsaki priložnosti zavzeti svoje stališče do dogodkov in javnem življenju. Ni jim bilo vedno vse prav, kar se je godilo v javnosti med lastnim narodom. Mladina je odklanjala oportunistično stališče starejših ljudi, ki so si včasih domisljali, da trezno gledajo na svet in da je treba vsako

zadevo premišljeno vzeti v roke ter jo izpeljati trenutnim prilikam primerno. V današnji dobi priznava naše ljudstvo, da ima tudi mladina pravo sodočutiti o vseh javnih zadevah. Za tako sodelovanje se naša mladina pridno pripravlja in s tem išče stika s stvarnostjo življenja.

USTANOVNI OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA SREDNJEŠOLSKEGA DRUŠTVA V TRSTU

Drugi važen dogodek v življenju naprednih slovenskih srednješolcev je bil ustanovni občni zbor Slovenskega srednješolskega društva v Trstu v soboto 29. oktobra. Občni zbor je sklical pripravljalni odbor snujočega se društva. Dvorana je bila nabito polna dijaštva. Navzoči so bili zastopniki slovenskih srednješolcev iz Gorice ter srednješolcev iz zone B Svobodnega tržaškega ozemlja in sicer iz slovenske srednje šole v Kopru, iz Kmetijske šole v Skocijanu pri Kopru, iz Pomorskega tehnikuma v Piranu in iz učiteljske v Portorožu. Naša mladina se zaveda, da se mora tesno med seboj povezati, če hoče uspešno sodelovati na vseh področjih javnega udejstvovanja in da tržaško ljudstvo ne more ustvariti neke posebne tržaške slovenske kulture, ker mora biti naš narod povezan z življenjem vsega naroda. Občni zbor so pozdravili vsi ti zastopniki ter zastopniki SHPZ, ZD

TV in Slovenskega planinskega društva v Trstu. Besede vseh teh zastopnikov so bile občutene in vsi so obljubili vso pomoč svojih organizacij novemu društvu. Zastopnik SHPZ je v imenu te osrednje kulturno-prosvetne matice daroval novi organizaciji slike treh v NOB padlih srednješolcev in sicer tovarišev Darinke Piščaničeve, Giraldirja Modrijana ter Vojke Smucove. Delo teh padlih junakov bo vzor za delo sedanjim srednješolcem, ki se bo razvijalo v duhu načel narodno osvobodilnega pokreta med vojno za socialno in narodno osvoboditev ljudstva.

Nato so bila soglasno sprejeta od pripravljalnega odbora predložena pravila društva. Po izvolitvi novega odbora, nadzornega odbora in razsodišča so sledila poročila o bodočem delu nove organizacije: dijaki si bodo ustanovili dve dramski skupini, recitatorsko družino, pevski zbor, dijaški orkester, folklorno skupino, lutkovno gledališče in knjižnico. Na prostnem področju bodo dijaki organizirali odseke za telovadbo, lahko atletiko, odbojko, košarko, nogomet in planinstvo. Nekatere teh skupin že obstajajo tako n. pr. dijaški orkester in folklorna skupina.

Med srednješolci je bilo opaziti veliko navdušenje za skupno delo in

RAZSTAVA v KOPRU

nam je pokazala tudi zanimive

poskuse v kmetijstvu

Na razstavi gospodarske dejavnosti Jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja nismo ugotovili le uspehov na vseh toriščih gospodarske dejavnosti, temveč tudi uspehe raziskovalnega dela v kmetijstvu in nekatere druge novosti. To raziskovalno delo je opravila kmetijska šola v Skočjanu in se nanaša predvsem na jarovizacijo krompirja, na križanje raznih vrst domače krompirjeve, na poskuse s sejanjem stročnice kudu in na pokrivjanje krompirja z algami.

Jarovizacija krompirja je zelo važen proces, ki nam omogoča dvakratni pridelek krompirja na leto. Za jarovizacijo uporabljajo več metod. V našem primeru so letošnji pridelek krompirja ohlajevali od 5 do 6 dni v temperaturi ene stopinje nad ničlo. Nato so isti krompir posadili v zemljo s temperaturo približno 18 stopinj.

Ta proces se imenuje siljenje, ker se krompir prisili, da v istem letu drugi rodi. Za primerjavo z jaroviziranim krompirjem iz letošnjega pridelka so istočasno v avgustu posadili tudi semenski krompir, pridelek lanskega leta. Ta primerjava je pokazala, da je jarovizirani krompir mnogo bolj raste. Tudi na razstavi smo opazili med stebli obeh vrst krompirja veliko razliko v rasti.

Jarovizirani krompir pa ne služi le za dvakratni pridelek na leto. Če se njegovo seme uporablja naslednje leto, prej dozori in mu tudi razne bolezenske kalle ne morejo do živega.

Kar se poskusov s heterozno korozi tiče, ni to novost, ker se je o tem že mnogo pisalo. Pomembno pa je to, da so križali samo domače vrste krompirja in da je bil pridelek te heterozne krompirjeve 25% večji od pridelka drugih vrst.

Zaradi suše so važni poskusi s pokrivanjem zemljišča, kjer je posejana koroza, z algami in poskusi sejanja stročnice kudu. Tako vidimo, da je koroza, kjer ni bila zemlja pokrita z algami vsa suha, medtem ko je koroza, kjer so uporabljali te alge za ohranitev vlage, kljub suši dobro uspešna. Rastlina kudu bo velike važnosti za Istrsko okrožje, ki je podvrženo periodični suši. To je rastlina japonskega izvora, zelo primerna za sušne kraje, ki ne potrebuje mnogo zemlje niti posebne nege. Na hektar se je pridelalo do 100 stotov in njena krmilna vrednost je večja od krmilne vrednosti lucerne. Je trajnica in vzdržljiva do 50 let. Pozimi se posuši, vsako spomlad pa zopet požene. Njena odlika pa je tudi ta, da se sama širi.

Poleg omenjenih poskusov so opravili tudi poskuse križanja be-

le in črne pasme svinj in se je to križanje zelo dobro obneslo. Ti križanci so bolj odporni ter naglo rastejo in se debelijo.

Na razstavi smo videli tudi nov proizvod v Istrskem okrožju, imenovan Biasol, to je jod-mineralna sol. Ta proizvod se uporablja za govedo in svinje ter pospešuje rast, zdravje in mlečnost. Prvič so letos uporabili tudi za krmiljenje živine morske alge iz rodu fukacij, ki so jih nabrali ob istrski obali. Ta krma je dala odlične rezultate in pospešuje zlasti mlečnost krav. Za Istrsko okrožje je bila tudi novost prikaz umetnega oplojevanja goveje živine, ki se sicer v Jugoslaviji že na široko uporablja.

Zanimivi so tudi poskusi z uporabo matične ali odpadne vode iz solarni v gradbene namene. Ta voda veže razne snovi, ki bi jih sicer ne mogli uporabljati za grad-

beni material.

Na razstavi smo letos tudi prvič videli razna tipizirana vina v steklenicah, namenjena za izvoz. Opazili smo tudi, da se je izboljšala kakovost likerjev in njih vstekljenje in pakiranje. Podjetje «Arrigoni» je letos prvič pripravilo v steklu domače gobe, enako tudi posušene gobe v ličnih zavojčkih. V paviljonu za ribarstvo smo videli, da so letos pripravili mnogo več vrst konzerviranih rib za izvoz. Izdelali so litografirane škatle za izvoz v razne države, kakor za Ameriko, Anglijo, Nemčijo, Francijo itd. z napisom v jeziku omenjenih držav. Napravili so tudi poskuse za konzerviranje filetov v steklu namesto v pločevinastih škatlah. S tem se je prihranila pločevina. V istem paviljonu je videti, da so na novo pridelali fino morsko sol.

Čevapčiči, ražnjiči...

Pred vhomom v paviljone gospodarske razstave v Semedeli pri Kopru je restavracija, kjer točijo dobro istrsko vino in servirajo okusno mlado svinjetino ter klobase. Toda posebno pozornost obiskovalcev restavracije privlači prijetni vonj po pečenju in oči mladih in starih so radovedno uprte v spretne roke kuharja, ki z železnim priročkom obrača na razgreti železni mreži koščke mesa. Sedaj, po enem tednu razstave, že vsi vedo, da se koščkom mesa pravi «čevapčiči» in onim drugim, ki so natakneni na palčko «ražnjiči» in da je to okusna srbska jed. Tržaški italijanski obiskovalci imajo posebne težave pri izgovarjanju teh imen in po neshetih ponesrečenih poskusih pravilne izgovarjave, so jim končno našli naziv «čičibaci». No, naj bodo že «čičibaci» ali «čevapčiči», dobri so pod takim ali takim imenom; o tem so si edini vsi, ki so jih poskusili.

CVETKE

iz tržaških listov

LAVORATORE

«Ko je tov. Braun omenil fašistično vladno v Ljubljani, so se začeli v dvorani smejati. Zakaj? Ali si je sploh mogoče predstavljati kaj bolj fašističnega od najbolj fašistične Titove vlade?»

Lavoratorejevi uredniki imajo pa res že bolj trdo kožo kot povodni konj in se jih prav nobena stvar ne prime. Tako si upajo pisati, da je ing. Atto Braun obtožil slovensko vladno fašizma, ko pa vendar vedo, da je bil «compagnon» Braun še februarja 1944. «camerata» in republikanski oficir. Pa kaj zato! Glavno je, da je ing. Braun zdrava sila!

DELO

«Tolloy jim ni služil, ker je bil prevroči simpatizer ZDA in Velike Britanije».

«Lavoratore» in «Delo» sta se zadnje čase s posebno vnetostjo spravila nad independentiste in kozmopolite, ki naj bi bili v službi titinova. Pričakovali smo, da bo v njunih vnaprej napovedanih člankih kaj novega, pa premlevajo le staro slamo in ponavljajo, kar že več let pišejo reakcionarni listi. Novega pa prav nič. Tako so med ostalimi napisali tudi omenjeni stavek, češ da «ljubljska klikka» ni marala Tolloya. Kako pa

to, če je vsa ta «klikka» bila že leta 1941. v službi imperialistov. Saj bi ji moral biti potemtaka Tolloy naj boljši prijatelj!

L'EMANCIPAZIONE

SETTIMANALE DEL PARTITO REPUBBLICANO ITALIANO

Ze večkrat smo na tem mestu omenili, kako se pripravajo med seboj slovenski belčki, in sicer liberalci in klerikalci. Pa tudi med strankami italijanske Giunte ni vse z rožicami posilano. «L'Emancipazione», glasilo republikancev, se hudeje na demokristijane, ki potiskajo to stranko in «socialiste» vedno bolj v kot. Tako na primer piše: «Doselej smo opazili le žalostno nečelavnost. Videli smo popolno spanje vola, ki je pojedel vse seno v hlevu in mirno prežvekal».

List namreč očita demokristijanom, da spijo glede na vesti o razdelitvi Jugoslovanske cone STO. Tem veštem pa sami ne verjamejo temveč, bi se le radi malce znesli nad demokristijane, ki so jim snedli vse kredite ter jih odtrgali od korita. Za časa volitev so živele vse te stranke v bratški slogi, sedaj pa so se republikanci kar naenkrat spomnili, da je treba karlatnost pred vedno večjim vmešavanjem fratrov in nun v politiko.

ČITAJTE

LIUDSKI TEDNIK

Istrski partizani se borijo za krepitev ljudske oblasti

V nedeljo je bila v gledališču «Ristorin» v Kopru tretja plenarna konferenca partizanov Istrskega okrožja. Otvoril jo je organizacijski tajnik okrožne zveze tov. Jakomin. Nato je v imenu jugoslovanskih borcev prvi pozdravil konferenco narodni heroj Daki. Politični referat je podal tov. Rupnik. Dejal je, da se okrožna plenarna konferenca vrši pod velikim vplivom II. kongresa KP STO, katerega sklepi so obvezni tudi za člane ZP Tržaškega okrožja. Govoril je nato o resoluciji Informbiroja, o Jugoslaviji, o izdajstvu Vidaliha in o razdiralnem delu informbirojevcev v Istrskem okrožju. Vidaliha ima informbirojevce tudi v coni B, ki predstavljajo agente italijanske nacionalšovinistične reakcije in kontrarevolucije, sovražnike ljudske oblasti. Proti njim bomo vodili odločno borbo in jim ne bomo dopustili, da bi se skrivali za parolami internacionalizma, prijateljstva do Sovjetske zveze. Tem agentom bomo strgali krinko z obraza in jih pokazali ljudskim množicam takšne kot so - sovražniki socializma.

Ob strani KPJ je tudi naša KP STO-ja, ki je ostala zvesta načelom marksizma-leninizma, ki že poldrugo leto vodi najodločnejšo borbo proti revizionizmu, likvidatorstvu in kapitalizmu na Tržaškem ozemlju. To pa posebno v coni A proti vidaličevcem, kajti glavni cilj kominformistov v Trstu je priključitev Trsta k Italiji. Mi partizani in aktivisti se popolnoma strinjamo, da usoda STO-ja ne sme biti predmet trgovanja med veljimi, temveč je in mora biti stvar sporazuma med prizadetimi jugoslo-

vanskimi narodi in italijanskim narodom, ter tržaških demokratičnih delovnih množic.

Slovesno izjavljamo Komunistični partiji STO-ja, da bomo z vsemi svojimi silami izvrševali sklepe II. kongresa, ki se tičejo cone B, to je, da bomo nadalje razvijali in krepili ljudsko oblast ter ljudsko demokracijo, da bomo v prvih vrstah za dvig proizvodnje po tovarnah, za nadaljnji razvoj kmečko-obdelovalnih zadrug, zadrugništva, da bomo sodelovali pri prostovoljnem delu in delali za to, da se nadalje dvignemo na kulturno-prosvetnem polju posebno po vaseh.

Po referatu tov. Rupnika je delegacija ASIZ pozdravila konferenco in podarila partizanom svilenno vezeno zastavo. Tov. Sokol je prinesel pozdrave v imenu okrožja ter dejal: «Naša borba v okrožju naj bo ostra odločna in revolucionarna proti vsem sovražnikom ljudske oblasti in proti vsem kominformistom».

Po diskusiji so partizani izglasovali pozdravne resolucije maršalu Titu, glavnemu odboru zveze borcev NOB v Beogradu in tov. Babiču. Nato je bil izvoljen novi okrožni odbor. Za njegovega predsednika so izbrali tov. Charjo Leopolda, španskega borca. Ta je ob zaključku dejal: «Borili smo se, ko je fašizem dvigal glavo, borili smo se, ko je zasedel naše kraje, borili smo se za njegovo uničenje v narodnoosvobodilni borbi. Prav tako se bomo borili danes proti vsem novim sovražnikom, novofašistom, kominformistom in proti vsem tistim, ki bi nam radi zavirali pot v socializem».

PROBLEMI SLOVENSKIH SOL SE VEDNO NEREŠENI

Nadaljevanje s 4. strani

novi šoli, naj bi bili slovenski in italijanski oddelki v novem poslopiju. Novo šolo bi laste Italijani, čeprav živi tam veliko Slovencev. V novem poslopiju so tudi 4 krasne sobe določene za otroški vrtec. 50 slovenskih staršev je prijavilo svoje otroke za vrtar pri Sv. Anu, toda o vrtcu šolski odsek VU molči. Na Kolonkovcu nad Sv. Ano je zasebni otroški vrtec s 30 otroki. Tam je tudi nujno potreben in zato bi bilo prav, da bi ga v svojo upravo vzela mesna občina, kakor bi bilo tu-

di nujno, da bi se pobrigala, da bi slovenski otroci Sv. Ane dobili svoj vrtec v novi šoli.

Nešteto je šolskih problemov, ki jih mestna občina in VU zanemarljato ali njihovo rešitev namerno zavlačujeta, ker se pač hočeta vrniti na potujčevanje najmlajšega rodu. Pri tem ji še pomagajo «zaščitniki» po Vidaličevem ukazu. Slovenski starši pa s svojo borbo dokazujejo, da potujčevanja ne bodo več dopustili, temveč se bodo še naprej borili za enakopravnost slovenskega šolstva z italijanskim, kar je eden izmed temeljev prave enakopravnosti obeh narodnosti na našem ozemlju.

PRED OBČNIM ZBOROM SHPZ

za napredek vsega naroda, kateremu je dal izraza novoizvoljeni predsednik v svojem zaključnem govoru.

V okviru priprav, raznih prireditev in dogodkov pred občnim zborom SHPZ je bil tudi ta občni zbor važen moment v našem kulturnem snovanju. Ta občni zbor nam je tudi jamstvo, da bo naše delo rodilo obilo uspeha.

PRIREĐITVE NASIH PROSVETNIH DRUŠTEV

V petek, 28. oktobra, zvečer, so imela svojo prireditev v via Ruggero Manna 29. prosvetna društva iz Rojana, «Ravbara» z Grete in Simon Gregorčič z Zgornje Skorklje. Program je bil pester in lep. «Tržaški Zvon», ki je po kratkem času svojega obstoja «rvič pel, je pokazal pod vodstvom tov. Boštjančiča veliko zmogljivost ter lep napredek. Uvodno besedo je spregovorila tov. Nada Mrakovčičeva, ki je prikazala razvoj kulturne snovanja v preteklih stoletih in novo smer sodobnega kulturnega razvoja človeštva. Ugotovila je, da je slovenska kultura na Tržaškem ozemlju nerazdružljivo povezana s kulturo vseh Slovencev. Dobro in naravno so recitali tovariši in tovarišice Bigulja Jelka, Celestina Batagelj, Pahor Sonja, Zagar Mara in Pertot Sergij. Na harmoniko je izrazilo zaigran venček slovenskih narodnih pesmi Orel

Feruccio. Zelo razveseljiv je bil nastop mladine.

V soboto 29. oktobra so priredili v okviru delovanja SHPZ svojo prireditev Svetoivančani. Na to prireditev je kljub slabemu vremenu prišlo mnogo ljudi s Sv. Ivana in svetloivanske okolice. Tov. Babič je smiselno poudaril pomen prosvetnega prizadevanja našega ljudstva na naše demokratsko gibanje. Sledili sta dve recitaliji in nato je svetloivanski pevski zbor zapel še nekaj slovenskih in hrvaških narodnih ter umetnih pesmi.

Ustanovitev novega prosvetnega društva «Oton Zupančič» pri Sv. M. Magdaleni je tudi ugodno znamenje povzdiga naše kulturno-prosvetne dejavnosti. Zavešt naših ljudi se od dne do dne bolj krepi. Občni zbor je bil v ponedeljek, 31. oktobra. Zastopnik SHPZ je poudaril, da so tudi v tem okolišču kot povsod «zaščitniki» razrušili, kar je bilo na prosvetnem področju storjenega, zgraditi pa nismo mogli nič zaradi nesmiselnosti njihovih načel o potrebi odtrganja našega kulturnega snovanja od občešlovanske kulturne dejavnosti. Po izvolitvi odbora so se zborovalci pomenili o bodočem delu in ozvaganju naših najmlajših. Povsod je opaziti velika skrb za naš naraščaj.

V ponedeljek, 31. oktobra je bila v via Ruggero Manna 29 zelo posrečena domača in prisrčna prireditev prosvetnih društev «Volka Šmuka» in «Simon Jenko». Navzoči člani so z zanimanjem sledili lepo in jasno sestavljenemu predavanju tov. Nade Ruplove o smernicah našega kulturno-prosvetnega življenja. Nato je zapel zbor «Tržaški Zvon», pri katerem pojejo ljudje iz okoliš obeh društev. Petje je zelo ugajalo občinstvu zaradi ubranosti ter izrazitega, temperamentnega in pravilnega podajanja. Sledile so še nekatere recitalije društvenih članov, ki so jih recitatorji prednašali preprosto, smiselno in s pravilnim poudarkom. Zelo so ugajali naši najmlajši, ki so zelo ljubko nastopali. Spored je bil skrbno in dobro sestavljen. Na koncu je zapel «Tržaški Zvon» še dve narodni pesmi.

Kulturne prireditve prosvetnega društva «Straža» s Plavji, ki jo je to društvo nameravalo prirediti 29. oktobra ni bilo, ker društvo še ni dobilo oblastvenega dovoljenja.

Te dni bodo razne kulturne prosvetne prireditve še pri drugih društvih. O teh bomo poročali prihodnjil.

Pri vseh teh prireditvah je članstvo razpravljalo tudi o svojih društvenih zadevah. Povsod so izvolili tudi delegate za občni zbor SHPZ.

KRONIKA

Praznovali so 30-letnico slovenskega narodnega gledališča v Mariboru. Ob tej priložnosti so odkrili kipe bivšim, že umrlim članom Bertu Bukčič-Bergantovi, Viktorju Parml, Andru Mitroviču in Jožetu Koviču.

Lani je bilo na počitnicah v obmorskih in planinskih krajih 34.000 otrok iz vse FLRJ. Letos jih je bilo pa štirikrat toliko.

Da bi popolnoma preprečili nevarno očesno bolezen trahom, so v pokrajinah, kjer je ta razširjena, uvedli obvezno zdravljenje te bolezni. Pregledali in zdravili so 230.000 ljudi.

Dragoceno kurivo iz premogovega prahu in smole so pričeli izdelovati v Cupriji. Tovarna dela že s polno zmogljivostjo. Proizvodnja briketov ima v FLRJ še veliko prihodnost. S tem bodo prihranili premog, ki gre sedaj v široko potrošnjo.

V krškem okraju v Sloveniji so izpolnili plan odkupa krompirja že 100 odst.

11 kg težke zeljate glave so pridelali v kmečkobdelovalni zadrugi «Partizani» v Metliki.

Število državnih ekonomij je v Sloveniji naraslo na 267. Ob koncu lanskega leta jih je bilo samo 154.

Madžarske oblasti so pretekli teden izselle dve slovenski rodini iz njihovih domov v obmejnem kraju Ritkarovec. Njihove hiše so zasedli madžarski granicarji.

V rudnik Rtanj je prispelo 75 delavcev iz Beograda. Med njimi so železničarji nameščenci ministrstva itd. Izrazili so željo, da bi delali v rudniku in tekmovali s tamkajšnjimi rudarji. Prav tako so prispele prostovoljne brigade tudi v rudnik Kakanj. Brigade delajo pri pripravljalnih delih, vzdrževanju rovov, odpremi premoga in pri drugih zunanjih delih.

Državna posestva so v mariborskem okraju zaključila z jese skimi deli.

«Pobjeda», organ Ljudske fronte Črne gore, je v teh dneh praznovala 5 obletnico izhajanja. Zene iz vseh krajev Jugoslavije so protestirale zaradi tega, ker ne morejo njih predstavnice na plenarno zasedanje v Moskvo. Zene iz kraja Stolce so zapisale v svoji protestni brzojavki: «Me vemo, da celoten propagandističen aparat informbirojskih držav polzkuša prikriti pred svojimi ljudstvi resnico o naši državi in da je staljšee sekretariata Mednarodne zveze demokratičnih žena samo del teh naporov. Zato odločno zahtevamo, da se naši delegaciji dovolj, da prisostvuje plenumu v Moskvi».

Po vseh krajih v Jugoslaviji so 1. novembra počastili padle borce. Odkrili so številne spominske plošče.

Frontovci iz Pulja so svoj plan prostovoljnega dela izpolnili 3 mesece pred rokom. Sedaj so sprejeli še dopolnilni plan, s katerim so se obvezali, da bodo naredili še 31.000 delovnih ur. Frontovska organizacija Pulja je pri prostovoljnem delu dosegla boljše uspehe kot vsa druga mesta LR Hrvatske. Plan, ki so ga že izpolnili, je predvideval 1.200.000 prostovoljnih delovnih ur.

Zadruga «Karlo Mrazovič» je pri svojem obdelovanju polja dosegla izredne uspehe. Pridelček je bil lep in velik. Sedaj je zadruga oddala dvakrat več žita kot se je obvezala.

Končano je bilo šolanje 3. razreda pilotov jugoslovanskega vojnega letalstva, 2. razreda strmoletcev in 2. razreda šole rezervnih letalskih oficirjev. Ob koncu šolanja je bila slavnost, s katere so poslali pozdravni brzojav maršalu Titu s objubami, da bodo aktivni in rezervni oficirji vojnega letalstva uporabili vse pridobitve svojega uspešnega šolanja v požrtvovalni dobojinski službi pod vodstvom Partije.

PLENARNO ZASEDANJE GLAVNEGA ODBORA OF Krajevni ljudski odbori in naloge OF pred volitvami

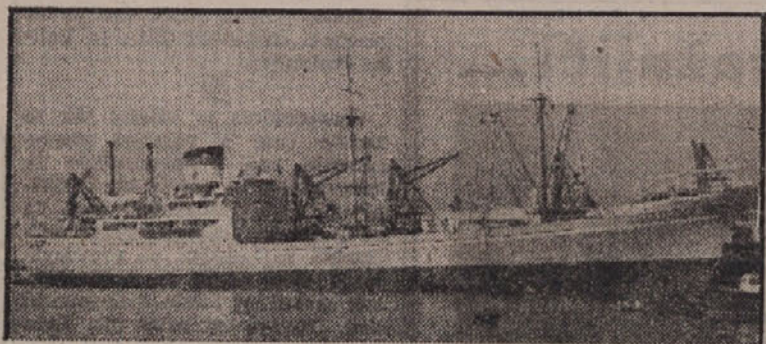
28. oktobra je bilo v Ljubljani plenarno zasedanje Glavnega odbora OF, na katerem je sekretar JO tov. Miha Marinko analiziral stanje krajevnih ljudskih odborov in postavil naloge, ki čakajo OF pred volitvami v KLO-je.

Volitve v KLO-je morajo biti afirmacija politike graditve socializma, obračun z ostanki kulaških, spekulantskih vplivov, nova krepitev kadrov, ki vodijo politiko KLO. Volitve morajo biti vzpodbuda za politično razpravljanje o vseh zunanjih in notranjih vprašanjih med množicami. Če bodo ta vprašanja dovolj široko tolmачena, bodo poglabila v množicah politično zavest in utrdila patriotska

čustva. To bo hkrati tudi prispevek k povečanju obrambne sposobnosti Jugoslavije in k utrditvi miru ter zmanjšanju vojne nevarnosti.

Tov. Marinko pravi dalje v svojem referatu, da bi bilo napačno, če bi aktivisti popuščali n. pr. pri raznih odkupih in drugih ukrepih. Vse ukrepe bo treba izvrševati še bolj pravilno in s širšim političnim pojasnjenjem, kar ljudske oblasti lahko le utrdi.

Volivna kampanja seveda ne bo mogla iti mimo odnosov med socialističnimi državami, mimo klevetniške gonje, ki jo vodi ZSSR proti Jugoslaviji. S pravilnim tolmachenjem vseh notranjih težkoč

Pred vojno si je bilo težko misliti, da bi v Jugoslaviji doma popolnoma zgradili ladjo. Danes pa graje močno trgovsko, brodogr. Na sliki vidimo «Zagreb» v tržaškem pristanišču

USPEHI DELAVCEV JAMČIJO za uspešno zaključitev tretjega leta petletke

29. november se bliža dan, ki veže graditelje avtostrade, da izpolnijo svojo veliko obvezo. Najtežja in največja dela kot so mostovi, nadvozi in viadukti so večinoma že dograjeni. Pospešeno hite z deli v Slavoniji, kjer je močvirnat teren in bi deževje lahko delo popolnoma onemogočilo. Mladinske brigade in borci delajo z neverjetnim junaštvom, ker se zavedajo, kaj pomeni izpolnitev načrta pri gradnji avtomobilskih cest, ki je eno največjih del petletke. Te dni je od-

potovala na avtocesto brigada frontovcev iz Slovenije, ki jo sestavlja 200 najboljših delavcev, da pomagajo pri zaključnih delih.

Poleg frontovcev iz Slovenije bodo na gradnji avtoceste sodelovale frontne brigade iz vse države. Brigade bodo sestavljene iz 2000 frontovcev.

Mnogi delovni kolektivi pa zaključujejo letni plan. Tako je tiskarna «Ljudske pravice» že izpolnila plan, katerega se je zavezala izpolniti do 29. nov. Vlada LR Slovenije je podelila delovnemu kolektivu tiskarne prehodno zastavico in denarno nagrado kot najboljšemu grafičnemu kolektivu Slovenije.

25. oktobra je že izpolnil letni plan delovni kolektiv kamnoloma «Kokra». Kolektiv največjega obrata v Borovem, kombinata za gumij in obuvene je tudi izpolnil plan. Poleg tega so delavci izboljšali tudi kakovost izdelkov ter začeli izdelovati predmete, katerih prej v Jugoslaviji še niso izdelovali. Avtomobilska pnevmatika izdrži zdaj 20.000 km vožnje, v mnogih primerih pa tudi več.

Pančevska ladjedelnica je izpolnila svoj letni plan 66 dni pred rokom. Seveda so brigade celotnega kolektiva med seboj tekmovalne in prav sistem tekmovanja je pripomogel, da je ladjedelnica toliko pred časom izpolnila plan.

Invalidi, ki so po svojih sposobnostih danes tudi vključeni v proizvodnjo ter tako sodelujejo pri izgradnji socializma, so se tudi obvezali, da bodo pred rokom izpolnili plan. Nekatera invalidska podjetja so to tudi že izvršila in ga celo pre-

log za izključitev ni nič drugega kot ponavljanje protidemokratske prakse, ki jo izvajajo vodilni ljudje ZSSR proti svobodnim narodom Jugoslavije.

Jugoslavija je proti izključitvi vložila protest. Kongres je s 23 glasovi sprejel sklep, da se bo na prihodnjem zasedanju razpravljalo o protestu pravnikov FLRJ.

ooo

Kolektiv zdravstvene službe železničarjev iz Ljubljane, vsega skupaj 18 zdravnikov, je z zdravstvenim osebjem in z zdravstvenim vozom obiskal Gorico, kjer je izvršil 1.000 pregledov svojih zavarovancev.

ter mednarodnih dogodkov, bo Jugoslavija samo krepila svoje pozicije.

V obširni diskusiji po poročilu tov. Marinka so diskutanti naglašali posebno ideološko vzgojo frontnih funkcionarjev. Organizirani bodo tečaji, skozi katere pojde v letošnji zimi okrog 6000 odbornikov frontnih organizacij, kar bo brez dvoma pripomoglo k še boljšemu delu frontnih odborov.

Za volitve, ki bodo od 4. do 18. decembra si je OF, kot najmočnejša množična politična organizacija v Sloveniji, postavila resolucijo o delu in nalogah, ki jo čakajo v zvezi z volitvami v krajevne ljudske odbore.

OF je dolžna, da posreduje množicam osnove marksizma in leninizma, dolžna je, da s konkretno kritiko ter s čim širšim populariziranjem uspehov pri graditvi socializma te uspehe še dvigne.

Plenum OF je v imenu madžarske manjšine pozdravil tov. Koren

Jože, ki je poudaril, da ima po zaslugi ljudske oblasti madžarska manjšina v Sloveniji danes že 11 osnovnih šol in eno gimnazijo. Imajo pet madžarskih umetniško kulturnih društev. Pripadniki madžarske manjšine sodelujejo z vsemi silami pri graditvi socializma v Jugoslaviji. Brigada Madžarov pri podjetju «Nafta» je že dosegla pri vrtnanju prvi rekord brigade sovjetskega vrtnalca Orlova. V imenu Madžarov v Sloveniji je izjavil, da stoji v današnjem boju med lažjo in resnico na strani jugoslovanske partije. Zagotovil je, da bodo Madžari iz Slovenije skrbeli, da bo resnica o Jugoslaviji pridrila tudi med madžarsko ljudstvo.

Pripadniki narodnih manjšin obsojajo gonjo laži proti FLRJ

V teh dneh so imeli pripadniki narodnih manjšin v Jugoslaviji zborovanja, na katerih so odločno obsodili gonjo informbirojskih držav proti FLRJ.

V Vrhu v avtonomni pokrajini Vojvodini se je zbralo 300 članov romunske narodne manjšine, kulturnih delavcev in borcev narodnosvobodilne vojne. Na konferenci so sprejeli resolucijo, v kateri so obsodili enostransko odpoved prijateljske pogodbe s strani romunske vlade. Prav tako so tudi obsodili preganjanje jugoslovanske manjšine v Romuniji. V resoluciji so poudarili, da uživajo Romuni v Jugoslaviji vse ugodnosti in da se bodo borili za izpolnitev petletnega plana, strnjeni okrog KPJ in maršala Tita.

Resolucijo so podpisali ugledni člani romunske narodne manjšine, ki so bili na tem zborovanju, med njimi poslanec v Ljudski skupščini Trajan Lautas, urednik lista romunske narodne manjšine «Liberatea» Aurel Trifu, član predsedstva okrožnega komiteja KP Srbije za Vrhac Jona Tapalaga in drugi.

Tudi člani madžarske narodne manjšine so na zborovanju, katerega se je udeležilo okrog 2.000 oseb odločno obsodili klevetniško kampanjo madžarskega radia proti državnemu in partijskemu vodstvu FLRJ. Budimpeštanskemu radiu so poslali protestno resolucijo, v kateri so izjavili, da ostanejo madžarski delavci in ostali člani narodne manjšine odločno in neupogljivo na strani državnega vodstva Jugoslavije.

Člani slovaške narodne manjšine v FLRJ pa so sprejeli resolucijo, v kateri so izjavili, da je naša domovina FLRJ, ker je socialistična država in se v njej uresničuje, kar sta učila velika učitelja proletariata Marx in Lenin, ker se je v njej rešilo narodnostno vprašanje na podlagi nauka marksizma-leninizma, ker je FLRJ domovina narodov, ki uživajo enakopravnost. Za to domovino bomo radi dali vse, kar ni večje časti nego boriti se in če je potrebno tudi umreti pod zastavo KPJ.

Nov zakon o skrbništvu

FLRJ je postavila temeljni zakon o skrbništvu. S tem je država prevzela varstvo nad mladoletnimi in odraslimi, ki so varstva potrebni. Pred vojno je skrb za potrebne stonela več ali manj na požrtvovalnosti in dobroteljski zasebnosti ustanov. Danes pa ima vse to v rokah država sama, ki vodi ne samo administrativno nadzorstvo nad vsemi, ki so tega potrebni, temveč daje tudi vsa materialna sredstva, ki so za opravljanje skrbništva potrebna.

Skrbništvo je izročeno izvršnim odborom krajevnih ljudskih odborov kot skrbniškimi organom, ki jo morajo izvajati kot posebno vrsto socialnega skrbstva. Temeljni organ o skrbništvu določa tudi, da se skrbniški organ v svojem delu opira na družbene, posebno na mladinske organizacije. Skrbniški organ ima svoj posvetovalni svet, ki ga sestavljajo predstavniki družbenih organizacij ter posamezniki, ki jih določi izvršni odbor. Med množičnimi organizacijami, ki so vključene v skrbniški svet, so mladinska organizacija, Antifašistična fronta žena, sindikalna organizacija, Rdeči križ, Zveza borcev, organizacija vojnih invalidov, od upravnih pa nog pa predvsem notranja uprava, delo, šolstvo, zdravstvo, sodstvo ter trgovina in preskrba.

Skrbniški svet ni običajen posvetovalen organ, ki bi se posvetoval s skrbniškim organom v primerih, katerih te-ta ne more sam rešiti. Skrbniški svet je povezan s trenom. Mladinska organizacija pozor-

no spremlja razvoj ogroženih mladoletnikov, jim daje moralno podporo in jih priteguje k delu ter jim pomaga do primernega poklicnega dela. Organizacija AFŽ posveča posebno pozornost ženam, ki potrebujejo pomoči pri vzgoji svojih otrok. Sindikalna organizacija daje posebno paznjo mladini, ki je vključena v podjetja, jo strokovno druga, skrbi materialno zanj, posebno vzgojo pa posveča tistim mladoletnikom, ki so moralno ogroženi. Zveza borcev in Društvo vojnih invalidov skrbi za to, da se srote borcev in fašističnega nasilja vzgledno vzgoje in pripravijo za poklic. Rdeči križ ima nalogo, da pomaga materialno in zdravstveno. Osvobodilna fronta pa mnogo koristi pri vzgoji pravilnega čuta za družino in otroke.

Poleg teh organizacij pomagajo skrbniškemu odboru posebne otroške obiskovalke, ki pomagajo pri nadzorovanju mladoletnikov v domovih, pri organiziranju zdravstvenih pregledov itd.

Pod tako nego in paznjo se danes tudi tista mladina, ki bi sicer moralno lahko celo propadla, ali ki bi zaradi socialnih razmer ne mogla doseči tistega razvoja, ki ga po svoji sposobnosti zasluži, razvija v delovne in človeški družki potrebne člane.

Kot za mladino, skrbi skrbniški odbor tudi za stare osamljene ljudi, tako da tudi ti svojo starost preživijo, ne več v bedi kot nekdanj, temveč brezskrbno in človeku dostojno.

Danes že lahko trdimo, da je Informburo napravil samomor. Z resolucije, ki jo je izdal, je obsodil samega sebe. V Jugoslaviji ni prišlo do nobenih sprememb in vajeji protijugoslovanske hujškaske gonje je prevzela tudi javno v roke vlada ZSSR.

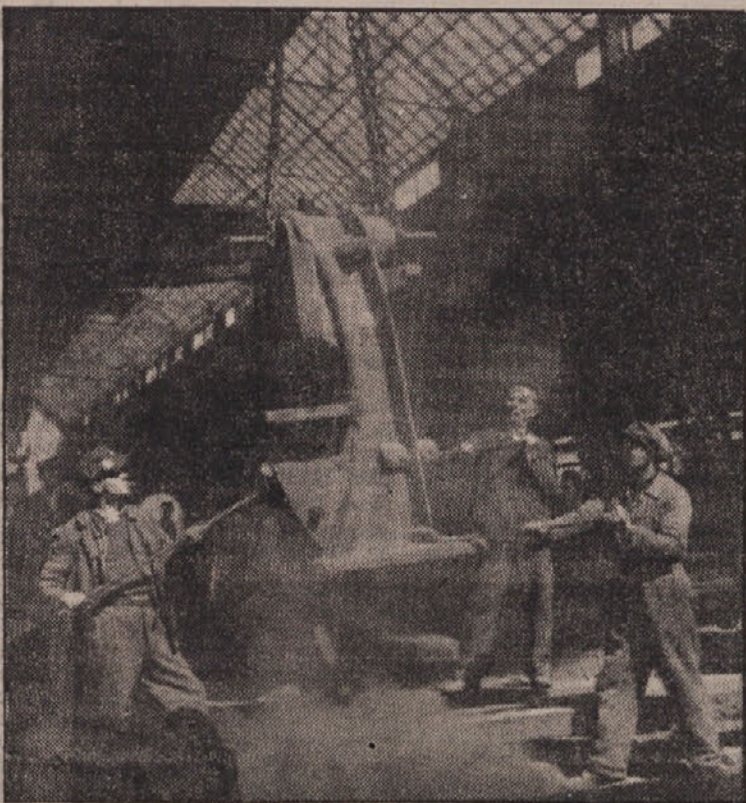
Od Informburoja je ostalo samo njegovo glasilo, ki nosi samo staro ime, v resnici je pa geslo jugoslovanskih polit-émigrantov, ki tako kriče samo zato, ker bi ravno s svojim huroskim vplijem, klevetanjem in lažmi radi sebi zaslužili ministrske stolčke. Poloma pa ni dosegel Informburo samo s tem, ker ni mogel jugoslovanske vlade prisiliti, naj odstopi, ker ni mogel prepričati jugoslovanskih ljudstev, temveč ga je dosegel tudi s tem, ker se je z gonjo

dvignil ugled jugoslovanskih narodov prav v državah, kjer so vlade zabredle na pot nepravilne politike, ki jo diktira Moskva. Toda ni samo ostalo pri dvigu ugleda jugoslovanskih narodov. Vsak dan naraščajoči odpor med množicami na eni strani in neprestane množične aretacije na drugi, dovolj jasno govore o razpoloženju v teh državah. Proti razpoloženju ljudstva poostrejuje oblast svoje ukrepe. Vsak dan so na vrsti nove aretacije, ljudi

trpajo v koncentracijska taborišča in uporabljajo proti njim še druge »vzgojne« ukrepe. Sodeč po množičnih aretacijah v CSR in Bolgariji, je bil budimpeštanski proces samo predigra k bodočim takim procesom.

Protijugoslovanska politika, ki jo vodijo v Bolgariji je izvala veliko ogorčenje med delovnim ljudstvom. Razburjenje je še večje, odkar so odstranili številne vidne partijske funkcionarje in jih postavili v nekakšno zvezo z vohunsko dejavnostjo Trajče Kostova. Zanimivo je, da so morali zbrati že razpuščeno bolgarsko Veliko sobranje, da so izglasovali zakon o sojenju članov vlade, ki so obtoženi izločnin in škode, povzročene državi in državljanom.

Da zatro proteste proti vladi trpajo ljudi v koncentracijska taborišča

Novo železo za nove stroje

«Otačestveni front» je v teh dneh napadel Kumina in Maslarova, vidnega partijskega funkcionarja in dolgoletnega člana CK in namignil, da bo tudi proti njemu uporabljen ta zakon.

Toda poleg tistih, ki so bili povezani z dolgoletnim vohunom Trajče Kostovim (na njegovo vohunsko delovanje so jugoslovanske oblasti že pred časom obvestile bolgarske, toda brez

uspeha, ker so to bolgarski voditelji demantirali), so bolgarske oblasti pričele tudi

na veliko zapirati ljudi, ki s Kostovim niso imeli nikdar nobene zveze.

V zadnjih dneh so v Bolgariji na novo aretirali nad 200 komunistov, med njimi bivše ministre I. Stepanova, M. Sekelárova in P. Kunina. Nadalje pomočnika ministra za zunanjo trgovino, Kočo Midova, in Govedarskega pomočnika ministra za promet in člana CK Vasilija Maskova. Aretirani so bili še direktor Bolgarske narodne banke Tutev, predsednik kontrolne komisije CK BDP (k) Nikola Pavlov in dva visoka funkcionarja varnostne službe Kaprielov in Bogdanov.

Poleg aretacij poznanih partijskih funkcionarjev in ljudi, ki so imeli visoke položaje v vladi in ministrstvih, so

na dnevnem redu aretacije preprostih državljanov

ne glede na to, kateremu sloju pripadajo. Te aretacije imajo množični značaj po vsej državi. Izvajajo jih z namenom, da zatro številne proteste in glasove proti vladi, ki jih lahko vsakdo sliši iz ust delavcev in kmetov. Namesto, da bi vlada uredila razmere v državi,

gradijo oblasti številna koncentracijska taborišča,

ker so sedanja že prenatrpana. Največ takih taborišč je v Dobruži, v bližini mest Turtakan, Silisra Dobrič in Balčik. Taborišča so tudi na področju mesta Sofije.

Nasilje, ki ga izvajajo v Bolgariji, je v

Pirinski Makedoniji še mnogo ostreje

kot po drugih krajih države. Makedonske učitelje, ki so bili nastavljeni na Solah v Pirinski Makedoniji, sedaj odpustajo in na njih mesta postavljajo bolgarske. Samo v enem okraju, v Svetem vraču so aretirali več kot 100 prebivalcev, ki niso soglašali z današnjo politiko bolgarske vlade in partije. V Pirinski Makedoniji ni vasi, kjer bi ne aretirali uglednih kmetov, ki se strinjajo s politiko vlade do FLRJ. Razen tega internirajo bolgarske oblasti družine, katerih člani so zbežali v FLRJ, ali pa so bili osumljeni, da hočejo pobegniti. Doselej so internirali okrog 200 družin. Te smejo vzeti s seboj v internacijo samo malo blaga in 3.000 levov. Bolgarske oblasti zapečatijo njihove domove.

Kakor vse kaže, bodo čistke, ki so sedaj moderne v partijah in vladah ljudskih demokracij,

prešle na vrsto tudi v drugih partijah.

Med prvimi je sedaj nanovedalo čistko glasilo norveške KP. Kot prvi so bili izključeni iz partije njen generalni sekretar Peter Furubotén, ki je bil eden izmed vodilnih osebnosti norveškega podtalnega odpora (imenovali so ga tudi »norveški Tito«), podpredsednik partije Røald Halvorsen, Tom Rønnevig in Haavard Longseth, urednik partijskega teoretskega časopisa, sindikalna voditeljica Adelstein in Haugon ter voditeljica ženske komunistične organizacije Ingeborg Bakken.

Po nekaterih vesteh, bodo tele »čistke« tudi v KP Švedske.

KRONIKA

Mednarodna banka za obnovo je objavila poročilo, da so v teku pogajanja med njo in CSR za posojilo. CSR bi posojeni znesek uporabila za obnovo svoje lesne industrije.

ZSSR je naročila v italijanskih ladjedelnicah 12 motornih petrolejskih jadij po 12.000 ton.

Za zasluge za delo je bilo v Pragi odlikovanih 118 najboljših delavcev na Češkoslovaškem.

La Malfa je dosegel v Moskvi sporazum glede načina poravnave italijanske vojne odškodnine. Kot je znano je italijanska vlada dolžna plačati ZSSR 100 milijonov dolarjev. V ta namen bi izročila ZSSR italijansko premoženje v Romuniji, na Madžarskem in v Bolgariji. Če bi to ne zadostovalo, bo razliko plačala z dobavami v teku 5 let. Osnutek sporazuma je izročil zunanji minister Sforza senatu v razpravo. Italija bi dobavljala ZSSR tovarne in potniške motorne ladje, ladje-hladilnice, električne lokomotive, krogljence ležaje, jeklo pirit in živo srebro. ZSSR pa bi dobavila potreben material za gradnjo omenjenih ladij in vozil. Italijanska vlada se sedaj pogaja z ZSSR o podrobnostih za določeno tega sporazuma.

V trenutku, ko stopajo v veljavo novi zakoni, ki polagajo temelje za dobre odnose med državo in cerkvijo na Češkoslovaškem, je predsednik češkoslovaške republike Gottwald izdal odlok o amnestiji 107 dohovnikov, ki so zagrešili razna kaznjiva dejanja.

Na Poljskem so porabili v dveh letih okrog 43 milijard zlotov za obnovo in zgraditev nad 200.000 kmečkih gospodarstev, ki so bila uničena v vojni. Letos bodo porabili okrog 13,2 milijarde zlotov za obnovo 13.200 gospodarstev. Od teh jih je 9.000 v zahodnih oblasteh, ki so bile priključene Poljski. Kmetje bodo dobili okrog 600 milijonov zlotov kratkoročnega posojila za nakup semen in gnojila.

Kakor poročajo, so v Budimpešti aretirali dvobo bivšega zunanje ministra Ra'ka, ki je bil pred kratkim obsojen. Skupno z njenim 6 mesečnim otrokom so jo baje odpeljali v ZSSR.

V zalivu pri Zlariu dvigajo ladjo »Prestolonslednik Petar« iz globine 51 m. Ladjo bodo dvignili s pomočjo verig.

Ob fčavu Krke pri Šibeniku grade veliko apnenico, ki bo najmodernejša na Balkanu. Zgradili so že veliko tunelsko peč, v kateri bo tekla proizvodnja brez presanka. Za kurjavo bodo uporabljali generatorski plin, ki ga bodo pridobivali iz premoga iz Dubrave. Zmogljivost te apnenice bo 2 do 2 1/2 vagona apna dnevno. Ob apnenici grade tudi pristančče, kjer bodo nalagali apno na ladje.

V Pragi so podpisali sporazum med Finsko in CSR o trgovinski izmenjavi med obema državama in načinu plačevanja. Sporazum bo veljal do septembra leta 1950 in določa obojestransko izmenjavo blaga v vrednosti 600 milijonov češkoslovaških kron.

S prvim januarjem bodo na Slovaškem podražili 20 bolnišnic.

Član biroja za vzdrževanje železnice Juan Chung Fan je objavil na konferenci železnice čarjev, da so obnovili na Kitajskem do 10 oktobra promet na železniških progah v dolžini 18.000 km. To je 60 odst. skupne dolžine kitajskih železniških prog.

CSR je izgnala dva francoska diplomatka uradnika. Obtožila ju je zbiranja podatkov o proizvodnji urana in zmogljivosti rudnikov ter da sta te podatke izrabljala v vohunske namene.

MARŠAL TITO OB OBISKU ITALIJANSKIH PARTIZANOV V FLRJ :

Tu ste se borili in imate pravico da sami presodite, kaj je resnica in kaj je laž

Italijanske partizane, ki so bili na obisku v Jugoslaviji, je pred odhodom iz Beograda sprejel maršal Tito. V prisrčnem razgovoru so italijanski borci, ki so se borili skupno z jugoslovanskimi partizani, obujali spomine na vojna leta in na težke dneve narodnoosvobodilne vojne. Zdravnik Antonio Zuanazzi, bivši major JA, je govoril o junaštvu jugoslovanskih partizanov, ki so med najtežjimi operacijami — ko so jim brez narkoze amputirali smrznjene ude — junaško prenašali trpljenja, mislili na Rdečo armado, ki se je tedaj morala umikati pred železnim nacističnim strojem in vzklikali »Živela Rusija«. Tov. Zuanazzi je dejal: »Danes omalovažujemo našo borbo in naše žrtve. Mi pa se borimo in se bomo borili vztrajno, ker se zavedamo, da se borimo za pravično stvar, ki bo imela veljkanski zgoščinski pomen v bodočnosti. Voditelji ZSSR nimajo pravičnega gledanja na našo borbo in razvoj socializma v drugih državah sveta, ker grede po liniji brezpogojnega podrejanja malih socialističnih držav velikim socialističnim državam. To pa je zapreka za nadaljnji razvoj socializma v svetu. Tega pa mi nečemo in ne moremo dovoliti.«

V imenu italijanskih partizanov je Franco Colombo pozdravil maršala Tita in dejal, da je prav KP Jugoslavije omogočila italijanskim partizanom, da so se vrnili v svojo domovino kot nosilci nove solidarnosti med našimi narodi. Od konca vojne pa do danes so jugoslovanski narodi napravili pomemben korak v izgradnji socializma. Italijanski partizani žele, da bi v tem delu uspevali še dalje, kar bo okrepilo napredne internacionalne sile v svetu.

Gelmi Silvio, ki je v povojnih letih obiskal številne države v Evropi, je izjavil, da je napredek jugoslovanskih narodov tako velik, da mu ni primere.

Maršal Tito se je italijanskim partizanom zahvalil za pozdrave in za njihov obisk, kajli prav je, da so prišli v Jugoslavijo prav tisti, ki so se na tej zemlji borili, in ki imajo

zato pravico, da sami presodijo, kaj je resnica in kaj laž. Razume se, da Jugoslavija še nima vsega, kar potrebuje, toda italijanski partizani naj se ponovno vrnejo čez eno ali dve leti, pa bodo videli veljkansko razliko od tega, kar vidijo danes. Maršal Tito je pozval goste, naj povedo italijanskemu narodu o vsem, kar so videli. Jugoslovanski narodi nimajo česa skrivati, nimajo se ničesar sramovati. V interesu vseh naprednih sil na svetu je, da so delavski razred in vsi napredni ljudje Italije točno poučeni o tem, kar se v Jugoslaviji dogaja. Uspehe in pomanjkljivosti naj sleherni človek oceni objektivno, pa bo videl, da so uspehi dosti večji od pomanjkljivosti.

Maršal Tito je na predlog Lorenza Cavaguola, naj se organizirajo skupine italijanskih delavcev in naprednih ljudi sploh, ki naj bi prišle v Jugoslavijo in videli njeno socialistično stvarnost, odgovoril: »Bolje je, da delegacije pridejo iz inozemstva k nam, kot da bi pošiljali mi svoje tja, ker se človek laže z delom prepriča kot z besedami. Vaši delavci se lahko tukaj prepričajo, da stroji ki delajo za nas, dejansko delajo za socialistično državo. Gospodarstvo vaše in naše države se dopolnjuje ter želimo, da z Italijo najtesneje gospodarsko sodelujemo.«

Ob povratku v Rim so člani delegacije bivših italijanskih partizanov sklicali v prostorih postankstva FLRJ tiskovno konferenco, na kateri je vodja delegacije Giuseppe Maras prebral skupno izjavo vseh članov delegacije in v kateri je med drugim rečeno:

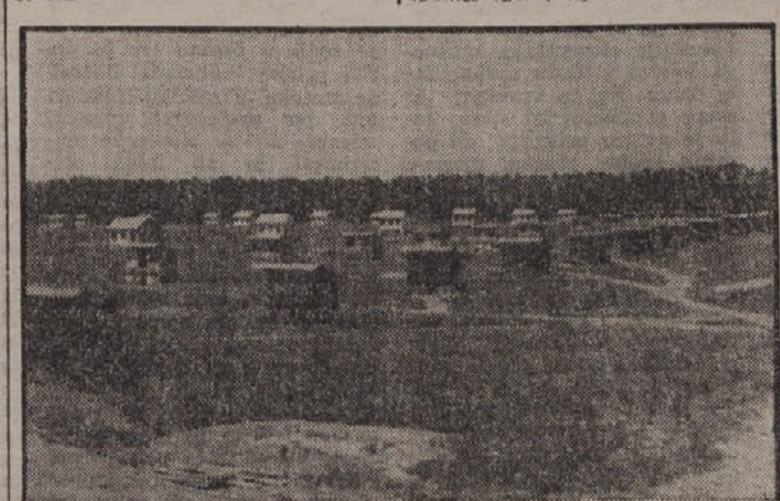
»Ugotovili smo, da jugoslovanski narodi še s povečanim delovnim naporom obnavljajo tisto, kar je bilo porušeno med vojno. Jugoslovanski narodi izpolnjujejo plan in grade nove šole, bolnišnice, tam pa, kjer so bile včasih ledine, rastejo novi objekti, nove tovarne in novi delavski domovi. Videli smo, da je vsa industrija nacionalizirana, prav tako kakor tudi banke in trgovina, na vasi pa se vedno bolj širi začetništvo, in da socialistična preobrazba spre-

minja zunanost jugoslovanskih vasi. Naša delegacija lahko prosto poudari, da se je prepričala, da ima Jugoslavija možnost za uspešno zgraditev socializma, da lahko jugoslovanski narodi in njihovi voditelji premagajo vse dosedanje težave pod vodstvom svojega maršala Tita. V korist svetovnega miru in krepitve demokratičnosti sil v Italiji pozivajo člani delegacije vse napredne ljudi, naj se prepričajo o tem stanju v Jugoslaviji, kate-rega žive priče smo bili mi.«

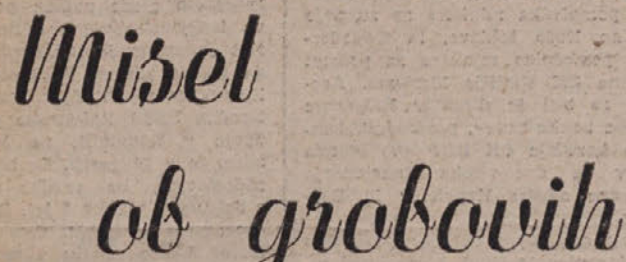
Prišle so nove delegacije

Skupina 7 jugoslovanskih izseljen- cev iz ZDA je prispela v Jugoslavijo, da se na lastne oči prepriča o stanju v domovini. Na svojem potovanju po Jugoslaviji se je skupina ustavila najprej v Beogradu, kjer je obiskala razne ustanove, gradbišča in se udeležila sprejema Zveznega odbora Ljudske fronte Jugoslavije.

Skupina italijanskih intelektualcev se je odzvala pozivu Centralnega odbora Zveze sindikatov Jugoslavije in se na svojem potovanju po Jugoslaviji zadržala dva dni v Sloveniji, kjer si je ogledala »Litostroj«, razne kulturne ustanove, pionirsko pro- ego itd.

Moderna reja kokoši na državnem posestvu »Beljen

Globočito se klanjamo njihovim žrtvam, misel nanje nas spremlja povsod, polagamo cvetje na njihov grob, dajemo jim obljubo, da ne bomo dopustili novega klanja, ki onesrečuje svet.

Slovenske obrtne šole v Trstu

Alfonz Gspan

NADALJEVANJE
v prihodnji številki

Osnovna zdravila

ASPIRIN

je izredno razširjeno zdravilo, ki ga dobimo za malo denarja in brez recepta v lekarnah. Aspirin se imenuje nemški izdelek, italijansko zdravilo popolnoma iste sestave kakor aspirin pa se imenuje «Rodina». Aspirin se v vodi težko topi, topljiv je šele v 300 delih vode.

Ze od leta 1899 dalje uporabljamo aspirin kot zdravilo proti vročini, glavobolu in revmatizmu. Aspirin se v kislem želodčnem soku le malo razkaja in šele v črevesju razpada v svoje sestavine. Zato je učinek aspirina nekoliko zapoznel. Vendar se ga radi poslužujemo, da si z njim lajšamo revmatične bolečine, prehlad in razne pojave influence. Kljub temu da nam znižuje telesno temperaturo, ni priporočljiv za jetične. Njim povzroča aspirin zelo močno potenje. Če zaužijemo nad 5 g aspirina, se kažejo znaki zastrupljenja.

Pri zdravljenju z aspirinom ne smemo uživati alkalne mineralne vode ter sode bikarbone.

Tablete vsebujejo 0,50 g aspirina. Običajno jih jemljemo z vodo po 1 do 2 na dan. Pri glavobolu in vročini zadostujejo dnevno 3 tablete aspirina. Pri hudem revmatizmu pa jih vzamemo tudi 7 in več. Vendar je pa to že velika množina, katero lahko določi le zdravnik. Po farmacevtskih predpisih je največja enkratna doza 1 gr (2 tableti), oziroma dnevno 3 g (6 tablet). Otrokom damo le polovico, oziroma četrtino tablete 3 do 4 krat dnevno, kar je odvisno od starosti otrok.

CAFIASPIRIN

To zdravilo je aspirin, katerega dodajo nekaj kofeina. Italijanski proizvod ima ime «Rofeina». Splošno ima popolnoma iste lastnosti kakor aspirin ter ga uporabljamo tudi za zdravljenje onih

bolezenskih pojavov, ki jih zdravimo z aspirinom. Vendar moramo upoštevati, da povzročijo večje množine aspirina lahno in pogosto utripanje žile. Dodatek kofeina pa to prepreči; kofein namreč poveča krvni pritisk ter zmanjša utripanje.

ooo

LEP GLAS
in prijetno govorjenje
si lahko privzgojimo

Na vzgojo lepega in prijetnega glasu ne polagamo običajno prav nobene važnosti. Otroke od jutra do večera priganjamo: Drži se ravno, ne grizi si nohtov, umij si zobe, spet si zamazal roke it.d. če ima nepravilno raščeno zobe, ga takoj peljemo k zobozdravniku, da mu napravi protezo, ki jo mora potem nositi v ustih, dokler se mu zobje ne uravnajo. Na glas pa popolnoma pozabimo.

Zelo grda navada je govoriti glasno, kakor da bi bili vsi poslušalci gluhi in je spet nevljudno, govoriti tako tiho, da mora poslušalec dobesedno natezati ušesa, če hoče kaj razumeti. Mučno je poslušati človeka, ki besede neprestano požira, se kar naprej odkaljuje, govori skozi nos prične vsake stavek s «atak», «aha», «eén in zaka» ter muči sobesednika z brezkončnim hahlanjem. Posebno neznani spol ima rad hrešče in ozek smeh, misleč, da je z njim bolj privlačen. Če srečaš osebo s takim glasovnim «bogastvom», gledaj da se čim prej poslovíš.

In zakaj bi z nekoliko trdne volje ne odpravile vse te nepotrebne napake? Pričnimo z vzgojo že pri otrocih. Saj ni potrebno velikega truda! Matič naj mirno in jasno govori z otrokom ki se bo takega govorjenja nehoti privadil.

MODA

Popoldanska obleka iz svetlomodrega volnenega blaga z vložkom iz čraste svile ter jesenski plašč z visokim ovratnikom

NASVETI
in odgovori
ljudskega zdravnika

B. C. iz Milj: Na mandelnih se mi stalno delajo beli zrnati čepi, ki odpadejo ko nekako dozore, potem pa se v nastalih brazgotinah zopet napravijo novi. Pred dvema letoma, me je vso zimo bolelo grlo; bilo je vedno rdeče, brez belih oblog. Zdravnik je tedaj ugotovil, da imam kronično angino. Potem pa so bolečine popolnoma prenehale in od tedaj se mi delajo čepi. Ali bi bila nujna operacija?

Odgovor: Da, v vašem primeru je operacija priporočljiva, ker s tem bo odstranjeno nevarno žarišče bacilov, ki lahko vsekaj povzročijo dolgotrajne in nevarne bolezni kot: revmatizem, nefritis itd.

S. K. iz Trsta: Protj večeru mi noge v členkih otečejo in bole. Čutim tudi veliko utrujenost v nogah. Kaj naj bi bilo temu vzrok?

Odgovor: Vaše vprašanje je pomankljivo. Koliko let imate? Kakšno delo opravljate podnevi? Nimate mogoče ploskih nog.

T. G. iz Sečane: Prosim za nasvet, kako naj si negujem lase, da mi ne bi tako hitro postali mastni, kljub temu da jih redno umivam?

Odgovor: Pogosto umivanje las ne pomaga nič, prej škodi. Bolje bi bilo, da si od časa do časa očistite lasišče s kakšnim preparatom petroleja.

J. K. iz Sv. Ane: Na podplatih pod prsti čutim hude bolečine, zlasti zjutraj. Boli me vedno, neglede na vremenske spremembe ali če opravljam težja opravila. Stara sem 58 let.

Odgovor: Iz vaših podatkov sklepam, da ta nadloga izvira iz slabe ga obtoka, ki je prva sled poapnejanja šil, (arteriosclerosis). Pomagalo bi vam uživanje joda po kapljicah. Na vsek način bi bil pameten zdravniški pregled.

Dr. M. S.

NASVETI

BONBONI IZ KOSTANJA

Skuhaj pol kg. olupljenega kostanja, ga odcedi in oluščí še preostalo kožico ter ga pretlači. Dodaj 5 dkg masla, 15 dkg sladkorja, 10 dkg zdrobljene čokolade ali kakaa, žlico ruma in nekoliko narstrogane limone. To dobro premešaj, da dobiš mehko in gladko testo; nato pa izoblikuj s kavino žličko kroglice jih povaljaj v zmletih lešnikih ali orehih, ki si jim dodala par vrečice vanilijevega sladkorja ter jih nato deni v papirnate skledice.

TURSKI MED IZ BELJAKOV

Kuhaj v 1/8 litra vrele vode 10 dkg medu in 18 dkg sladkorja toliko časa, da se vleče. Potem napravi iz treh beljakov prav trd sneg, vlij vanj to vročo gmo to ter stepaj na ognju še 8 minut in pusti, da se stadi. Nato deni spet na ogenj ter mešaj s kuhalično pri dnu, dokler se ne zgosti. Dodaj pest zmletih lešnikov ali mandelnov ter pusti, da se docela strdi.

OCVRTE GOBE

Osnajene klobuke gob zreži na pol prsta debele rezine, potresi jih z drobno zrezanim zelenim peteršiljem in z drobno soljo, povaljaj v moki, jajcu in drobtinah ter ocvrj. Daj k obari ali prikuhi.

KROMPIRJEVA TESTENICA

Skuhaj 1/2 kg že olupljenega krompirja in še toplega pretlači v pire. Dodaj 4 zdrobljene mandelj-

Ne zametuj starih britvic

Z britvico lahko prav na drobno razrežeš kakršno koli zelenjavo; ostrgaš kožico s korenja ali novega krompirja; ostraníš s papirja svež madež na steni.

Pri skrbni in hitro razparaš rob na obleki, kravati ali na drugem oblačilu.

Hitro odstraneš madež z lesenega poda.

za
tržaško
kuhinjo

ne, osoli in dobro premešaj. Potem vmešaj 3 rumenjake, 100 g na kocke zrezane gnjati 100 g prav tako zrezanega sira in končno še sneg 3 beljakov. Mešaj toliko časa, da se napravi gosto testo. Nato namazi z maslom model, potresi z drobtinami in počasi vlij testo. Peči v srednje topli pečici približno 20 minut.

Kako negujemo usnje

Ako želimo, da bo usnje ostalo mehko in prožno, ga moramo negovati. Najenostavneje je, da ga v določenih obdobjih mažemo z maščobami. Vsekakor so pa predvsem pri novem usnju priporočljivejšje emulzije olj v vodi. Težko usnje bo ostalo mehko, če ga drgnemo z zmesjo, ki jo pripravimo tako, da 10 delov raztopljenega leja premešamo z 18 deli olivnega olja. Ta mešanica je primernejša od ribjega olja.

Usnje postane mehko, če ga taremo z glicerinom, vendar pa se v tem primeru usnje neprijetno poti; da se temu izognemo, dodajmo glicerinu nekaj dekstrina ali pa albumina.

Tudi lanolin in rumeni vazelin vsrkava usnje kaj hlastno. Omenjeni snovi usnje mehčata in ga dobro hranita.

Da se na usnju ne razvije plesnoba

ga od časa do časa mažemo s terpeninovim oljem.

Sveže usnje moramo hraniti v suhih in dobro zračenih prostorih. Če ga imamo velike količine, ga moramo večkrat premestiti. Če pa moramo nsnjene izdelke, predvsem rabljene, dalj časa hraniti v vlažnih prostorih, je treba skladišča v obdobjih razkuževati. Z razkuževanjem namreč uničimo plesnobo. To dosežemo s pilali, ki nastanejo pri zažiganju žvepla, oziroma s formaldehidom. Formaldehid dobimo z ugrevanjem formalina.

Priporočljivo je, da v skladiščih z usnjem položimo na več krajih krožnike, na katerih so gobe, prepojene s terpeninovim oljem, brezovim oljem oziroma petrolejem. Dobro učinkuje goba, omočena z mešanico vseh teh tekočin. Tako pripravljeno gobo damo lahko tudi v luknjasto kovinsko skatlico, ki jo obesimo na zid.

Goraji del copat je iz volne, podplat pa iz prešite klobučevine. Iz te je tudi kltica s katero obišleš rob podplata. Zadostuje približno 50 g sive in 20 g modre volne Copate pleteš v obliki nogavice

Nasnuj 70 z na 4 pletilke in pleti drugega kroga, dokler ti na pletilki opramejo, napraviš spredaj dve gubi 6 v 1 d. 1. l. Potem pleti ves gornji ne ostane 60 z. Po 10 modri progi pričneš razdalji desetih zank in 8 prog del copat v progi: 2 v. s sivo in 2 ni pleti peto na 23 z. (rob, ki je na visoki, nato obkvačš rob teh gub v. z modro volno. Po peti modri progi stal tam, kjer si poprej snemala, pri- z nizkimi vbodi in vdeneš vrstico v gl snemaj po 1 z. ob koncu vsakega dne na sredino). Sedaj pleti samo s barvi prog.

sivo volno 1 v. d.; 1 v. l., le prvi in zadnji dve z. pleti d. Kadar napraviš 16 prog, snameš na lični strani ob straneh pete vse zanke, nato nabereš na lični strani ob straneh pete 16 z. in pleteš na vseh zankah tako, da pleteš vrhovi del copat 2 v. s sivo, 2 v. z modro volno, zanke pa, ki si jih nabrala ob robu pete, samo desno v sivi barvi. Vsako drugo v. snemi po 1 z. na obeh straneh, kjer se združujejo barvaste proge vrhnega in spodnjega dela copat, dokler jiti ne ostane samo 8 z. Po 24. progi pleteš konico le v sivi barvi. Za to snemaj po 1 z. ob straneh vsako drugo vrsto na lični strani (trikrat) tako da ostane samo 8 z., ki jih snameš hkrati.

Podplat napraviš iz več plasti prešite klobučevine in ga priščiš na zgornji del. Nato spleteš kltico iz klobučevine in jo priščiš v dveh vrstah okrog podplata. Na notranjo stran copat pa daš tenek podplat iz klobučevine. Da se nam copate lepo vpijejo, napraviš spredaj dve gubi 6 v 1 d. 1. l. Potem pleti ves gornji ne ostane 60 z. Po 10 modri progi pričneš razdalji desetih zank in 8 prog del copat v progi: 2 v. s sivo in 2 ni pleti peto na 23 z. (rob, ki je na visoki, nato obkvačš rob teh gub v. z modro volno. Po peti modri progi stal tam, kjer si poprej snemala, pri- z nizkimi vbodi in vdeneš vrstico v gl snemaj po 1 z. ob koncu vsakega dne na sredino). Sedaj pleti samo s barvi prog.

Z. L. iz Tolmina: Bila sem že pri mnogih specialistih za oči. Vsak mi svetuje drugače. Imam 18 let. Ze od rane mladosti, to je od tretjega leta dalje, nosim naočnike zaradi kratkovidnosti. Ker neprestano obiskujem (12 let) šolo, mi je začel vid pešati. Zlasti pa to močno občutim na levem očesu. Z desnim očesom že kar dobro vidim. Z levim sicer vidim osebe in predmete, toda ne tako, kot bi jih morala. Sicer opažam, da levega očesa sploh ne potrebujem pri učenju in ostalem delu. Zato se mi desno oko neprestano solzi. Vsak dan uporabljam kapljice, a ni nobenega uspeha.

Ker sem v nepristanih velikih skrbih, vljudno prosim, da mi svetujete, kaj naj napravim.

Odgovor: Ze od tretjega leta starosti nosite očala. Ali niste morda zaradi skilijerja dobili naočnikov; kaj na slabovidno oko že sedaj ne skili? Če ste stari že 18 let, se vid na slabovidnem očesu ne bo več popravil. Da se zdravo desno oko hitro utruči, je vzrok v nrenarur, saj sami pravite, da že 12 let študirate in to vedno le z desnim očesom. Morda Vam tudi stekla v očilih ne odgovarjajo več?

Na vsak način bi bila potrebna ponovna temeljita preiskava vida, stekel v očalih, eventualnega skiljenja in nato ponovna kontrola čez 1/2 leta, da se dočene ali vid res peša ali je stalno erako slab. Svetujem vam, da ne begate od zdravnika do zdravnika; imajte stalnega zdravnika in njemu zapuajte, on bo pozval vaše oči; pazij bo vsako spremembo in Vam dal dober in koristen nasvet.

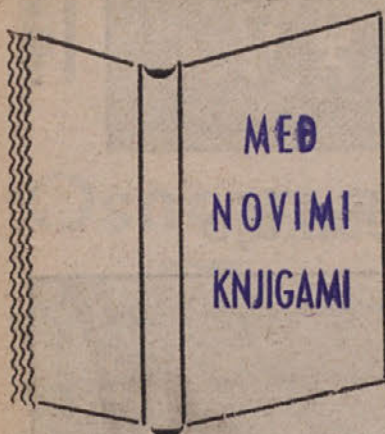
Dr. C. D.

Ali veš...

... da odstraniš madeže anelino skena črnila z vodikovim peroksidom.

... da bo sir ostal svež, če ga oviješ v ruto, ki jo namočiš v belem vinu.

... da ti čebula ne privabi solz v oči, če jo držiš v vodi, ko jo režeš.

Slovenski knjižni zavod je izdal slovenski prevod enega najbolj znanih srbskih humorističnih romanov **Pop Cirov i pop Spiro**, ki ga je napisal Stevan Sremac. To delo, ki je parodija na življenje pravoslavne podeželske duhovščine, je eno najbolj značilnih del srbske književnosti pretekla stoletja. V Srbiji je močno priljubljeno in razširjeno, slovenski prevod pa bo omogočil branje tega dela tudi širšemu krogu slovenskih bralcev. Pisatelj duhovito prikazuje v romanu življenje dveh častnih popov, njihovo ženstvo in hčera, med katerimi vlada pristno prijateljstvo. Končno pa se zaradi zeta razvija med njimi hud spor, ki razgiba vse podeželsko življenje. Delo, ki se odlikuje po mojstrskih opisih ljudi in raznih podrobnostih iz življenja ter po zdravem humorju, pritegne vsakega čitatelja, tako da bo nedvomno tudi pri nas našlo obilo hvaležnih bralcev.

Prvi založbi tiskarne družbe Sv. Mohorja v Celju je izšla pomembna zbirka **Stritarjevih izbranih pesmi**, katere je izbral uredil in katerim je napisal opombe Franc Koblar. V obširnem in skrbno obdelanem uvodu podaja urednik pregled Stritarjevih pesmi, razčlenjuje Stritarjevo pesništvo ter prikazuje politično, družbeno in kulturno okolje dobe, v kateri so pesmi nastajale. Pesmi same je Koblar razdelil v 4 skupine.

Dober mesec dni pred prvo obletnico smrti skladatelja Rista Savina je izšla izpod peresa Cvetka Dragotina monografija o tem pomembnem slovenskem skladatelju. S knjigo Risto Savin: Osebnost in delo (Državna založba Slovenije) je bila izpolnjena velika vrzel v naši literaturi. Do danes smo namreč Slovenci imeli eno samo monografijo o slovenskem skladatelju, in sicer o Emilu Adamiču. Cvetkova knjiga predstavlja torej drugo delo te vrste v slovenski literaturi. Pisec je v njej obdelal Savinovo življenje, njegovo skladateljsko delo, zlasti njegovo ustvarjalnost na področju opere, dodal kompletne sezname skladateljevih del ter več celostranskih prilog Savinovih glasbenih del in korespondence.

NAZAJ V NAFTALIN

N O V E L A Napisal: SLAVKO ROLAR

Ilustriral: IVO REŽEK

Sin je gledal na očeta pomilovalno - posmehljivo.
— Tata, to so predpotopni predsodki!
— Molči in sramuj se! Ti nisi moj sin, ti si zločinec, jaz se ti odrekam! Sicer pa pojdi v kopalnico, umij se in pojdi spat! Ti si pijan!

— Na ukaz! — je zabrusil Saco, izzivalno, ostro udaril s petami in odsalutiral: «Za poglavnika i dom — spremni!» se malo spotaknil in odkorakal v svojo sobo.

Dr. Josip Klokočki ni nikdar bolehal na sentimentalnostih. Kot advokat je bil pripravljen, da brez velikih predsodkov oskubi vsakega, ki bi se pustil, toda da mu je sin klavec, da pride krvavih rok domov, to je bilo malo preveč tudi za njegove živce.

Za rodbino Klokočki je bil to težak urarec in to strašno odkritje v ostalem že prej znano vsemu Zagrebu ta grda sramota je tiščala, je dušila vso hišo. Vso družino kakor jesenska megla livado. Toda kasneje so se sčasoma pomirili. Saco se je baže poboljšal. Vsekakor je postal bolj oprezen, pa če si je kjerkoli tudi okrvavil roke (to mu je postala ce kar potreba) se doma ni več kazal krvavega. Mladič ni imel rad družinskih scen, gotovo mu je bilo zoprno mamimo vreščanje in njene omedlevice.

V tistem času je eden bližnjih prijateljev dr. Klokočkovega, gospod dr. B., tudi advokat, postal poslanik Nedvisne države Hrvatske v nekem glavnem mestu severne Evrope. Dr. Klokočkemu je zaigralo prijateljsko srce. Vendar je to prijeten občutek, če si osebi tako rekoč, intimen prijatelj diplomata v visokem položaju. Poleg tega bi mogla stvar biti zanj tudi koristna. Mogoče bi mogel tako po prijateljski potisniti v diplomatsko službo, še najbolj v isto poslaništvo, svojega Saca. Naj gre dečko v široki svet, naj dobi malo svetkega diplomatskega «šlif»! Ob dr. B. ju B. je zelo izobražen in kulturni človek, bi mu bilo to še posebno olajšano. Pa če iz tega ne bi bilo nič, ker Saco smrdi vsaka knjiga, bi se vendar očistil ustaškega divjstva, ne bi več klal žena in otrok... Ako pa se povrh vsega položaj obrne, gospod doktor Klokočki je bil namreč realist, in izgubi Nemčija vojno ter propade z njo tudi ta nesrečna NDH, tedaj bo v inozemstvu kot majhen diplomatek laže ušel kazni in maščevanju.

Priredili so «galan» večerjo, ene številnih poslovnih večerij, ki so jih v teh dneh prirejali v Zagrebu na čast novopečenemu poslaniku. Samo po sebi je naneslo, da so bili povabljeni na večerjo dr. Mladen Lorković in še nekateri ustaški prvaki. Toda Jendekovi niso povabili in to je hudo užalilo in razžalostilo nežno srce molistive gospe Melite. Njej in njenemu Rudolfu seveda ni bilo mnogo do te ustaške družbe, njima niso prav tako močno imponirali ti ustaški ministri, toda zopet ni bilo prav, da se Klokočkijevim najbrž ne zdi primerni, ali da so premalo pomembni in da ne spadajo v tisto imenitno družbo.

Prijateljstvo se je pričelo ohlajati.

Klokočkijevi so priredili še dve ustaški večerji in zopet niso povabili gospe in gospoda Jendeka, toda niti drugih starih prijateljev. Zanje so Klokočkijevi pripravili posebno, kakor so se sami izrazili, «tolažilno» večerjo, ki je potekala precej prisiljeno, brez pravega razpoloženja. Od tedaj so minili dva do trije meseci.

Sicer pa Saco kljub vsemu ni odšel med diplomate. Njemu prav za prav ni bilo do take kariere. Tu, v svojem PTS-ju je imel svoj motor, svojega konja, svojo družbo, tu se je počutil veliko bolj kot v kaki dolgočasni diplomatski pisarni, o onempa, da bi mogla Nemčija izgubiti vojno, da bi NDH utegnila propasti ter da bi moral on, Saco, nekemu odgovarjati za svoje grehe, pa ni moglo biti niti govora.

K tej družini torej je šla gospa s plemenito nalogo, da reši iz krempljev ustaške policije in tako gotovega pogina neznanega šoferja.

Pozvonila je in deklet, ki ji je odprlo vrata, je kar obstalo. Milostiva gospa Irena je bila sama doma.

— «Q, Melita, zelo drago mi je!» — se je stara prijateljica iskreno razveselila obiska. «Zelo lepo od tebe, da si prišla! Res ljubo mi je! Tudi jaz sem se nekajkrat odpravljala k tebi, toda veš, kako je: vedno se najde kakšno delo, nastopi kakšna zapreka... Pa se vendar ne jeziš?! — Je govorila Irena s svojim nekoliko hripavim glasom. — Izvoli, prosim te, sedi, da se te nagledam.

Gospa Irena je bila pravo nasprotje svoji pet do šest let starejši prijateljici Meliti. Ta je bila svetlolasa, plavih oči, kaketna, polna in še vedno gibčna v hoji in kretnjah, medtem ko je bila Irena visoka, koščena brinetka, ostro rezanega nosu, temnega, malo trdega pogleda in črnih oči. Moderna žena športnega tipa. Vedno je nosila čevlje z nizko peto, medtem ko je Melita drobno skakljala na visokih petah.

Medtem ko sta ognjevito izmenjavali vzklike vprašanja in odgovore, se je gospa Melita po ženski navadi diskretno razgledovala okrog sebe in ugotovila, da je tudi po zvezah s političnim in diplomatskim svetom ostalo vse pri starem. Stari klavir, polica za note, naslanjajči nedoločene sloga, steklena in nizka omara, starinska ura in še vse mogoče, a vse precej nespretno nagrmadenno. Na steni je visela oljnata slika Bužana: Sestinke in nasmejana ciganka, delo istega avtorja (katerega je dr. Klokočki posebno častil), dalje velikanška marina nepoznanega slikarja, nešteto fotografij in kot novost velika slika «Poglavnika».

Dekle je postreglo z likerjem in keksi, malo sta posrkali, nato je gospa Irena prekrizala nogi, si prižgala cigareto in izrazila iskreno priznanje novi pričeski gospe Melite. Beseda je tako nanesla na slavno in nenadkriljivo Ketty, ki je bila obenem tudi Irenina česalka. Gospe sta se brez obotavljanja zedinili, da je Ketty res zlata žena in Meliti se je nudila prilika, da preide takoj v napad.

Ni lahko prositi, toda čisto tudi prošnji ni lahko sprejemati. Zato se je gospa Irena takoj zresnila, vzdihnila in podvomila, ali bo mogoče v tej stvari kaj doseči.

Njen mož se principiarno v take stvari ne meša, čeprav je odvetnik. Ne kaže, celo zelo koščivo je, prav nevarno. Zavzemaš se, a ne veš za koga. Družina vedno trdi o nekom, da je nedolžen kakor jagnje božje, on pa je morda najnevarnejši parizan in komunist. Komu danes lahko verjameš?! Oče ne more sinu, sin ne očetu, brat ne bratu!

— Mislim, — jo je prekinila gospa Melita, da bi Saco vendarle mogel tu vsaj nekaj poskusiti!

— Saco?... Tudi če bi mogel, dvomim, da bi hotel!

— Tudi meni na ljubo ne? — je kot v zadregi kaketno dejala gospa Melita.

— Mar nisem še vedno, vsaj nekoliko nekdanja njegova teta Melita?

Vprav tedaj je prišel Saco. V predsobi in še v neki sobi so glasno loputala vrata, slišati je bilo zvenketanje ostrog in topot škorenj. Bučno je vstopil v salon in nekoliko obstal.

— Poljubljam roke, teta Melita!

— Ha, ali ti nisi rekla? — de ona zmagovalno. — Saco se mi ne bo izneveril!... Se vedno sem njegova stara teta!...

Pristopil je s sigurnim korakom, udaril s petami svojih rumenih škornjev da so ostroge skladno zazvenele in dvorljivo poljubil ponudeno ročico. V hipu, ko je prišla njegovo krepko roko, ji je prešinila glavo misel: — Prav ta roka je klala ljudi! — toda čudno, vendar se ni zgrozila. Morda zato, ker je ta Saco bil pravi fant na pogled, visok, suh in vitek kakor hrt, ožgan od sonca in vse na njem je bilo kakor ulito. Ves mamni sin. Samo pogled mu je bil moten in nemiren. Zelo neprijeten pogled.

— Poslušaj, Saco, prosim te, sedi in poslušaj! Vem, da te bom namučila, toda sedaj ti ne pomaga nič bog!

IGNACIJ BORŠTNIK

naš največji traged

Letos 23. septembra je minilo 30 let, odkar je omahnil v smrt največji slovenski gledališki umetnik, igralec Ignacij Borštnik. Umrl je v Ljubljani, kamor so ga poklicali iz Zagreba, da bi organiziral slovensko dramsko gledališče po prvi svetovni vojni. Oprjel se je dela z veliko ljubeznijo, saj mu je bila domača zemlja vedno pri srcu. S tihim hrepenjem se je vrnil v Slovenijo, izven katere je preživel četrto stoletja na hrvaškem odru, ki mu je prinesel nedeljeno priznanje in tudi slavo, saj je bil poleg Miše Dimitrijeviča in Dragutina Freudenreicha, posebno pa po smrti Andrije Filjana (1911) prvak zagrebske drame. S prvima dvema je odpravil z odra patetičnost stare šole ter jo nadomestil z naravno igro.

Borštnikova pot k gledališču in od gledališča k slavi je bila pot resničnega slovenskega talenta. Do ma pod planinami v Cerkljah med Kranjem in Kamnikom (rodil se je 11. julija 1858). Je najprej obiskoval gimnazijo, potem učiteljske in je nato stopil v službo kot zavarovalni uradnik k banki «Slaviji». Ob tridesetletnici Prešernove smrti, dne 8. februarja 1879, so mladi igralci ljubljanske čitalnice obiskali mesto Prešernove smrti in pri-

redili spominsko svečanost na Prešernovem grobu v Kranju. Po obiskovanju groba je pred-šal Borštnik v zaključeni družbi Prešernovo «Novo pisarijo». S posebnim poudarkom je naglasil stih «Tragedija se tudi nam obeta». Pri teh besedah ga je prekinil aplavz. Predsednik Čitalnice je dejal z vzlikom: «Naček, ti bi lahko postal če ne pisatelj, pa vsaj igralec tragedij». In zgodilo se je, da so Borštnika, ki je kot diletant nastopal pri prireditvah Čitalnice (prvič 10. decembra 1882), v jeseni 1885, poslali na Dunaj v šolo k igralcu odnottnega Burgtheatra Lewinskemu. Ostal je pri njem leto dni, po enoletnem študiju je nastopil pred Lewinskim, Kainzem in drugimi veličinami tedanjega Burgtheatra ter je odigral vlogo kralja Filipa v Schillerjevem «Don Carlosu». Njegovi dramski učitelji so bili zavzeti, ko so videli, s kakšno pronicavostjo se je mladi petindvajsetletni Slovenec vživel v svojo vlogo ter ustvaril odrski lik španskega samoderžca. Borštnik se je vrnil v Ljubljano z diplomom in takoj dobil službo kot režiser slovenskih odrskih del, ki so se pred šestdesetimi leti smela po nekajkrat mesečno predvajati na odru

tedanjega nemškega gledališča v Ljubljani.

Od 1. 1886. dalje je torej Ignacij Borštnik bil med prvimi in najvidnejšimi igralci na slovenskih deskah, ki pomenijo svet. Vodil je tudi dramsko šolo in prirejal predstave v starem gledališču do požara sredi decembra 1887. Ob otvoritvi novega gledališča 20. septembra 1892, je govoril Funtkov prolog in priredil za oder Jurčičovo «Veroniko Deseniško». Dve leti pozneje je prejel iz Zagreba vabilo gledališkega intendant dr. Stjepana Miletiča, ki je zbral krog sebe mlade gledališke talente. Z njimi je izvajal klasični, domači in tuj repertoar. Tako je stopil v začetku skromni slovenski psevdonimni igralec Gorazd pred zagrebsko občinstvo, da pozikusi sloves svoje gledališke umetnosti tudi izven tesnih slovenskih meja. V Glini in Kostajnici ob Uni na hrvaškem podeželju si je izpilil izgovorjavo štokavske hrvaščine, ki mu je pomagala, da se je povzpelo do enega prvih mest na zagrebskem odru.

Pot ga je vodila od uspeha do uspeha k velikim likom klasičnega repertoarja: h Kasiju, Hamletu, Keanu, Jagu, Rihardu III., Shyloku, Terzitu, Perikleju, Leontesu, Bratu, Koriolanu itd. v Shakespearjevem repertoarju, k Molierevemu Tartuffu in Alcestu, nato k Goetheju, kjer je poustvaril Goetza, Egmonda, Claviga, Tassa in

Mefista, k Schillerjevemu Mooru, Wurm, Wallensteinu, Gesslerju itd. V domačem sporedu je nastopal v dramatizaciji romanov Augusta Senoe kot graščak Tahi v «Kmečkem puntu», kot sodnik Krupič v «Zlatarjevem zlatu», kot car Dukljanin v Ogrizovičevem «Imperatorju Dioklecianu», kot Američan v Vojnovičevem «Ekvinokciju», kot bolgarski car Simeon v «Tomislavu» itd. Še bolj pa mu je bil pri duši moderen repertoar, ki so ga sestavljala dela Strindberga in Ibsna, Hauptmanna, Sudermanna in D'Annunzija. Iz Ibsna je igral prvenstveno rad advokata Helmerja, zdravnika Ranka, Oswalda, konzula Bernika, Borkmana, Solnesa, Werleja in kiparja v drami «Ko se mrtvi prebudimo». Zelo rad je upodabljal tudi Strindbergovega «Očeta», s katerim se je za vedno poslovil od odra, štirinajst dni pred svojo smrtjo v Ljubljani. Med njegove sijajne odrske stvaritve spada tudi Napoleon, in sicer najprej v Sardoujevi drami «Madame Sans Genes», nato pa še v Begovičevi «Gospe Walewskiej».

V slovenskem repertoarju je bila Borštnikova paradna vloga postava Kantorja v «Kralju na Betajnovi». Ustvaril je tudi kiparja v Funtkovi «Tekmi», ki jo je igral na zagrebškem odru v slovensščini. Njegov psihološko karakterni odrski kompleks je prišel posebno do veljave v nekaterih dramatizacijah Dostojevskega: n. pr. v vlogi očeta v Karamazovih, kot Več-

ni mož in kot Knez Miškin v «Idiotu».

Na odru je nastopal mirno in brez teatralnosti. Govoril je s sijajno dihalno tehniko, posebno izrazil pa je bil v modulaciji glasu. Varčeval je z vnanjimi igralškimi sredstvi, poseben mojster pa je bil v poglobljanju značajev. Posamezne vloge je izdeloval kot psihološke študije po vzoru Ermeta Novellja. Kot človek je bil samosvoj, molčeč, samotarski in pošten. Izredno je ljubil naravo, v kateri se je rad mudil. Svoje vloge je študiral v Ljubljani najraje na Rožniku, v Zagrebu pa na Maksimiru. V zakonu s svojo nekdanjo gledališko učenko Zofijo Borštnik - Zvonarjevo ni imel sreče.

V mladih letih je večkrat segel tudi po peresu. Napisal je več balad in tudi nekaj gledaliških iger (Ponesrečena glavna skušnjava, Ni moj okus). Posebno učinkovita je ljudska igra «Stari Ilija». Dramatiziral je Tavčarjevo novelo «Otok in Struga» Poleg tega je napisal scenarij «Brišem in Sodim» po Sofoklejevem «Ojdiu na Kolono», ki so ga z uspehom predvajali v Zagrebu in v Ljubljani. Igral je glavno vlogo v lastnem filmu, ki ga je snemal v okolici Zagreba in ob Bohinjskem jezeru z gojenici svoje prve zagrebske filmske šole še nekaj mesecev pred svojo nepriznako smrtjo. Slovenski poznejši je bil vdan iz dna svojega srca. Najbližja mu je bila Gregorčičeva oda «Soči».

St. K.

40 LET UMETNIŠKEGA GLEDALIŠKEGA
DELA *Angele Rakarjeve*

Z igro ruskega pisatelja Ostrovskega «Donosna služba» bo SNG v Trstu proslavilo 40 letnico umetniškega ustvarjalnega dela Angele Rakarjeve, članice svojega ansambla. Njena umetniška pot nam je dokaz, da mora pravi umetnik resno jemati svoj poklic, da je ta poklic težaven, poln odgovornosti, da se mora umetnik mnogo učiti, da mora bistro opazovati življenje in da ni oblikovanje odrske figure samo stvar prirojenega daru, temveč tudi resnega miselnega dela. Umetnik se mora razvijati: vživeti se mora v značaj, dejavnost in usodo osebnosti, katero bo prikazal, mora pa obenem kot vsak oblikujoči umetnik ostati izven te osebnosti in jo ves čas obvladati, da ne bo obvladala ona umetnika. Ustvarjeni lik ne sme biti prenatrpan ali prenakičen, nič ne sme biti odveč, ker bi pretirano preoblaganje značaja z raznimi potezami švarilo.

njegovo enotnost. V zlic temu pa mora biti vse do potankosti izdelano.

K zavestnemu študiju se pridruži torej tudi življenjsko izkustvo. Zato je doba zorenja umetnika vedno precej dolga in naporna.

Vse to in še marsikaj, kar spada k igralčevemu poklicu, je izzvenelo iz pripovedovanja naše slavljenke našemu uredniku, ki se je z njo razgovarjal o njenem umetniškem delu. Videti je bilo, da živi Angela Rakarjeva popolnoma v svojem poklicu, da gleda z zadoščenjem na prehojen pot, kot človek ki je vedno z vsemi silami skušal storiti svojo dolžnost. Pa pustima naj pripoveduje sama, da bo vtis neposrednejši. Seveda nam je težko podati v tem posili zgoščenem in skromnem prikazu vse, plemenitega, ki jo plemeniti poklic prinaša.

«Od leta 1908 naprej sem stalno nastopala kot pevka v zboru v operah, operetah in spevoigrah v tedanjem ljubljanskem deželnem gledališču. Ze tedaj sem srkala vase zgolj igro igralcev karakternih vlog. Vloge mladostnikov me niso privlačevale in videla sem samo značaje. Naslednjega leta me je vpisal tedanji intendant gledališča Govekar v dramsko šolo, ker sem že eno leto nastopala na odru. Moj prvi učitelj je bil Hinko Nučič, ki se je zame zelo zavzel in me spretno vodil h gledališkemu poklicu. Pri javni produkciji tisto sem recitirala Prešernovo »Judovsko dekle« in dobro se še spominjam, da mi je dal Nučič pri tej priložnosti v neki enodejanki karakterno vlogo, kot sem si to vedno želela. Lahko si mislite, s kakšno vnamo sem se je lotila. Pozneje sta mi bila učitelja na tej šoli oba velika slovenska igralca Borštnik in Verovšek, k Avgusti Danilovi pa sem zahajala na učenje na njen dom. Bil pa so vsi režiserji, pod vodstvom katerih sem nastopala, zame dobri učitelji, katerim sem z vnamo in z veseljem sledila.

Ko sem prišla h gledališču, so bili za igralca težki časi. Dobivali smo plačo samo šest mesecev na leto. Za ostali čas te ni nihče vprašal, kako boš živel. Starejši igralci so si pač pomagali tako, da so gostovali po manjših slovenskih središčih. To je trajalo do nastanka Jugoslavije in skoro se nam ni zdelo res, da smo od tedaj naprej prejemali plačo vse leto. Le zaradi velike ljubezni do igralskega poklica so igralci vztrajali na svoji poti.

Po šolanju v dramski šoli so me večkrat zaposlili tudi z majhnimi vlogami. Ves čas sem seveda še naprej pela v zboru. Ko je neka igralka zbolela, sem po eni sami vaji nastopila v njeni karakterni vlogi. Bila je to vloga Verovškove matere, igre same pa se ne spominjam več. Verjetno sem tedaj imela v tej igri uspeh, kajti

po predstavi me je poklical k sebi intendant in mi javil, da mi povi-
ša plačo. To je bil prvi začetek
prehoda od samega učenja k resne-
mu ustvarjanju. Ves čas sem igra-
la v Ljubljani, le leta 1912 sem za
nekaj časa pela v zboru in v majh-
nih pevskih vlogah v Zagrebški
operi.

Med prvo svetovno vojno je nastopil zastoj v mojem umetniškem delu, ker je tudi Malo gledališče v Mestnem domu, ki ga je vodil Danilo, moralo prenehati, ker so igralce poklicali k vojakom.

Po kocu te vojne sem se kaj lahko odločila za dramo, ko mi je Nučić vprašal, kam bi rada, ali k zboru ali k drami. Saj je že od nekdaj bila moja želja, da se posvetim samo drami. Ko sem mu odgovorila da se odločim za dramo, mi je Nučić odgovoril, da mi tudi on to svetuje.

Ves čas sem imela dobre režiserje. Pridno sem se učila že tudi v dobi resnega ustvarjanja od režiserjev Sesta, Milana Puglja, Milana Skrbinska, Lipaha, Marije Vere. Pozneje sem nastopala še pod vodstvom Putjate, dr. Gavelle in Cirila Debeve. Igrala sem mnogo različnih vlog. V mojem spominu se v tem hipu pojavljajo Tolstojeva »Moč teme«, Strindbergova »Nevesta s krono«, Nestrojevi »Utopljenci«, Klabundov »Krog s kredom«. Ne morem reči, katera vloga mi je bila prav posebno pri srcu, ker sem vsako že tako majhno vlogo izdelala z velikim veseljem.

Med obojno je nastopil kulturni
molk. Tedaj smo vsi delali za boljšo
bodočnost. Že v tistem času sva
se s tov. Nado Gabrijelčičevo mno-
go pomenkovali o Trstu in sloven-
skem gledalištvu, ki bo tam nastalo.
Navdušila me je misel, da bi po-
nesla Primorcem slovensko besede-
do, ki so jo toliko časa pogrešali.
V Trstu sem doživela mnogo lepe-
ga, kar me je povezovalo s to zemljo.
V Nabrežini so me nekoč vprašale
slovenske žene, če bomo zares go-
vorili po slovensko kot nekoč. Ko
sem jim potrdila to, kar so pričako-
vale, so jim od ginjenosti zableste-
le solze v očeh in tudi mene je v
tistem hipu prevzelo čustvo in za-
vedla sem se, da sem prav storila,
ko sem prišla v Trst. Na poti k
vaji k Sv. Ivanu, zvečer, je usta-
vila tov. Košiča in mene neka to-
varišica in nama rekla: »Šaj ste vi
igrali Balantača in vi Rošlinko».
Odgovorila sva ji, da se ne moti in
nato je tovarišica dejala z glasom,
ki je izražal veliko navdušenje za
lepoto slovenske besede: »Se en-
krat bi vas rada videla kot Ro-
šlinko, pa če potem takoj umrém».
To ljudstvo me je sprejelo kot
svojo in zato ne bom nikdar po-
zabila Primorske.

Nastopila sem tudi v filmu »Na svojih zemljah«. Delo pri filmu je za gledališkega igralca težavnejše kot na odru in igralec pri filmu ne pride do tistega kot pri nastopanju na odru. Na odru smo vajeni za porednega dela, ki ga pri filmu ne more biti, ker se scene ne smejo zaporedoma. Preden pride do zadovoljivih snimk, morajo scene večkrat snemati. Razume se samo po sebi, da morajo biti režiserji zahtevnejši. Vendar sem pa tudi pri filmu z veseljem igrala, ker je ta film prikazal težko in mučno življenje slovenskega naroda v času narodno-osvobodilne borbe. V tem filmu sem igrala Dragarico, ki se je stavila v službo zatiralce slovenskega naroda.

Ostrovskega »Donosno službo sem si izbrala, ker sem vedno rada nastopala v ruskih delih, ki so močna in globoka in ki dajo igralcu možnost, da lahko izrazi to, kar dela duševna dogajanja.

SING-TRST

SNG marljivo in vestno pripravlja odrska dela, ki bodo prišla v no sezoni na naš slovenski oder in o terih smo naši javnosti že poroč v daljšem članku v predzadnji š

V nedeljo, 30. oktobra je SNG up
zorilo Goldonijevo »Mirandolina« (

Pregled kulturnih prireditev v tednu gospodarske razstave v Kopru

V okviru koprške razstave je bilo v koprskem okraju izredno veliko kulturnih prireditev, ki jih je organiziral poseben odbor z neumorno delujočim tov. Marionom na čelu. Naš tednik je že prinesel izredno poročilo o koncertu mešanega zbora Slovenske filharmonije iz Ljubljane in krajše poročilo o predstavi ljubljanskega opernega gledališča, ki je dalo Puccini-jevo opero «Tosca» z vsem ansambлом. Razen njih sta bili še dve ekipi, ki sta zaključili cikel kulturnih prireditev.

Skoraj bi lahko rekli, da je bilo teh z nekaterih vidkov celo preveč za kratko dobo tedna dni, zato je bil obisk prireditelj deloma presenetljivo velik, tako da vsaj v Kopru niso vsi prišli na svoj račun, deloma pa komaj zadovoljivo. Morda je bil tudi termin razstave prepozen; druga polovica septembra bi bila vsekakor primernejša ne samo za efekt in obisk razstave, ampak tudi za celokupno tehnično stran prireditelj in še posebej za naše umetnike iz Ljubljane. Vendar prav glede na te okolnosti je potrebno pibiti, da so se vse prireditve vrstile v redu, za kar grobozna pohvala osebju informacijske in prometne pisarne.

Prvovrstni pevski zbor Sloven
ske filharmonije, sestavljen večinoma iz poklicnih pevcev in pevk, je pod vodstvom skladatelja Rada Simoničja nastopil štirikrat. V nedeljo 23. oktobra popoldne je sodeloval pri folklorni prireditvi Broškega opasla, zvečer pa je dal svoj lastni koncert, o katerem smo že poročali in ki ga je oddajal tudi koprsko radio postaja. Naslednjega dne popoldne je pevski zbor ponovil svoj koncert v Izoli in tamkajšnje delovne kolektive zvečer v Portorožu. V obeh krajih je žel neomejeno priznanje poslušalcev, ki so obdivovali zvočnost in podajanje te naše pevske ustave.

V torek 25. oktobra je gostoval ljubljansko operno gledališče Puccini-jevo opero »Tosca«, ki je oddajal tudi radio. V dopolnilu h kratkemu poročilu, ki smo ga

prinesli v prejšnji številki, naj dodamo še to, da so opero v celoti ponovili v četrtek 27. in v petek 28. oktobra vedno pred razprodano hišo, tako da mnogi niso mogli biti deležni visokega umetniškega užitka, ki so ga nudile te tri predstave. Pevsko in igralsko najmočnejša osebnost še bila sopranistka Valerija Heybalova, ki je svojo zahtevno vlogo podala na vseh treh predstavah z redkim umetniškim znanjem in v formi, za katero bi jo lahko zavidala velika gledališča. Naravno je, da je bila vsakokrat deležna viharnih ovacij.

Vloga slikarja Cavaradossi-ja, ki jo je na prvi predstavi uspešno interpretiral mladi tenorist Mirkolj Brajnik s svojim sonornim tenorjem, je za naslednji dve predstavi prevzel tenorist Franc Rudolfski, ki je s svojo večjo odrsko rutino in z zmagovitim glasom izzval vsestransko priznanje poslušalcev. Vloga policijskega šefa Scarpie je bila na prvem večeru v rokah našega obče priznanega baritonista Vekoslava Janka; na naslednjih dveh pa jo je podal mladi in mnogo obetajoči baritonist Samo Smrkolj. Zanimiva je interpretacija te vloge: dočim je Janko postavil lik krutega in ciničnega Scarpie, je Smrkolj naglašal bolj hinavske strani te zle figure. Nosilci ostalih vlog so bili vse tri večere eni in isti. Zaradi nujnega odhoda kapelnika Simoniti-ja je tretjo uprizoritev dirigiral kapelnik dr. Danil Švara. Orkester je lepo zvenel, čeprav je bil številčno nekoliko skrajšan, ker za večji korpus ne bi bilo prostora. V glavnem moramo ugotoviti, da je koprsko gledališče premalo prikladno za operne predstave, ker je oder premajhen in ker ima tudi gledališki prostor starinsko obliko, t. j. dolgovato, ozko in visoko. Kljub temu so s sretnimi ureditvami na odru dosegli, da

je vse skupaj lepo zvenelo. Zaradi omenjenih nedostatkov je mnogo bolj trpelo n. pr. podajanje mešanega zbora Slovenske filharmonije, ki mu je tesnoba prostora bila v oviro.

V sredo 26. oktobra je operni orkester pohitel z nekaterimi pevci solisti (s Heybalovo in s tenoristom Janezom Lipušekom) v Piran ter tam priredil lepo uspeli operni koncert, čeprav je bil tam obisk manjši. Na sporedu so bile orkestralne in pevske točke kot odlomki iz raznih oper.

Na koncu kulturnega tedna, in sicer v soboto in nedeljo 29. in 30. oktobra, sta nastopili dve umetniški skupini, izmenoma v Kopru in v Piranu. V Kopru je bil 29. oktobra v gledališču glasbenoliterarni večer, ki so ga pod okriljem koncertne poslovalnice Slovenske filharmonije priredili «Fantje na vasi», sopranistka Manja Mlejninkova, recitator Janez Rohaček in humorist Frane Milčinski-Ježek. «Fantje na vasi», ki so redni gostje ljubljanskega radia, so znani po svoj zavidljivi vpetosti in po mehkoob glasov. Je to kvartet, ki se je specializiral za izvajanje narodnih pesmi, katerim znajo prilivati potrebnih fines in hudomušnosti. Tudi na tem večeru so z bogato izbranim programom borbenih in umetnih pesmi, predvsem pa narodnih pesmic navdušili občinstvo, ki ni štedilo za aplavz. Operna pevk Manja Mlejninkova, ki razpolaga s krasnim zdaj sladko zvenečim zdaj krepko donečim glasom, si je na mah pridobila simpatije poslušalcev, posebno s opernimi arijami, a tudi s samospevi našega glavnega skladatelja Antona Lavojcica. Globok vtis na poslušalce je napravil Janez Rohaček s čudovito lepo deklaracijo Prešernove balade «Povodnji mož»; njegovo dramatično podajanje je bilo za mairsko

pravo odkritje. Večer se je zaključil z nastopom našega Ježka. Pri-povedoval je o svojem delovanju na »Vodovodni« liniji ter dodal še dva svoja uspela kupleta. Samo po sebi umevno, so se poslušalci pri-srečno nasmejali ob njegovih vedrih dvotipih.

Ta skupina je naslednjega dne z istim programom nastopila v piriškem gledališču, sicer brez sopranistke Manje Mlejnikeve, toda z istim lepim uspehom. V Kopru pa je v nedeljo 30. oktobra koncertiral prvak naših violinistov profesor Karlo Rupel, rektor glasbene akademije v Ljubljani; z njim je alternirala Manja Mlejnika namesto Heybalove, ki je dan prej koncertirala z Ruplom v Piranu in je bila torej po petih zaporednih nastopih potrebna od diha. Oba, t. j. Rupla in Mlejnika, jo je spremljal na klavirju profesor Marjan Lipovšek, naš slovit pianist in skladatelj. Skoraj si ne moremo kaj lepšega predstavljati kot je duo Rupel-Lipovšek; oba sta globoko čuteča umetnika, oba tehnično dovršena, tako da je bil njihov nastop nekaj posebnega tudi za največje razvajence. Izvajanje je bilo na redki umetniški višini in zlasti Tartini-jeve variacije so bile mojstrsko podane. Aplavz je bil ogromen. Tudi Manja Mlejnika je ob vsestranskem priznanju potrdila svoj sloves odlične pevke.

Tako se je zaključil koprski kulturni teden. Vsi poslušalci so dobili najlepšo sliko o slovenski ustvarjalni in poustvarjalni umetniški sliki, kar je posebno važno glede na mnoge predsodke o naših kulturnih sposobnostih. Ta teden je bil mnogim dokaz, da je smisel za napredek in prosveto v naši prenovljeni domovini zelo velik in vsestranski.

(locandiera) y Izoll,

TEHNIKA in ZNANOST

ZOBATA KOLESA IZ STISNjenega KOVINSKEGA PRAHU

Ameriške tovarne avtomobilov v vedno večji meri izdelujejo nekatere kovinske dele ter zobata kolesa iz kovinskega prahu. Na poseben način oblikujejo kovinske izdelke tako, da kovinski prah z močnim pritiskom stisnejo v kalupih. Tako izdelana zobata kolesa so trdna ter porozna. Zato vsrkajo mazalno olje. Kakor poročajo, so iz kovinskega prahu izdelana zobata kolesa ter kroglični ležaji zelo odporni za pritisk ter porabijo zelo malo mazila.

SESALNA NAPRAVA ZA CISCENJE PREDOROV

V predorih podzemeljske železnice New-Yorka preizkušajo delovanje ploščatega železniškega voza, na katerem sta nameščena velikanski sesalec zraka ter močen zračni pihalnik. S to napravo bodo ponovno čistili ceste, po katerih vozi podzemeljska železnica. Uvideli so namreč, da dosedanje sesalne naprave niso bile dobre. Sesalci so bili trdno nameščeni ter so se mnogokrat zamašili z različni odpadki. Če pa so bili premočni, so vsrkavali tudi pesek. Če bodo ti poskusi ugodni, bodo uporabili v ta namen potujočo sesalno napravo, ki bo kar na treh vagonih.

PRIDOBIVANJE ALKOHOLA IN METANA IZ SADIH ODPADKOV

V industriji zelenjavnih in sadnih konserv nastajajo precejšnje količine odpadkov zelenjave in sadja. Iz teh ostankov lahko dobimo alkohol. Zgradili so zelo priročno napravo, ki jo lahko prevažamo od podjetja do podjetja. V ta namen so primerno predali postopek alkoholnega vrenja odpadkov in destilacije nastalega alkohola. Računajo, da bodo dobili iz 50 ton odpadkov 1.800 litrov alkohola. Nadalje so zgradili tudi naprave za pridobivanje metana iz odpadkov hrušk. Iz 450 g teh odpadkov dobimo 0,92 kub. m metana.

ČTIVO ZA NEGIENE BOLNIKE

V Združenih državah izdelujejo že od leta 1945 posebne projekcijske aparate, s katerimi lahko projicirajo bolnik na filmu fotografirano čtivo na strop svoje sobe. Ti aparati so primerni predvsem za bolnike, ki se ne morejo posluževati svojih rok. Obstajajo posebne družbe, ki se bavijo s tem, da fotografirajo na film romane, zgodovinska in politična dela kakor tudi slikanice za otroke.

ZASČITA ŽELEZA PRED RJO

Rjavjenje železnih izdelkov je kaj neprijeten pojav, zato skušajo kemiki doseči čimbolj učinkovita sredstva, da bi ga preprečili. Najenostavnejše je, če obarvamo železno površino z minijem. Vendar pa se v mnogih primerih ne moremo poslužiti tega pripomočka. Med vojno so ugotovili, da ne razjeda kovinskih avtomobilskih hladilnikov voda, ki vsebujejo natrijev benzoat in glicerol. Sedaj delajo na tem, da izdelajo neko mešanico z natrijevim benzoatom, s katerim bi v tanki plasti prevlekli železne izdelke in jih tako zaščitili pred rjavjenjem. V ta namen so uporabili kavčukovo mleko, katerega so pridali natrijev benzoat. Poročajo, da so poskusi uspeli.

UMETNO ZAMRZLI ZEMELJSKI SKLADI

Zanimivo je, kako so si rudarski inženirji pomagali, da so prišli do velikanskih premogovih skladov v Calvertonu (polkrajina Nottingham). Ti skladi so bili doslej nedosegljivi, ker so pod obširno plastjo močvirne zemlje. V tem blatnem in vode polnem terenu je bilo nemogoče izkopati jašek do one globine, kjer je premog. Delo bi bilo izredno težavno, poleg tega bi pa bilo nemogoče poplunkoma zajeziti vodo, ki bi zalila rove.

To neprijetnost so premagali s svojevrstno zamisljo. Z velikanskim hladilnikom so močvirno zemljo tako ohladili, da je zamrznila. Jašek je imel premer šestih metrov. Okoli jaška so zavrtili v globino 140 m 25 vdolbin iz vtaknili vanje cevi, ki vsebujejo še eno cev v notranjosti. Skozi te cevi se pretaka hladilna tekočina s temperaturo - 20st. C. ki jo pripravljajo v hladilniku. V enem tednu zamrzne približno 30 cm močvirja; teren postopoma zamrzuje in tako se utrjuje prostor, v katerem izkopljejo jašek in vanj od dna do vrha vložijo kovinske obroče ter jih obdajo z betonom. Obroči segajo v plast, ki ne propušta vode. Ko je to delo dovršeno, lahko odstranijo hladilno napravo. Led se zopet raztaja, vendar zadrži nastalo vodo železobetonski oklep. Ker ne propuščajo spodnje plasti tega ozemlja vode, tvorijo varno streho, ki ščiti premogovnik pred močvirno vodo.

To vsekakor ni nov postopek. Leta 1862 so ga prvič uporabili za zemlje, ki zamrznejo do manjših globin v Galesu. Takrat je bil uspeh odličen. Leta 1883 je ta sistem patentiral Nemec Poetsche.

film

LEGENDA O SIBIRSKI ZEMLJI

V «Kinu ob morju» igrajo sovjetski barvni film «Legenda o sibirski deželi», ki je leta 1947 dobil Stalinsko nagrado in bil odlikovan tudi v Martjanskih Laznih. Film nam prikazuje preobrazbo, ki jo je doživela v novi socialistični državi Sibirija; prej je veljala Sibirija za deželo izgnancev, žalosti in obupa, zdaj pa jo vidimo kot vir novega življenja, zemljo velike bodočnosti. Zgodba, ki jo film dramatično obravnava, pa je ena izmed aktualnih povojnih zgodb.

Mlad umetnik pianist se po vrne iz vojne s pohabljenjo roko, kar mu onemogoča nadaljnje glasbeno umetniško udejstvovanje. Ves obupan odide v svojo domovino Sibirijo, kjer sredi domačega kraja in v dotiku z ljudmi premaga obup in postane znova priznan umetnik, s tem da ustvari slavospev svoji domovini, simfonijo: Legenda o sibirski deželi.

Film odlikujeta predvsem barva in glasba; barve ne služijo samo kot zunanji okras, marveč kot pravo izrazno sredstvo tako kot fotografija in glasba. Tople harmonične barve nam pričarajo vso toplino življenja v sibirskih domovih, svinečne mrtve barve pa divji zimski ples sibirskih gozdov. Glasba, ki jo je za film napisal kompozit Krjukov, obsega odlomke iz komornih del Čajkovskega, Rahmaninova, Skrijabina, Chopina in Liszta ter vrsto narodnih plesov in pesmi. Melodije, v katerih prihaja do izraza globina ljudske du-

Slika iz filma: Legenda o sibirski zemlji

še, se organsko zlivajo z dogajanjem v filmu.

Predvsem učinkovite so pokrajinske slike, ki kažejo barvito lepoto, nepregledna obzorja ruskih ravnin, ruske zemlje, veličastno širino rek, po katerih drče okrašene trojke. V skupinskih slikah pa prihaja do izraza raznolikost in bogastvo ljudskih tipov. Film tudi dobro poudarja odnos ruskega človeka do glasbe in lepote; spomnimo se samo na sreno, ko preprost stavek pravilno oceni umetniško igro Bašova. Zivo se pred nami vrste slike zgodovinske sirske dežele, naravno so prikazani sovjetski ljudje z vso svojo čvrsto voljo do dela,

svojo široko-poteznostjo in globino čustev.

Mi mnogimi pozitivnimi lastnostmi filma zasledimo tudi tu in tam kako napako, tako n. pr. ni v skladu z namenom filma potek dejanja tam, ko se Nataša nenadoma odloči, da prekine potovanje v Ameriko. Kljub temu pa predstavlja film velik uspeh v razvoju sovjetske filmske umetnosti, posebno kar se tiče barvnega filma.

Filmska KRONIKA

Kinematografski častnikarji precejšo v Milanu ljudske kinopredstave, zato da omogočijo tudi najširšim ljudskim množicam cenen obisk filmov. V zadnjem času so predvajali: «Težka leta», «Tatovi kolesa», «V imenu zakona», ter «Sirena», preteklo nedeljo pa «Mlin na padu». Filmski režiserji in umetniki zbirajo kritike preprostih ljudi, njihove opazke, ki so jim v veliko pomoč pri nadaljnjem delu. Ker smo se v našem Tedniku že seznanili s filmom «Mlin na Padu», prinašamo poročilo o milanski ljudski predstavi tega filma.

«Predstavi je prisostvovalo izredno mnogo ljudi, ki so večkrat navdušeno ploskali. Med množico je bilo tudi nekaj fašistov, ki so ploskali v sceni, ko pride Princivalle v prostore Kmečke zveze, da bi vse razbil, seveda so jih ljudje takoj prisilili k molku.

Ljudska kritika o tem filmu je bila precej ostra, vendar v glavnem pozitivna.

Če združimo vse kritike v en stavek, bi lahko rekli, da so si vsi želeli bolj jasnih idej. Nekateri so trdili, da odmakne konec dejanja pozornost od problema razredne borbe, ki bi morala tvoriti jedro vsebine. Nekdo je dejal: «Film stremi za tem, da se nikamor ne zamera». Za mnoge ni film dovolj zgodovinski, socialno in psihološko utemeljen. Kljub vsemu pa je film ugajal.

Zanimive so kritike o režiserju Lattuada; tako beremo: «Strinjamo se s tem, da je Lattuada spreminil reakcionarni Bacciljev tekst ali da je Lattuada vnesel v film razredno borbo, je zanj že napredek v primeri s prejšnjimi filmi. Nekdo drugi zopet piše: «Režiser prispeva k politični vzgoji množice». «Dobro je, da ni prikazal samo psihologije stavkajočih temveč tudi stavkajočih.

ooo

V beograjskih kinematografih bodo v kratkem predvajali film «Barba Zvanec», novi izdelek Avala filma. Film prikazuje borbo istrskega ljudstva za svojo svobodo v času nemške ofenzive v Istri leta 1944 z vsemi tragičnimi dogodki iz teh dni.

Kot dodatek k temu filmu bodo prikazovali prvi lutkovni film «Pionir in dvojnik». Kratki film prikazuje borbo naših pionirjev za čim boljše uspehe v šoli ter njihovo tovariško vzajemno pomoč pri delu in igri.

DVA NAČINA Niemcovičeve obrambe

Morda širši krog prijateljev šaha se ne ve, da imamo poleg Niemcovičeve obrambe, ki se čisto zelo uspešno igra proti damskemu gambitu, še eno vrsto Niemcovičeve obrambe, v kateri se odgovori na potezo 1. e2-e4. Prva obramba je bolj poznana od druge, vendar tudi to srečamo na turnirjih, čeprav redkeje, ker so jo nadomestile bolj moderne obrambe, kot karo-kan, sicilijanska itd.

Niemcovičeva obramba

V. A. Farhurst-Rosolimo
(Igrana v Hastingsu 1949 leta)

1. d4 Sf6 2. c4 e6 3. sc3 lb4. Ta poteza je značilna za Nimco-indijsko obrambo, črni neposredno preprečuje formiranje središča z e2-e4. 4. c3 0-0 5. Sge2 Te6 6. a3 Lf8 7. e4 d6 8. g3 e5 9. Lg2 cd: 10. Sd4 De7 11. Sb5 Dd8 (Na vsak način ni vredno jemati na «d4», s hitrim izvlačenjem damskega lovca in trdnjave v igro, beli bi s Sc7 pridobil najmanj kvaliteto) 12. 0-0 a6 13. Sc3 Dd7 14. Lg5 Shd7 15. Te1 Tb8 16. h3 b6 17. f4 Lb7 18. Sd5! (Take žrtve so dvorezne. Beli se je verjetno odločil za varian-

to: 18. ... ed: 19. cd: Dd8 20. Sc6 Lc6: 21. de: Sc5 22. c7 De7: 23. lf6: gf: 24. b4 pri čemer beli pridobi na napadu na nasprotnikovo rošado). 18. ... Dd8 19. Sf6: Sf6: 20. e5 de: 21. fe: Lc5!

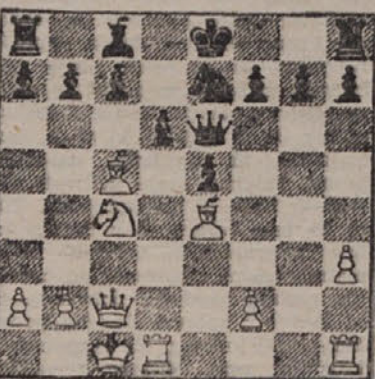
To potezo, ki osredotoči napad in obrambo, je beli «predvideval». 22. Tf4 Dd7 23. Lf6? (Namesto te poteze, ki vodi k izgubi igre, bi moral beli obdržati partijo s 23. Lb7: Tb7: 24. b4! Sh5! 25. bc: sf4. 26. c6 Dd4: 27. Dd4: Se2: 28. Kf2 Sd4: 29. c6: pr: čemer bi imel še en boljše izgled). 23. ... gf: 24. Dg4+ (Napačna kombinacija. Potrebno bi bilo 24. b4! fe: 25. Tg4+ 26. bc:). 24. ... Kh8 25. Dh4 Dd8! To je že tretjič, ko se črna dama v isti partiji vrača na svoje izhodišče, to je tudi zadnjič. 26. f: e3 27. Lb7: ef: beli se preda.

Niemcovičeva obramba

O. Ulbaste-Kramer
(Prvenstvo ZDA 1948 leta)

1. e4 Sc6. Ta poteza je značilna za Niemcovičovo obrambo v odprtih igrah. Njegov cilj je izogibanje že proučenih in osvojenih variant. 2. d4 e5

(Sam vele mojster Aron Nimcovič je tukaj uporabljal 2. ... d5 ali 2. ... e6. V FLRJ igra mojster Bora Tot rad to vrsto obrambe in ima v njej tudi svoje originalne zamisli. Nimcovičeva obramba z 2. ... e5 menjuje tudi newyorská varianto, ker jo čisto igrajo nekateri mojstri tega mesta). 3. d5 (Ali 3de: Se5: 4d4 Sg6 Sandrin-Kramer, prvenstvo ZDA 1947). Sc7 4. c4 Sg6 5. Le3 Lb4+ 6. Sd2 Dh4 7. De2 Sd6 8. Sf3! De4? 9. Ld3 Dg4 10. h3 Dg2: 11. 0-0-0 Ld2: 12. Sd2 Sd5: 13. ed: Dd5: Do sedaj se je črni dobro izmazal in vzel 4 kmete za svojo figuro, težkoče nastajajo šele sedaj. 14. Sc4 De6 15. Le4 Se7 16. Le5 d6

14. Lg4! Dd6+ (Če bi igral 17. ... cd: 18. Dd6: bi dobil damo). 18. Kb1 cd: 19. Sd6: Kf8 20. De7! g6 21. Dd8 Kg7 22. De7: Df4 23. Lc5 Tf8 24. Thel Lf5+ 25. Ka1 Lb3: 26. Th1 Lg4 27. f3 (Beli vedno več žrtvuje!) 27. ... L'3: 28. Lf3: Df3: 29. Dd1 Dd5 30. L'5+ Kg8 31. Sh6 Kg7 32. Df6 mat. Zanimiva, kombinirana igra.

Zmaga Partizana nad Dunajem

Na Dunaju je bil v preteklem tednu moštveni šahovski dvboj med močnimi šahovskimi reprezentancama beograjskega Partizana in Dunaja. V prvem kolu je zmagal Partizan s 5 proti 3, v drugem pa tudi Partizan s 6 proti 2. Zmaga Partizana je pomembna, ker je dunajsko moško zelo močno in ga sestavljajo sami državni reprezentanti.

Po končanem turnirju je bil brzo turnir, ki se ga je udeležila večina članov obeh ekip. Prvo mesto je z osvojit mladi Beograjčan Ivkov, pred neklim Avstrijcem in Gligoričem.

Pričetek šahovskega prvenstva Jugoslavije

V Zagrebu se je začelo šahovsko prvenstvo Jugoslavije, ki se ga udeležuje 20 najboljših jugoslovanskih šahistov. Prvo kolo ni prineslo nikakih posebnih presenečenj in večina partij se je končala remi, nekaj pa so jih prekinili. Zmagala sta samo Avirovič in Karaklačić. V nadaljevanju prekinjenih partij je zmagal še Rabar. V drugem kolu so premagali svoje nasprotnike Puc, Matanović in v nadaljevanju še Božić ter Karaklačić. Prekinjene so ostale partije Božić, Fuderer in Pirc-Nedeljković

Zaenkrat niti Francija niti FLRJ

Reprezentanci Jugoslavije sta nas po presenečenju v Beogradu, kjer je bil proti pričakovanju dosežen neodločen rezultat, na povratnem srečanju v Parizu zopet presenetili, ko je bilo pričakovati, da bo tu padla zadnja odločitev. Po neodločenem rezultatu v nedeljo v Parizu na stadionu «Colombe» pred 65.000 gledalci, ko se je igra končala zopet z 1:1, se bosta reprezentanci srečali 27. novembra v Milanu.

Na igrišču so pritekli igralci v naslednjih postavah:

Jugoslavija: Soštarič, Horvat, Stanković, Čajkovski I., Jovanović, Džajić, Vukosavljević, Bobek, Pajević, Čajkovski II., Benko.

Francija: Ibrir, Frey, March, Prouff, Hon, Luciano, Baillet, Van Dooren, Baratte, Strappe, Grumelon.

Začetek igre je pripadal francoskemu moštvu, ki je s silovitim tempom pritisnil na vrata Jugoslovancev. Ze v prvi minuti je moral iti Soštarič v akcijo. Takoj nato so streljali na vrata zaradi faula in Soštarič je zogo odbil v avt. Napadalne akcije so se nadaljevale preko levega krila Grumelona, ki je podajal desnemu krilu Bailletu, ta pa Barattu. S to povezovalno je uspelo Bailletu zabiti že v 8. min. Strel je bil z 12 m in neubranljiv.

Jugoslovani so pričeli s protinapadi. Oster tempo prvih minut je malo popustil. Jugoslovani so pričeli s smotnejšimi kombinacijami, ki so se pa v kazenskem prostoru ob francoskih branilcih tudi zaključevale. Jugoslovani so uspeli v več prodorih. V 44. minuti so preigrali Pajević, Čajkovski II. in Bobek napadnikove igralce od Freya do Hon in naposled tudi vratarja Ibrirja in streljali v prazen gol.

Francozi so šli takoj v protinapad, vendar brezuspešno. V drugem polčasu so Jugoslovani obdržali premoč, vendar so pred nasprotnikovim golom vse preveč kombinirali, s čimer so dopuščali branilcem, da so se vtresli napadalcev. V 25. minuti je Bobek dosegel drugi gol, vendar ga sodnik zaradi offsidea ni priznal. Kmalu potem so pobudo ponovno prevzeli Francozi, ki so skušali doseči odločitev z akcijami preko svojih odličnih kril. Soštarič, Horvat in Stanković so imeli v tem času obilo dela. V zadnjih minutah bi Benko skoraj zabil gol, vendar je prišlo zapravlil.

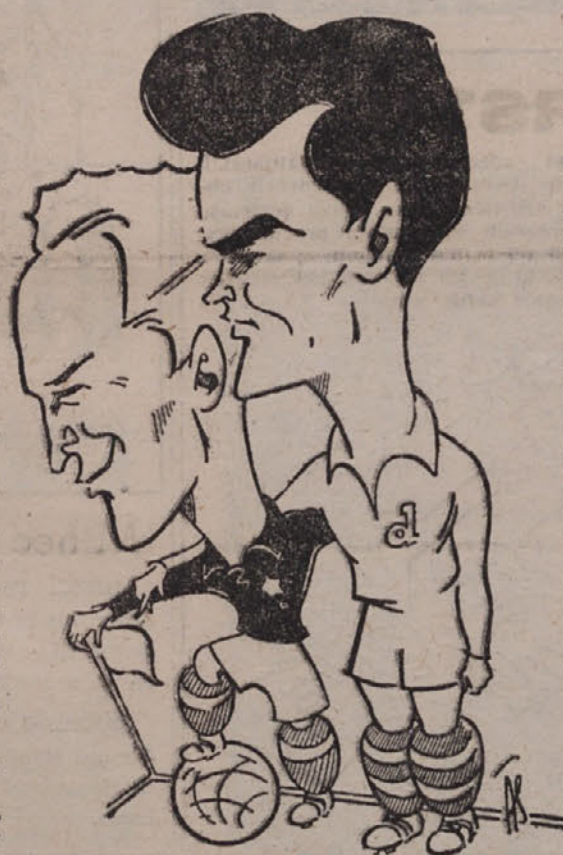
Jugoslovani so igrali desti boljše kot v Beogradu; imeli so precej priložnosti, da dosežejo gole. Dvakrat so bili pred samim golom, kjer ni bilo bekov, enkrat pa je celo Pajević streljal preko praznega gola. Tudi Francozi so imeli dve ali tri prilike, ki jih niso izkoristili. Sodnik Scherz (Svica) ni bil pravičen. Dovoljeval je grobo igro Francozov (boteni udarci Bobeka, dvakratni oster start na Soštariča), Jugoslovane pa je tano ko ob vsaki majhni napaki kaznoval. Dopusil je Strappeju, da strelja iz offsidea in razveljavil gol, ki ga je dosegel Bobek, ko je bilo jasno, da ni bilo offsidea.

Odločitev, kdo bo šel v Rio de Janeiro, bo padla 27. novembra v Milanu

Jugoslovanska krila so žogo preveč zadrževala, namesto da bi jo podajala na sredino. V prvem polčasu so poslali Jugoslovani na nasprotnikov gol 12 žog, Francozi pa 10. Od 12 žog je Ibrir ubranil 4, eno izpuštil, 7 pa jih je šlo preko gola. Od 10 francoskih žog, ki so prišle do Soštariča, jih je on ubranil 2, eno izpuštil, 7 jih je šlo pa preko gola. Francozi so igrali ostreje kot v Beogradu. Poleg branilcev so bili dobri v jugoslovanskem moštvu še Jovanović in napadalni trio. V francoskem moštvu pa je zopet vodil igro vratar Ibrir, oba branilca, Baratte in Baillet.

O tekmi so padle naslednje izjave:

Rato Dugonjić, predsednik jug. nogometne zveze: Čeprav so se menjale

Zlatko in Zeljko Čajkovski

TEKME ZA TRŽAŠKO PRVENSTVO

Aurora si je pomagala naprej

Piran premaga Sv. Ivan - Presenetljiv rezultat v Novi Gorici

To nedeljo je Montebello izbral tekmo z Novim gradom, da si je malo opomogel na kvalifikacijski lestvici in zasedel predzadnje mesto. Tekma se je končala z 1:0 za Montebello, bila je precej nezanimiva, močno jo je motila burja in mrz. Vendar pa bi lahko rekli, da je pokazal Novi grad več, kot njegov nasprotnik. Arrigoni je imel to nedeljo za nasprotnika Sv. Ivana. Za to igro je bilo veliko zanimanje, ker je bilo težko predvideti, kako se bo igra končala. Arrigoni je tekmo pričel odločno in z borbenostjo. V prvem polčasu sta padla dva gola in bilo je že jasno, da se Sv. Ivan ne bo mogel uspešno upirati tako močnemu nasprotniku. Tekma se je končala s 4:0. V tekmi med Meduzo in Opčinami so odločili rezultat že v prvih devetih minutah, ko so padli trije goli za Meduzo. Potem se je tekma razvlekla in postala nezanimiva. Kot vse kaže so bili nogometaši Meduze že zadovoljni z rezultatom Aurora je dosegla v Umagu s tamkajšnjim

moštvom le tesno zmago z 1:0. Umag je bil Aurori popolnoma enakovreden nasprotnik, majhno prednost Aurore smo opazili šele ob koncu drugega polčasa. Najboljši mož na igrišču je bil vratar Umaga Novak.

Uspeh je dosegel to nedeljo Piran v tekmi s Pontianino. Tekma se je končala z neodločenim rezultatom 1:1. V tej tekmi sta se moštvi menjali. V prvem polčasu je eno napadalo, drugo se je pa branilo, v drugem polčasu pa je bilo ravno narobe. Presenečenje je tudi vsekakor rezultat tekme med Sv. Ano in Novo Gorico, ki se je končala tudi neodločno 2:2. Sv. Ana je tehnično dobro igrala, vendar pa se ji je Nova Gorica upirala z dobro voljo in vztrajnostjo. Ob koncu je celo Nova Gorica rahlo prevladovala.

Kvalifikacijska lestvica je sedaj naslednja: Arrigoni (12 točk), Aurora (8 točk), Meduza (8), Sv. Ana (7), Sv. Ivan (7), Pontianina (7), Piran (6), Umag (5), Brtonigla (4).

prilike, smo imeli mi več možnosti za zmago. Sodnik je bil slab. Od igralcev so bili zlasti dobri Jovanović, Horvat, Pajević, Stanković in Čajkovski II.

Gaston Barreau, tajnik franc. nog. zveze: Tekma je bila enakovredna, jugoslovani so pokazali svojo običajno dobro tehniko. Rezultat je realen. Jugoslovani so bili najmočnejši konec prvega polčasa.

Prouff, kapitan fr. moštva: Rezultat je realen. Jugoslovani so delali precej preglativ v prvi polovici drugega polčasa.

Spic jug. trener: To je bila bolj borba kakor igra, v kateri so se izmenoma vrstili napadi brez mnogih kombinacij. Rezultat je realen.

Mitić, ki je moraj zaradi poškodb ostati na tribuni: Igra je bila lepa in boljša od one v Beogradu. Francozi so igrali koristno igro in bili nevarni pred golom.

Bobek, kapitan jug. moštva: Današnja tekma je bila ena najtežjih za jug. reprezentanco. Bila je živa in vznemirljiva. Zmagati bi moglo eno kakor drugo moštvo, toda mi smo imeli več prilik.

Jovanović: Dobro smo igrali in bi morali zmagati. Sodnik je bil slab, publika pa objektivna.

Komentator francoskega radia: v 12. min. «Bobek se je vtresel Luciana. O kakšna izredna prilika». Ob koncu prvega polčasa «Jugoslovani so v premoči. Francosko moštvo se samo brani; naši igralci so videti neverjetno izmučeni, ker ne reagirajo dovolj energično». «A tudi oni okrevajo in če bi streljali točneje, bi bili že davno v vodstvu». «Jugoslovani so odlični tehnični igralci in zahvaliti se moramo samo našemu odličnemu vratarju Ibrirju, da je bil rezultat v prvem polčasu 1:1»

Novi grad (3), Nova Gorica (3), Opčine (2), Montebello (2) in Gorica (brez točke).

0 0 0

Ob priliki gospodarske razstave v Kopru je ZDTV organizirala tekmo v hitri hoji. Udeležilo se je 25 lahkotletov. Videli smo zopet naše najboljše tekmovalce v tej disciplini, kakor Corsija, Sabadina, Meneghetija in seveda tudi Govorčina. Govorčin je prišel v vodstvo že v prvih 5 km in prišel na cilj s 3 min prednosti.

Rezultati Govorčin 54:47,3, Corsi 56:55,6, Sabadin 57:37,0, Meneghetič, Cordini, Bessi, Cerovac, Rossi itd. 11. NOVEMBRA se bo pričel turnir v odbojki. Turnirja se lahko udeležijo vsa društva z enim ali več moštvi. Turnir bodo igrali na stadionu «Prvi maj» pri Sv. Ivanu. Za zmagovalca je določen pokal, za drugo moštvo plaketa, za tretje pa medalja.

NOCNA STAFETA okrog Semele je bila v nedeljo zvečer. Proga je bila dolga 5x700 m. Prvo mesto je zasedla tržaška A štafeta z Abramom, Sedmakom, Govorčinom, Frattem in Blokarijem. Kot druga je prišla na cilj piranska štafeta z Dolcem, Pagliarom, Zomaro, Venierjem in Perobonom. Tretja je bila štafeta Koper A, nato pa Koper B in Trst B.

RAZNE VESTI

Mednarodna lahkotletska zveza je odobrila program mednarodnih tekmovalj v prihodnjem letu. Ta srečanja bodo naslednja: 27-28 maja mednarodno srečanje v Londonu. 17-18 junija mednarodno srečanje v Glasgowu, Beograd proti Parizu in olimpijski dan Amsterdam-Luksemburg, 21. junija srečanje Sait Gilloire v Bruslju, 25. junija Milan-Pariz, srečanje v Bruslju in Italija-Avstrija v ženski lahki atletiki, 1-2 julija Jugoslavija-Belgija in Poljska-Romunija.

Jugoslavija se bo srečala še z naslednjimi državami: 23. julija z Avstrijo, 29. in 30. julija bo prvenstvo FLRJ, 26. in 27. septembra se bo srečala s Finsko in Italijo v Milanu, 23. in 24. septembra pa samo s Finsko v Beogradu. Iste dni bo nastopila ženska reprezentanca z Avstrijo v Beogradu.

Nogometno srečanje med Madžarsko in Bolgarijo se je končalo s 5:0. Kakor poročajo, bi Madžarska lahko dosegla še večjo razliko v golih. V Pragi je bilo srečanje med CSR in Poljsko. Zmagala je CSR zaslužno z 2:0.

Rezultati italijanskega prvenstva so bili naslednji: Bari - Triestina 1:1, Bologna - Genoa 0:0, Juventus - Como 2:2, Fiorentina - Atalanta 2:1, Novara - Inter 0:0, Padova Pro Patria 1:1, Roma - Torino 3:1, Lazio - Sampdoria 5:2 in Venezia - Palermo 1:1. Na kvalifikacijski lestvici trdno vodi Juventus s 16 točkami, nato pa slede Padova s 13, Inter in Milan z 12, nato pa Fiorentina, Como, Torino, Lazio, Atalanta, Sampdoria, Palermo, Triestina, Bari, Novara, Lucchese, Genoa, Roma, Pro Patria, Bologna in Venezia.

CERDAN

V petek je zadela športno javnost že druga nesreča z letalom v tem letu, ki je znova terjala življenje odličnega športnika - to pol Marcela Cerdana, bivšega svetov. prvaka

v boksu v lahki kategoriji. «Constellation», s katerim je bil namenjen v New York, da brani svoj naslov proti Jacku La Motto, se je zadel v najvišji vrh otoka Sao Miguel (Azori) v višini 2.100 m. Letalo je vozil eden najboljših pilotov, ki vozijo na severoatlantski progi, kap. Jean de Lancus, ki je imej za seboj 6.700 ur leta. Preletel je 1.300.000 km. Vzrok nesreče ni znan. Francoski časopisi javljajo, da je s smrtno Cerdana zadela francoski športna največjih nesreč v njegovi zgodovini.

Cerdan se je rodil v Sidi Bel Abbessu (Alžir). Prvič je zmagal leta 1936, ko je osvojil prvenstvo Severne Afrike. Dvobojeval se je z večino najboljših boksaarjev v svoji kategoriji. Za evropsko prvenstvo se je boril 23.V.1948 proti Belgijcu Delannoyu, kjer si je pa rani roko in podlegel. Na povratnem srečanju 10. julija istega leta pa si je priboril evropsko prvenstvo.

Za svetovno prvenstvo se je boril na znanem srečanju s Tonyjem Zalejem. 15. junija se je boril z Jackom La Motto v New Yorku in bil zaradi rane na ramenu premagan. V petek je zapustil Pariz s prepričanjem, da si zopet osvoji svetovno prvenstvo. Jack La Motto je jokal, ko je zvedel, da se je Cerdan ponesrečil in izjavil, da tega ne more verjeti, «to je bil velik borec in dober fant».

Kupon št. 129

za nagrado tekmovalje
Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik
RAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

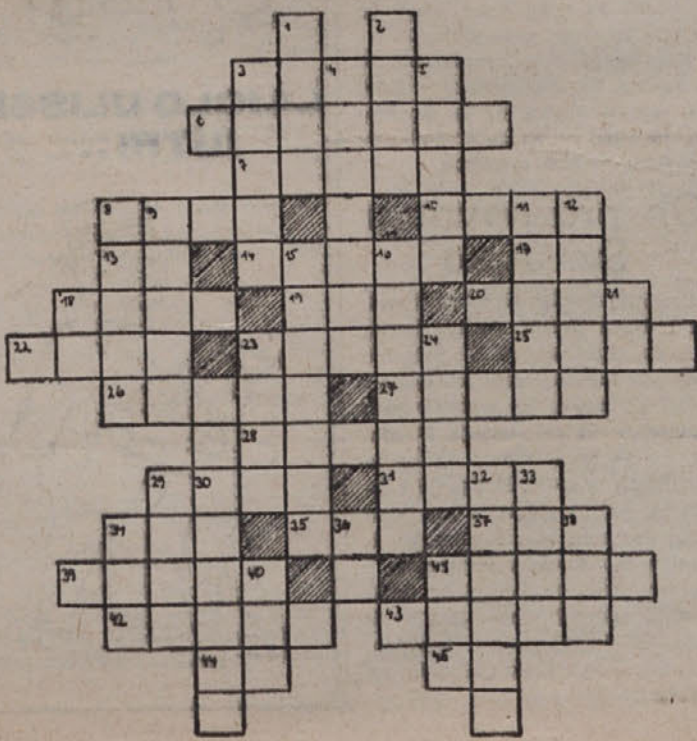
Rokopisi se ne vračajo

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

VODORAVNO: 3 glas; 6 radost; veselost; 7 nasprotje od visok; 8 prehod iz dneva v noč; 10 kriminalno dejanje; 13 samo; 14 žensko ime; 17 oblika pomožnega glagola bom; 18 čeprav; 19 žensko ime; 20 kratica za ljubljansko mladinsko delovno brigado; 22 človeški ud (množina); 23 ozka dolina; 25 bog ljubezni; 26 moško ime; 27 trava druge košnje; 28 oblika pom. gl. bom; 29 gola spnenčasta pokrajina; 31 državna blagajna; 34 gorje; 35 kazalni zaimek; 37 žival; 39 edinstvo; 41 iz lesa; 42 na kar se opiramo; 43 beležnica; 44 osebni zaimek; 45 oz. zaimek.

NAVPIČNO: 1 oblika glagola nesti; 2 kost; 3 nasprotje od debeli; 4 nepoznana; 5 barva; 8 luža, stoječa voda; 9 če nisi neresen; 11 zvok, ki se odbije; 13 pametna, umna, učena; 15 če ni nevernosti je; 16 navodilo, instrukcija; 18 predlog; 21 isto kot vodoravno 17; 23 rastlina; 24 izredno hlapča tekočina; 29 na njej se sedi; 30 ima jih govedo ne glavi; 32 tek (pri jedi); 33 plemena; 34 isto kot 34 vodoravno; 36 ploskovna mera; 38 cel, celoten; 40 isto kot 36, samo množinska oblika; 41 staro orožje.

Rešitev

VODORAVNO: 1. prid, pipa; 2. rudar, ravan; 3. uta, ime, ost; 4. ta, Osaka, ime; 5. rem, sla; 6. mefisto; 7. kal, rja; 8. ki, opora, ti; 9. osa, ara, vir; 10. liker, barka; 11. okop, stan.

STEVILCNICA:

1. Ulična
2. Saltikov
4. Ofenbah
5. Rossini
6. Gorki
7. Savir, Risto
8. Kusselitzky
9. Intermezzo
10. Skrijakin
11. Osterc
12. Rahmaninov

Musorgski, Soročinski sejem
STOPNICE:

p
po
pes
pest
pravo
Pugelj
poligon
Peirarca

DŽUNGLA V TRSTU

Na prvi Seji tržaškega občinskega sveta so visoko civilizirani zastopniki »demokracije« italijanskih strank zagurali huronski vik in krik, ko je svetnik Italijansko - slovanske ljudske fronte nagovoril občinski svet v slovenscini. Tem patentiranim demokratom se ni zlezlo v fašistične glave toliko demokracije, da bi mogli prenesti slovensko govorico. »Gromoviti poborniki slovenskih nacionalnih pravic«, kakor se nazivajo kominformisti in Slovenci izdajalci okrog SDZ, so se ob tej priliki potuhnilli v skladu z njihovo politično linijo oportunitizma in klečeplazenja. Naš karikaturist, ki je bil prisoten kot gledalec pri tem zasedanju, je situacijo videl tako, kot jo kaže spodnja karikatura.

PANEM ET CIRCENSES

«Kruh in zabavo» so imeli stari Rimljani kot geslo, s katerim so vladali. Kakor je znano, je novozvoljeni tržaški župan imel za prvo svojo dolžnost ob nastopu službe, da je brzojavil v Rim po papežev blagoslov. Iz tega dejstva in pa ker je Trst razkričan sploh kot »Trieste, figlia di Roma«, so nekateri sklepali, da se bo župan Bartoli pri svojem županovanju v prvi vrsti držal rimskih »regel«. In prav so imeli. Podoba je, da bo v Trstu vpeljana pravo rimljarsko županovanje.

Kot začetek smo imeli dne 29. oktobra v mestnem svetu zelo posrečeno in odlično organizirano zabavo - circenses. Slo je za to, ali bo stara zloglasna fašistka »camerata« Ida De Vecchi smela sedeti v mestnem svetu ali ne. Zadeva sama bi se bila lahko že davno rešila na prav preprost način. Že med volivno borbo je bilo namreč dokazano, da camerata Ida nima zaradi svoje fašistične preteklosti ne aktivne, ne pasivne volivne pravice. Tedaj bi jo bilo lahko ertali in s tem obenem uresničili dogodek, ki je za današnje čase še precej nenavaden: spoštovanje zakona.

Toda camerata Ida, ki se je vedno vedla močno patriotično je imela višje poslanstvo, velepatriotično, italianissimo: Njena naloga je bila, da igra glavno vlogo v prvi točki velikega rimljarskega socialnega programa, s katerim se bodo reševali vsi tržaški problemi po geslu »panem et circenses«, odnosno v moderni izboljšani izdaji: »circenses et panem«.

Komedija je bila dobro našturana. Najprej je Idi padla on. Mahinčor poudarjal, da se je camerata Ida, ko je sodelovala pri

fašističnem ovažanju, zapiranju in preganjanju, obnašala »da buona italiana«; nato je camerata Ida lastnoročno izjavila, da bo držala glavo pokoncu, ko bo zapuščala dvorano, vmes pa je komunistični kominformistični svetovalec Braun imel srečno domisljico, ko je zatrjeval, da so sedanja ljudska sodišča v Ljubljani fašistična in da od njih ni pričakovati dokazov proti fašistki camerati Idi. Ves Trst se je pri tem zasmejal, golobje na glavnem trgu pa so zleteli v zrak, kakor da bi bila počila bomba. Nato je sledil geriljiv, naravnost filmski pri-

STRIC MU JE POVEDAL

MIHEC: V bodoče se bom hotel učiti razgrajanja v občinski svet. Moj stric Košuta je dejal, da je bilo tako lepo...

zor, ko je camerata Ida sklonila svojo visoko, dvignjeno glavo ter poljubila svojega mladega naslednika Morellija, o katerem je dejala, da je to »deček, ki je njen duhovni sin«. Ta naidebudni deček je hotel takoj prispevati svoj delež k udejstvovanju rimljanskega socialnega programa ter odprl kljun, da bi kaj znil. Toda modri župan si je sam zase prihranil učinkovit zaključek te uspele zabavne igre s tem, da je svečano izjavil, da gre camerati Idi vse njegovo spoštovanje, kajti ona se je borila za neko stvar, »tudi če je bila ta stvar nepravilna«.

Krasno je bila aranžirana ta komedija. Živio circenses! — Zdaj pa, gospod župan, če je dovoljeno, prosimo — za spremembo — tržaskim ljudem »panem«.

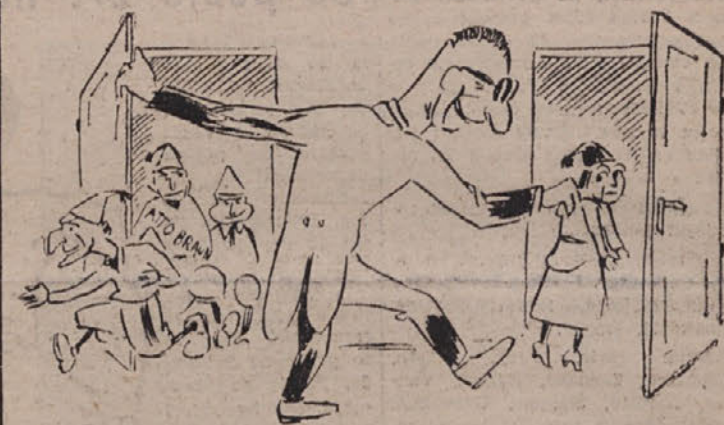
Ob praznovanju Sv. Justa

Prijatelj Srečko Gombač je prišel k Justu Košuti, da mu čestita h godu. Razvnel se je pristrčen pogovor, med katerim je Gombač dejal: »Z imeni je križ. Poznam mladerko, ki se imenuje Bogdana, pa je taka, kakor da bi jo sem hudič obsedel. Druga je Ljudomila, pa je grintava ko stara žaba. Jaz sam sem Srečko, pa imam večno smolo v življenju.«

»Prav imaš, prijatelj«, je dejal Košuta, »poglej mene: Jaz se imenujem Justo, to je: Pravičen, in ti dobro veš, kako ga lomim na celi črti!«

NAJ NE VE LEVICA KAR DELA DESNICA

Iz občinskega sveta so izključili fašistko Ida De Vecchi, vendar so v njem ostali še drugi zastopniki fašistične stranke MSI, in še kakšer: skriti črnosrajčnik iz drugih strank

BARTOLI: Sprico svoje dobrote se držim načela: Naj ne ve desnica kar dela levica

Mihec in Jakec

MIHEC: Poglej dol! Na trg, Jakec. Ali ni to nesramno? Trije možakarji so se spravili na enega ter ga neusmiljeno batinajo.

JAKEC: Le pusti to, Mihec! Ali nisi slišal mestnega svetovalca Manincora? To so »buoni Italiani«.

Športna statistika

V nedeljo, dne 30. oktobra so se sestala prvenstva italijanske nogometne moštva, da malo pobrcajo z žogo ter odigrajo običajnih dvanajst tekem in s tem pomagajo akcionarjem SISAL-a do vsakotredenskega mastnega zaslužka, igralcem SISAL-a pa do dohlih nosov.

Po statistiki iger so ta dan ustrelili vsega skupaj 26 golov: od teh so jih devet, to je več nego tretjino, zabili ti-le igralci: Arandjelović, Merlin, Saumos, Soerensen, Liedholm, Green, A-Nyers, Leduc in Nagy — sami puro sangue. Vse skupaj in sicer: Akcijska družba SISAL, loterija SISAL in igralci s severnjaskimi imeni pristojevalci ustanovo, ki je velika za penena za tolesno vzgojo italijanskega naroda, namreč: italijanski nogometni sport.

In mir ljudem na zemlji...

Iz Amerike prihaja vest, da je predsednik Truman podpisal proračun za vojne stroške, namreč stroške oboroževanja, v znesku 15 milijard dolarjev. Listi, ki javljajo to vest, dodajajo, da je to najvišji vojni proračun ne samo v zgodovini Zedinjenih držav, ampak v človeški zgodovini sploh.

Star pregovor pravi: Če hočeš mir, pripravljaj vojno! Toda ta pregovor velja za nekdanje smešno mizerne vojne proračune, ki jih pozna dosedanja zgodovina. Svet gre naprej in z njim vojni proračuni ter — seveda — tudi pregovori: pravilno se glasi danes ta pregovor: Če hočeš vojno, pripravljaj vojno!

America docet.

Jucino sporočilo

Bralci dragi, pravkar Juca grenko vest je sporočila, da vsled hude burje reva, se močno je prehladila. Pisati sicer ne more, ker v postelji poti se. Misli pa na Tednik vedno: vneto bere časopise, da novic čim bolj zabavnih, bi veliko iz njih vzeja in v prihodnji nam številki pesem novo spet zapela.

LALOLO ULISSE VČERAJ...

LALOLO ULISSE DANES...

LALOLO ULISSE JUTRI...

